

Vergaderjaar 2013–2014

33 472

Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de versterking van de kwaliteitswaarborgen voor het hoger onderwijs en wijziging van verschillende onderwijswetten in verband met de introductie onderscheidenlijk verbreding van een aanwijzingsbevoegdheid voor de Minister en in verband met aanpassingen in de regelgeving betreffende het basisregister onderwijs en het persoonsgebonden nummer (Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs)

Nr. 25

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

Vastgesteld 9 oktober 2013

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft op 30 september 2013 overleg gevoerd met Minister Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over **het wetsvoorstel Versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs (Kamerstuk 33 472)**.

(De volledige agenda is opgenomen aan het einde van het verslag.)

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Wolbert

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
De Kler

Voorzitter: Wolbert
Griffier: De Kler

Aanwezig zijn zeven leden der Kamer, te weten: Bisschop, Duisenberg, Van Meenen, Mohandis, Rog, Smaling en Wolbert,

en Minister Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De **voorzitter**: Wij hebben net afgesproken om een zo kort mogelijke pauze te houden tussen de eerste termijn van de Kamer en die van de Minister, tenzij wij rond een uur of vijf uitkomen. Dan lassen wij een dinerpauze in. Laten wij dus maar eens kijken hoe ver wij daarmee komen.

De heer **Duisenberg** (VVD): Voorzitter. Hoe bouw ik een vuur? Dit vroegen mijn kinderen mij deze zomer toen wij aan het kamperen waren in Amerika. Ik moest natuurlijk meteen en in de eerste plaats denken aan het mooie essay dat Mark Rutte als Staatssecretaris van Onderwijs in 2005 op ScienceGuide plaatste. Even droomde ik weg. Onderwijs in het teken van bezieling en vorming. Van samenwerking en creativiteit. Van inspiratie om het beste uit jezelf te halen. Van het vuur. Maar terug naar de vraag van mijn kinderen: hoe bouw ik een vuur? Nou, je zorgt voor een veilige plek en daar bouw je eerst een kleine piramide van hout, het beste eerst met een paar stevige blokken als pijlers, zodat de kleine aanmaakhoutjes daarop kunnen rusten. Die stevige blokken blijven de basis, ook als het vuur brandt. Ze branden het langst en geven het vuur stevigheid. En je weet: als ze omvallen, dan is dat vaak het einde van een mooi vuur. Maar niet te veel dichtzetten. Geef het vuur de ruimte en zorg ervoor dat de zuurstof van de wind er nog goed bij kan.

Ik heb mijzelf voorgenomen, vandaag geen individuele instellingen bij naam te noemen, want wij doen in de Tweede Kamer niet aan incidentenpolitiek, toch? Met de behandeling van het wetsvoorstel vandaag zijn wij niet bezig met een saai verplicht stukje regelgeving. Wij zijn niet bezig met incidentenpolitiek, maar wij zijn bezig met het bouwen van een vuur. Goed onderwijs geeft eenieder de kans het beste uit zichzelf te halen. Het gaat in de eerste plaats om kennis, maar naast kennis is er nog zoveel meer. Onder de mooiste dingen die ik in het onderwijs zie, zijn bevoegdheid, ambitie, nieuwsgierigheid, een onderzoekende houding en creativiteit. Je ziet het vuur in de ogen van de student, de leerling en de docent. Dit onderwijs bouwt zo de generatie van morgen, die bepalend zal zijn voor de samenleving.

Wij bouwen een vuur met vier stevige takken die lang en betrouwbaar branden, met als interne tak een goede interne governance waarin iedereen zijn rol kan spelen in het belang van het onderwijs en met als externe stevige takken een goede externe kwaliteitsborging, een externe verantwoording en publicatie van prestaties en een sturings- en bekostigingssystematiek die de kwaliteit en het belang van de student vooropstelt. Daar tussenin bouwen wij de kleinere houtjes en die gaan echt vlammen. Zij vormen het hart van het vuur: de studenten en docenten. Zij maken de opleidingen en instellingen. Inspiratie, ambitie, nieuwe ideeën uit de wetenschap en kwaliteitscultuur zijn de zuurstof voor het vuur en die moeten er vrij in kunnen blazen.

Wij zijn het vuur aan het opstoken, niet alleen de politiek, maar met vereende krachten het gehele onderwijsveld. Ons onderwijs is goed, maar wij willen naar geweldig en excellent. Vandaag gaat het over de kwaliteitsborgen, maar tegelijk wordt het vuur opgestookt met Kwaliteit in verscheidenheid, de uitvoering van Veerman, de Strategische agenda hoger onderwijs, de reductie van het aantal studies, een betere aansluiting op de arbeidsmarkt, de versterking bestuurskracht, excellentieprogramma's, honourtracks, meer kleinschalige activerende opleidingen, digitale initiatieven waardoor je je meet aan de wereldtop in de frontlinies

van onderwijsinnovatie en externe ranglijsten zoals deze, de beste studies 2013. Het vuur wordt opgestookt. Wat mij betreft, hoort bij al die kwaliteitsslagen ook dat wij de basisbeursbedragen beter kunnen investeren in de kwaliteit en toekomstbestendigheid van het onderwijs in plaats van in levensonderhoud van studenten.

Maar vandaag gaat het over een van de pijlers, een van de dikke takken: de Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs. Die heeft als doel dat iedere student weet dat hij waar voor zijn geld krijgt. Als op een diploma van een studie van een bepaalde instelling «bachelor» of «master» staat, dan moet het dat ook waard zijn. Daar mag geen enkele twijfel over bestaan. Denk aan een student die jaren heeft gestudeerd voor een diploma dat dan niets waard blijkt te zijn. Nog steeds wordt hij met gefronste wenkbrauwen aangekeken als hij vertelt wat hij gestudeerd heeft. Het gaat in de eerste plaats om het belang van deze student, maar indirect raakt het ons allemaal, want als er een kiem van twijfel insluipt, dan raakt dat niet alleen die student van die ene studie, maar ook de instelling over vele jaren en nog breder het vertrouwen in ons gehele stelsel.

Deze wet is een goede wet, welke de hiaten vult die naar voren kwamen bij eerdere slechte ervaringen. Het accreditatiestelsel heeft zich door voorgaande wijzigingen al ver ontwikkeld met scherpere procedures en aandacht voor inhoud. Met de aanpassingen in deze wet worden hier stuk voor stuk pragmatische verbeteringen gebalanceerd aan toegevoegd, waarbij rekening is gehouden met de gewenste beperking van de lastendruk. De VVD is verheugd met de pragmatische verbeteringen in deze wet: de clusterwijze accreditatie, de separate beoordeling van het gerealiseerde eindniveau en daarmee een toegenomen focus op inhoud, de onafhankelijkheid van de examencommissie, de verplichting dat een extern deskundige hierin zit en de verbetering van de positie van de student.

Mijn vragen aan de Minister zijn vragen om opheldering, om zaken naar elkaar helder uitgesproken te hebben, maar ze doen niets af aan mijn algemene steun voor deze wet.

Met betrekking tot de positie van de student wordt met de wet de verplichting aangegeven dat de onderwijs- en examenregeling informatie verschaffen over de feitelijke vormgeving van het onderwijs. De wijze waarop en de precieze invulling kunnen binnen de instelling met instemmingsrecht van de medezeggenschap nader worden geregeld. In de motie-Besselink c.s. (31 821, nr. 45) wordt een lijst van vereisten genoemd die voor de hand liggen: het aantal contacturen, het aantal uren en vakinhoudelijke programma's bij een specifiek vak, de onderverdeling tussen hoor- en werkcolleges et cetera. De Minister heeft gekozen voor een open geformuleerd wetsartikel, maar borgt de open formulering voldoende dat deze zaken bij de instellingen specifiekere zullen worden vastgelegd in de onderwijs- en examenregeling (OER)? Gaat die formulering dus leiden tot een stevigere positie van de student, waar hij zich op kan baseren indien hij een schadevergoeding wil eisen of de rechtsbeschermingsprocedure wil volgen?

De maatregel inzake de clusterwijze accreditatie is een goede maatregel. Een bepaalde groep opleidingen, bijvoorbeeld economische opleidingen, wordt dan met elkaar geaccrediteerd. Dit draagt bij aan de objectivering van de accreditatie, maar is dit uitvoerbaar en leidt het niet tot onnodig lange doorlooptijden? In het mbo wordt deze clusterwijze accreditatie al groepsgewijs toegepast voor bekostigd en niet-bekostigd onderwijs. Dit is zelfs wettelijk geregeld, maar in de eerste plaats gaat het erom dat het gebeurt. Op het diploma staat namelijk hetzelfde. Dan moet je dus weten wat je diploma waard is, ongeacht of de opleiding in bekostigd of niet-bekostigd onderwijs is gevolgd.

In het mbo en in sommige hbo-clusters zitten vertegenwoordigers van zowel bekostigd als niet-bekostigd onderwijs van het begin tot het eind

van het accreditatietraject om tafel om de uitgangspunten van de accreditatie vast te stellen. Onderdeel daarvan zijn in het mbo de gezamenlijke kwalificatieprofielen, in het hbo de opleidingsprofielen. Vervolgens gaan de visitatiepanels hiermee aan de slag. Bij sommige clusters in het hbo gaat dit al goed samen, maar nog lang niet overal. Is de Minister het er met mij over eens dat wij een ongelijk speelveld creëren indien het niet-bekostigd onderwijs niet deelneemt aan het vaststellen van de opleidingsprofielen? Vindt zij het wenselijk dat dit ertoe kan leiden dat het niet-bekostigd onderwijs beslist om niet deel te nemen aan de clusters per opleiding maar zijn eigen clusters gaat vormen? Wil de Minister de randvoorwaarden voor een goede clusterwijze accreditatie voor bekostigd en niet-bekostigd onderwijs bespreken met de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO), de Vereniging Hogescholen en de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (NRTO), en haar conclusies terugkoppelen naar de Kamer? Hier wil ik ook een termijn aan koppelen, want voor een gelijk speelveld moeten de regels van het spel duidelijk zijn voordat de clusterwijze accreditatie van start gaat. Vervolgens een opmerking over de aanwijzingsbevoegdheid in het wetsvoorstel. Onderwijs is onder de semipublieke sectoren een aparte sector, vanwege artikel 23 van de Grondwet. Dit artikel maakt de overheid verantwoordelijk voor het onderwijs en biedt tegelijkertijd eenieder de vrijheid van onderwijs. Dat is een groot goed, maar het beperkt nu eenmaal het ingrijpen door de overheid. Dezelfde overheid is echter wel verantwoordelijk voor het gehele stelsel van onderwijs. De VVD plaatst zich nog steeds voluit achter de Kamerbreed gesteunde motie-Elias, waarin wordt gezegd dat kwalitatieve misstanden niet horen te worden gelegitimeerd met een beroep op de vrijheid van onderwijs. Dat debat zal nog uitgebreid gevoerd worden naar aanleiding van het rapport van de Onderwijsraad. Voor dit moment verwijs ik terug naar het debat dat de aanleiding is geweest voor dit wetsvoorstel. De vrijheid in het systeem, de autonomie, blijkt niet voor iedereen voldoende verantwoordelijkheid te hebben meegebracht. In dit kader is de aanwijzingsbevoegdheid een goede stap in die richting. Hierbij wordt de vrijheid van richting en inrichting gerespecteerd – deze aanwijzingsbevoegdheid is immers een ultimum remedium – maar voor alle onderwijssectoren geldt nu dezelfde escalatieladder, in zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs. Bij herhaaldelijk in gebreke blijven, kan de Minister ingrijpen.

De heer **Van Meenen** (D66): De heer Duisenberg zegt terecht dat dit een ultimum remedium is, maar is hij het met mij eens dat dit de problemen niet oplost? Wij kunnen met de aanwijzingsbevoegdheid niets voorkomen, maar alleen achteraf ingrijpen. Kan de heer Duisenberg zeggen welke van de situaties die aanleiding zijn geweest voor dit wetsvoorstel, voorkomen hadden kunnen worden met een sanctie zoals de nu voorgestelde?

De heer **Duisenberg** (VVD): Van deze aanwijzingsbevoegdheid wordt inderdaad gebruik gemaakt aan het eind van een escalatie. Ik zie verschillende zaken die met deze maatregel zouden kunnen worden voorkomen, maar wij kunnen escalaties nooit geheel voorkomen. Het beter accrediteren, bijvoorbeeld het clusterwijze accrediteren, is een van de zaken die wel preventief werken. Daarnaast zijn er ook buiten het wetsvoorstel maatregelen genomen. Ik denk dus dat wij een en ander in de totale context moeten zien. Alle maatregelen die worden genomen, kunnen echter een escalatie nooit helemaal voorkomen. Dan is dit het laatste middel dat ons ter beschikking staat.

De heer **Van Meenen** (D66): De vraag is waarom wij hier een wetsvoorstel voor nodig hebben. Clusterwijze accrediteren en visiteren gebeurt in andere sectoren van het onderwijs ook al, maar dan op vrijwillige basis. De heer Duisenberg vraagt de Minister naar de uitvoer-

baarheid van de maatregel, bijvoorbeeld voor de economiestudie, als die van bovenaf wordt opgelegd. Waarom volgen wij niet het advies van de Rekenkamer en voeren wij eerst de regels uit die wij hebben afgesproken, in plaats van nieuwe regels toe te voegen? Wat levert dat op in de ogen van de VVD?

De heer **Duisenberg** (VVD): Ook ik was aanwezig bij de toelichting die door de Rekenkamer gegeven werd. De heer Van Meenen en ik hebben elkaar na afloop nog gesproken. Ik heb in de woorden van de Rekenkamer niet gehoord dat wij eerst moeten bezien hoe de bestaande regels werken. Ik heb in de woorden van de Rekenkamer gehoord dat deze wet een toevoeging is op de bestaande regels en dat wij die dus gewoon kunnen doorvoeren.

De **voorzitter**: U hervat uw betoog.

De heer **Duisenberg** (VVD): Over de aanwijzingsbevoegdheid heb ik voor de Minister een aantal vragen. Hoe verhoudt de aanwijzingsbevoegdheid zich tot het voornemen om instellingen failliet te kunnen laten gaan? Dit staat in de brief «Versterking bestuurskracht onderwijs» van april van dit jaar. Komt de verantwoordelijk Minister hiermee niet met haar vingers tussen de deur? Als een instelling failliet gaat, wat is dan de rol van de Minister geweest? Is zij dan niet vanzelf medeplichtig?

Ten tweede kan de aanwijzende bevoegdheid worden ingezet als de problemen binnen de school of instelling een bedreiging vormen voor het vertrouwen in en het functioneren van het stelsel. Hoe beoordeelt de Minister dit en in hoeverre is dit een objectief oordeel in plaats van een politiek oordeel?

Ten derde heeft de Raad van State opgemerkt dat de bevoegdheid in elk geval dient te worden beperkt tot het herhaaldelijk handelen in strijd met bekostigingsvoorschriften. Is dat het geval in het huidige wetsvoorstel?

Ten vierde worden de omstandigheden voor de aanwijzende bevoegdheid omschreven, maar de te nemen maatregelen niet. Dat kan ook niet, want dat zou te veel zijn. Echter, bestaat hierbij ook het risico dat een beslissing politiek en niet objectief is? Ziet de Minister voldoende objectieve waarborgen in het systeem, zoals een externe toetsing van het besluit tot een aanwijzing?

Mijn vijfde en laatste vraag: kan de aanwijzing ook tot doel hebben een bestuurder of toezichthouder uit zijn of haar functie te ontheffen? Dus geen direct ontslag maar een aanwijzing aan de raad van toezicht, die daar vervolgens zelf over beslist. In de toelichting staat nergens expliciet dat dit kan, maar ook niet dat het niet kan.

Ik rond af. Deze wet heeft veel losgemaakt. Als zaken in het onderwijs fout gaan, roepen alle partijen dat het een schande is en dat er iets aan moet worden gedaan. Na een afkoelperiode gaan we gelukkig weg van incidentenpolitiek en zijn we bezig met structureel bouwen. Het dilemma van regeldruk versus een solide bouwwerk is daarbij groot. Ik vind dat het gelukt is om dit in de juiste proporties te doen. Wel wil ik vooruitkijken, omdat we allemaal voelen dat we het onderwijs zo veel mogelijk de ruimte moeten geven om te vlammen. Ik vraag de Minister om ons een update te geven van de plannen van haar en de sector om de regeldruk in kaart te brengen en om hier iets aan te doen. Ook vraag ik de Minister om een moment toe te zeggen waarop deze wetswijzigingen worden geëvalueerd. Wanneer zeggen we dat deze wet zijn werk goed doet? Voor vuur om te vlammen is ruimte nodig. Ik spreek mijn steun uit voor de toekomstige richting die blijkt uit de brief over de evaluatie van het accreditatiestelsel. Die richting heet «verdiend vertrouwen meer belonen». Ik kan mij hier helemaal in vinden. Hoe beter de interne besturing en het intern toezicht, hoe minder extern toezicht nodig is. Andersom geldt, in lijn met de commissie-Dijsselbloem: als het «wat», de eindtermen, en het

«of», de toetsing, voldoende geborgd en extern gevalideerd zijn, dan dient er ten aanzien van het «hoe» uiteindelijk vertrouwen te zijn in de hogescholen en universiteiten. Dan moet wel iedereen de rol kunnen spelen die hem toebehoort: dus het bestuur en de raad van toezicht, maar vooral de studenten en docenten, want het onderwijs draait om hen.

De heer **Smaling** (SP): Wat bedoelt de heer Duisenberg met incidentenpolitiek? Dat vind ik interessant om te weten. Is daar sprake van, met het oog op allerlei toezichthoudende instanties, zoals onze eigen inspectie maar ook de NVWA, die nu in het nieuws is, de Gezondheidsraad et cetera? Ik vertrouw de mens erg, maar toch gaat er regelmatig wat mis. Daar is niet helemaal aan te ontkomen. Zijn dit incidenten of zijn dit telkens terugkerende misstanden die ons nu eenmaal eigen zijn, waardoor wetgeving steeds moet worden bijgesteld om het naar een beter niveau te tillen?

De heer **Duisenberg** (VVD): Begrijp me niet verkeerd. Ik bedoelde juist te zeggen dat het geen incidenten zijn maar symptomen voor iets wat breder niet klopt. Dat bleek ook uit de evaluaties die zijn gedaan nadat deze symptomen waren geconstateerd. Er zijn bijvoorbeeld opleidingen goedgekeurd die helemaal niet goedgekeurd hadden mogen worden. Ik vind het dus geen incidenten maar echt symptomen voor een breder iets. En dit wetsvoorstel doet daar iets aan.

De heer **Van Meenen** (D66): Ik ben iets later binnengekomen. Wat is er aan regels afgesproken voor de interrupties?

De **voorzitter**: Ik heb daar geen regels over afgesproken.

De heer **Van Meenen** (D66): Dat is altijd fijn.

De **voorzitter**: Dat wil niet zeggen dat ik niet ga voorzitten.

De heer **Van Meenen** (D66): Dat begrijp ik. Maar het aantal is nog niet gemaximeerd?

De **voorzitter**: Nee hoor, daarover hebben we niets afgesproken.

De heer **Rog** (CDA): Ik heb een vraag voor de heer Duisenberg. We hebben gesproken over incidentenpolitiek en draagvlak voor maatregelen. Ik ben echter benieuwd of de heer Duisenberg ziet of onderzoeken en evaluaties uit de afgelopen periode, sinds de problemen bij Inholland, aanleiding vormden tot of advies bevatten over maatregelen in dit wetsvoorstel.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ja, die heb ik gezien. In 2011 is er een brief aan de Kamer gestuurd, waarover is gedebatteerd en waarin deze evaluaties worden samengevat en deze maatregelen worden genoemd. Ook in de evaluaties daarna en in de rapporten van de Rekenkamer, waarbij wij zelf recentelijk meer betrokken zijn geweest, zie ik dat er heel veel stappen voorwaarts zijn gezet, heel veel goede stappen. Ik zie ook de bevestiging dat deze stappen goede toevoegingen zijn, evenals de wijzigingen in het wetsvoorstel die nog hebben plaatsgevonden. Ze zorgen voor de juiste balans een aantal pragmatische zaken te regelen zonder te veel lastendruk te veroorzaken.

De heer **Rog** (CDA): Ik stelde de vraag omdat ik, zorgvuldig kijkend naar wat de Raad van State aangeeft, teruggrijpend op het gesprek met de Algemene Rekenkamer en gezien de eerste reacties van de inspectie en de NVAO, niet het gevoel heb dat het huidige wetgevingskader onvoldoende

waarborgen bevat, maar dat het veel meer gaat om de toepassing daarvan. In dat licht vraag ik mij af of wij toch niet iets te snel deze maatregelen nemen. Ik ben benieuwd of de heer Duisenberg dat met mij eens is.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik begrijp die afweging wel, maar als je elk van de maatregelen voorlegt aan mensen in het veld, zeker zoals ze nu in het wetsvoorstel staan, wordt ook in het veld gezegd dat ze kunnen werken, dat het goede stappen zijn. Het risicogericht toezicht is er bijvoorbeeld uitgehaald. Dat was een van de grootste drempels voor mensen in het veld om het voorstel te accepteren. Dit was ook het minst goed geregeld. Dan kun je je afvragen of je eerst nog gaat kijken hoe de huidige regels werken voor je deze toepast, maar eigenlijk zijn dit nieuwe toevoegingen. Die hebben niet zozeer te maken met het huidige stelsel en met de vraag of dit beter moet werken. Het zijn nieuwe toepassingen die uit de eerdere evaluaties zijn voortgekomen. Ik wil niet wachten met de invoering, omdat ik het risico voor een nieuwe situatie te groot vind. Ik vind dat wij dit niet kunnen maken ten opzichte van de studenten.

De heer **Van Meenen** (D66): De heer Duisenberg omarmt het huidige voorstel en neemt daarmee afstand van het oorspronkelijke voorstel. Is hij het achteraf met mij eens dat het toch niet zo verstandig was dat hij zeer heeft aangedrongen op een buitengewoon snedige behandeling van dat eerste voorstel en dat het achteraf gezien wijs is om de nota's van wijziging te bekijken en de evaluatie af te wachten? Is hij verder achteraf van mening dat het eerste wetsvoorstel wel een aspect van incidentenpolitiek in zich had? Met andere woorden: neemt de VVD met de heer Duisenberg afscheid van incidentenpolitiek?

De heer **Duisenberg** (VVD): Op de laatste vraag kan ik echt niet antwoorden. Ik denk dat de VVD bij uitstek een partij is die gericht is op de lange termijn, maar dat is wellicht een ander debat dat wij een andere keer moeten voeren. Wat de termijn van behandeling betreft, vond ik een bepaalde vorm van urgentie belangrijk om iets aan de situatie te doen in het belang van de student. Dat bespeurde ik niet bij alle collega's. Ik kijk gewoon een willekeurige persoon aan. Ik voelde dat belang heel sterk in verband met dit wetsvoorstel. Daarom had ik daarmee grote haast. De belangrijkste wijziging, die al voor de zomer is doorgevoerd, was het weghalen van het risicogericht toezicht. Dat vond ik de grootste wijziging. Uit de evaluaties is toen nog een aantal andere wijzigingen voortgekomen, die wat kleiner zijn, maar die ik wel heel pragmatisch vind.

De heer **Rog** (CDA): Voorzitter. Studenten in het hoger onderwijs mogen natuurlijk verwachten dat hun opleidingen en diploma's van hoge kwaliteit zijn. Het onderwijs zelf is continu bezig met zichzelf te verbeteren. De overheid heeft als taak toe te zien op de accreditatie van opleidingen en op een onbetwist niveau van de diploma's. Met de kwaliteit van die diploma's zat het drie jaar geleden fout bij vier alternatieve afstudeertrajecten van één bekostigde hbo-instelling, namelijk Inholland. Het CDA heeft grote twijfels om op basis hiervan tot verdergaande wetgeving te komen die het gehele hoger onderwijs raakt. Er zijn door de Onderwijsinspectie en de Onderwijsraad geen aanwijzingen geconstateerd dat er een structureel probleem is met het niveau van de diploma's in het hoger onderwijs. Bovendien hebben de problemen bij Inholland meer te maken met het gebrekkige naleven van de wet- en regelgeving dan met gebrekkige wet- en regelgeving als zodanig. De NVAO geeft in haar onderzoek naar de incidenten bij Inholland aan dat deze incidenten een gevolg waren van een situatie waarin docenten, management en toezichthouders de aandacht voor kwaliteit te veel opvatten als het volgen van geldende procedures. Ze hadden minder oog

voor het bewaken van de vereiste inhoudelijke kwaliteit. De verbeteringen die sindsdien bij Inholland zijn ingezet, laten naar de mening van het CDA zien dat kwaliteitsverbeteringen ook binnen het huidige wettelijke stelsel mogelijk zijn. Kan de Minister ons inzicht verschaffen in de vraag hoe het staat met de ontwikkeling bij raden van toezicht in het hbo met betrekking tot de kennis en kunde van de leden van deze raden over onderwijs en onderwijskwaliteit? Immers, ook dat is gezien als een van de oorzaken van de problemen.

Naast de verbetering bij Inholland zelf zijn er tal van maatregelen en wettelijke aanpassingen geweest die een herhaling van de problemen van drie jaar geleden onwaarschijnlijk maken. Het CDA wil, net als de VVD naar ik begrijp, een einde aan de incidentenpolitiek. Geen nieuwe Haagse wetten en regels als wij nog niet weten hoe alle nieuwe wet- en regelgeving van de afgelopen periode uitpakt. Deze moet eerst grondig geëvalueerd zijn. Ook de Raad van State stelt kritische vragen bij de noodzaak van dit wetsvoorstel. Het CDA vindt het belangrijk dat er voortvarend werk wordt gemaakt van een verlichting van de administratieve lastendruk in het hoger onderwijs.

Van de bestuursvoorzitter van Fontys Hogescholen kreeg ik een overzicht van zeventien inspectieonderzoeken waarvan er twaalf in een tijdspanne van een jaar tegelijkertijd liepen op deze scholen. Kan dit niet een tandje minder, zo vraag ik de Minister. Is het werkelijk noodzakelijk dat de inspectie het werk van de NVAO en accountants nog eens dunnetjes overdoet? Zouden het geld en de tijd die hieraan besteed worden niet beter gestoken kunnen worden in onderwijs?

De heer **Duisenberg** (VVD): De heer Rog geeft voorbeelden van lastendruk. Ik kan dit volgen, maar een en ander staat los van dit wetsvoorstel. Dat geldt ook voor de opmerking dat de inspectie dingen van de NVAO overdoet. Dat is juist uit het wetsvoorstel gehaald. De heer Rog stelt dus meer een algemene vraag over lastendruk. Klopt dat?

De heer **Rog** (CDA): Ja, ik stel deze algemene vraag omdat wij het hebben over kwaliteitsborgen in het hoger onderwijs waar de lastendruk een belangrijk onderdeel van is. Eerder is al aangegeven dat de doelstelling van al die nieuwe wetgeving was om te komen tot 25% minder lastendruk. Het leek mij dan ook een goed moment om de Minister hierover kritische vragen te stellen. Ik zal naast deze suggestie die mij aan de hand is gedaan, met nog een suggestie komen. Ziet de Minister kans om de inspectieonderzoeken te beperken?

Ik geef een ander voorbeeld. De directeur van Hobéon schreef mij dat de lastendruk zou afnemen als niet langer met twee opleidingsbeoordelingen wordt gewerkt. In plaats daarvan moet er worden gewerkt met een instellingsbeoordeling en los daarvan met een beoordeling voor alle opleidingen op basis van hetzelfde beoordelingskader. Hoe kijkt de Minister tegen deze suggestie aan? Wat mij betreft moeten wij er alles aan doen om die 25% minder lastendruk materieel te realiseren.

Ik heb een andere vraag. Heeft de Minister contact gehad met haar Vlaamse ambtgenoot over de voorliggende wet en over een vermindering van de lastendruk? In Vlaanderen is er namelijk helemaal geen inspectie in het hoger onderwijs. De taken en bevoegdheden van de NVAO zijn daar beperkter dan in Nederland.

Ik ben overigens zeer blij dat de Minister het extra risicogerichte inspectietoezicht uit de wet heeft gehaald. Het CDA was bang voor nog meer administratieve lastendruk, hetgeen werd ondersteund door de uitkomsten van het onderzoek van Actal waarnaar ik heb gevraagd.

Het CDA vraagt zich ernstig af of weer nieuwe taken en bevoegdheden voor de NVAO noodzakelijk zijn. Op een na zijn namelijk alle voorgestelde aanscherpingen niet geadviseerd door de inspectie of door de NVAO zelf. Daarnaast is in 2011 net een nieuw accreditatiestelsel in werking getreden

en is recentelijk het accreditatiekader aangepast. De Rekenkamer stelt bovendien dat de NVAO binnen het huidige stelsel nog niet alle mogelijkheden optimaal benut. Zullen we gewoon eens bekijken hoe het nieuwe stelsel werkt, alvorens het weer te overladen met nieuwe regelgeving en wetgeving?

Het CDA vraagt zich ook af waarom de Minister in Nederland de clusterwijze beoordeling in het hbo wettelijk wil gaan verplichten, terwijl deze in Vlaanderen juist wordt afgeschaft. Van verschillende hbo-instellingen vernemen wij dat zij vrezen voor een forse taakverzwaring voor de commissie van deskundigen. Daarnaast is het maar zeer de vraag of het in de praktijk mogelijk is om voldoende hoog aangeschreven «peers» te vinden die de beoordelingen kunnen uitvoeren. Ook hierbij speelt dus de uitvoeringskwestie.

Het CDA vraagt zich ook af waarom de onafhankelijkheid van de examencommissies moet worden vergroot. De huidige wet verlangt ook al dat er, hoe dan ook, altijd aan de eisen van onafhankelijkheid en deskundigheid wordt voldaan. Het lijkt vooral zinnig dat de bestaande wetgeving wordt nageleefd. Bovendien bestaan er al bindende handreikingen voor alle bekostigde hbo-instellingen.

De aanwijzingsbevoegdheid is een veelbesproken onderwerp, waarover de Raad van State buitengewoon kritisch was. De Minister heeft laten zien dat zij zich die kritiek aantrekt. Ook in het hoger onderwijs geldt wat het CDA betreft dat onze veelgeroemde vrijheid van onderwijs nooit een vrijbrief mag zijn voor het in stand houden van slecht onderwijs. De Raad van State was kritisch over de voorstellen, maar de CDA-fractie is blij dat de Minister de voorgestelde aanwijzingsbevoegdheid helder koppelt aan «... ernstige problemen met de onderwijskwaliteit met negatieve consequenties op het niveau van de desbetreffende onderwijsstelsel door het niet naleven van bekostigingsvoorwaarden». Met deze aanpassing kan het CDA het eens zijn met het creëren van een aanwijzingsbevoegdheid in het hoger onderwijs. Het is dan een ultimatum remedium, zoals dat ook in de andere onderwijssectoren bestaat.

De heer **Mohandis** (PvdA): Hoe beoordeelt collega Rog de voorstellen die zijn gedaan naast de aanwijzingsbevoegdheid? Ik ben van mening dat dit pragmatische, goede voorstellen zijn. Hoe beoordeelt de heer Rog die andere maatregelen die zijn voorgesteld?

De heer **Rog** (CDA): Negatief.

De heer **Mohandis** (PvdA): Dat is makkelijk.

De heer **Rog** (CDA): Nee, duidelijk.

De heer **Mohandis** (PvdA): Kan de heer Rog ingaan op de afzonderlijke maatregelen? Waarom vindt hij bijvoorbeeld clusterwijze accreditatie, om opleidingen meer in samenhang met elkaar te beoordelen, negatief?

De heer **Rog** (CDA): Dat heb ik zonet geprobeerd uit te leggen. Ik heb een aantal praktische bezwaren genoemd voor het hbo. Ik denk dat het zal leiden tot extra lasten. Ook denk ik dat we op dit moment in het stelsel voldoende borging hebben om tot goede accreditatie te komen. Ik zou dat eerst eens in alle rust willen bezien. Mijn conclusie voor nu, in eerste termijn, is dus dat ik negatief sta tegenover de afzonderlijke aspecten, op de meest vergaande maatregel na. Die is nu volgens ons zorgvuldig vormgegeven. We zien deze maatregel als een toegevoegde waarde binnen het huidige stelsel, zonder dat instellingen met extra lasten worden opgezadeld.

De heer **Mohandis** (PvdA): Het is dus puur een lastenargument. Inhoudelijk vindt de heer Rog de maatregel op zich prima, maar niet als het een lastenverzwaring is.

De heer **Rog** (CDA): We weten allemaal dat dit op tal van opleidingen al gebeurt. Dat is hartstikke mooi, maar er zijn ook heel goede argumenten voor sommige sectoren om het niet te doen, bijvoorbeeld de veelheid van opleidingen. Ik denk dus dat we te ver doorschieten als we dit nu verplicht aan iedereen opleggen.

De heer **Mohandis** (PvdA): Voorzitter. De waarde van een diploma moet boven iedere twijfel verheven zijn. Wie zal het daarmee oneens zijn? Ik neem u mee terug naar de debatten die plaatsvonden o.a. naar aanleiding van Inholland en haal een paar quotes aan van partijen die toen terecht verontwaardigd waren over de situatie. De SGP stelde krachtig dat misstanden bij Inholland moeten worden aangepakt. De woordvoerder van het CDA sprak over een onaanvaardbare situatie. D66 vroeg om financiële sancties en GroenLinks had het zelfs over een bom onder het onderwijsbestel en over koehandel met diploma's. Alle partijen waren terecht verontwaardigd. Zij keken op dat moment waar het was misgegaan en wat er beter kon. Dit bewijst nogmaals de noodzaak om te komen met goede maatregelen. Die maatregelen legt de Minister ons nu voor.

Het imago van Inholland heeft een behoorlijke deuk gekregen. In de beeldvorming is die nog niet helemaal weg. Ook wij spreken vandaag over Inholland, hoewel daar inmiddels verbeteringen doorgevoerd zijn. Het is onderdeel van de politieke realiteit om te pleiten voor maatregelen. Ik wil het geen incidentenpolitiek noemen, want bij elke situatie is het verstandig dat de politiek kijkt wat er misgegaan is, hoe de situatie thans is en wat er beter kan.

Na alle wijzigingen die zijn doorgevoerd vinden wij het voorstel een goede stap voorwaarts. Ik noem in dit verband de accreditatie en de aanwijzingsbevoegdheid.

Instellingen waar het goed gaat, kunnen inderdaad het gevoel krijgen dat zij weer opgezadeld worden met nieuwe ideeën vanuit Den Haag, maar naar onze mening zijn deze maatregelen een verbetering. De aanwijzingsbevoegdheid is er juist voor scholen die er een potje van maken of waar het mis dreigt te gaan.

De heer **Van Meenen** (D66): Voorzitter. De heer Mohandis haalt enkele voormalige woordvoerders onderwijs aan. Zij waren inderdaad terecht verontwaardigd over de situatie bij Inholland. Die verontwaardiging leidde echter niet bij iedere partij tot het idee dat er een wetsvoorstel moest komen om dergelijke situaties te voorkomen. Ik beschik niet over de inbreng van de woordvoerder van de PvdA in die periode, maar ook de heer Mohandis ken ik als iemand die heel kritisch stond tegenover de vraag of wetgeving het aangewezen middel was om dit soort incidenten te voorkomen. Of ziet de PvdA dit niet langer als een incident?

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik dank de heer Van Meenen voor zijn vraag. Ik meen oprecht dat je altijd moet waken voor incidentenpolitiek. Ik vind het daarom een goede stap dat het risicogericht toezicht er nu uitgehaald is. Het is goed dat er gekeken wordt wat een maatregel wezenlijk inhoudt. Ik wijs in dit verband op de aanwijzingsbevoegdheid. Gaat het alleen om ingrijpen als het financieel niet goed gaat, of gebeurt dit ook als er andere kwaliteitsaspecten in het geding zijn? Ik vind dat wij altijd moeten kijken naar wat er wordt voorgesteld. Na alle nota's van wijziging die wij hebben gekregen, vind ik dit voorstel een goede stap voorwaarts.

De heer **Van Meenen** (D66): Dat is niet helemaal een antwoord op mijn vraag. Dit wetsvoorstel vloeit wel rechtstreeks voort uit de gebeurtenissen bij Inholland. Dat is al verschillende keren aan de orde geweest. Laat ik het anders vragen. Wat was er bij Inholland niet gebeurd als deze wet er toen geweest was? Ik doel met name op de aanwijzingsbevoegdheid.

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik wilde net beginnen met de aanwijzingsbevoegdheid. Ik vind de voorgestelde maatregel goed, maar ik heb wel een paar vragen aan de Minister. Ik wil haar vragen ons mee te nemen in een praktijksituatie en aan te geven wanneer iets kan. Met maatregelen probeer je een goede stap voorwaarts te zetten om te voorkomen dat iets weer gebeurt. Kun je een situatie helemaal dichttimmeren? Ik denk het niet, maar ik vind wel dat wij het als politiek aan onze stand verplicht zijn om op een goede manier naar een situatie te kijken en ons af te vragen welke maatregelen wij kunnen voorstellen om bepaalde dingen te voorkomen.

Ik ben bezig met een initiatiefwet. Die sluit hier voor een deel op aan, maar die heeft meer betrekking op het po en het vo. Misschien kun je in de toekomst dingen meer voorkomen dan alleen genezen. Om een voorbeeld te geven: hoe ga je om met een bevoegd gezag dat al eerder heeft laten zien dat het het niet aankan; laat je dat een nieuw onderwijsavontuur starten? Dit zijn allemaal maatregelen die ertoe moeten leiden dat meer wordt nagedacht over voorkomen dan over genezen. Ik zeg er wel bij dat de politiek vaak pas handelt als het gebeurd is. Ik zie de aanwijzingsbevoegdheid als een instrument dat je de mogelijkheid geeft om tijdig aan te wijzen waar het dreigt mis te gaan maar het nog niet te laat is.

Kan de Minister op basis van een praktijkvoorbeeld – een toekomstig praktijkvoorbeeld, laten wij het niet hopen – aangeven hoe kan worden ingegrepen? Kan dit alleen met tussenkomst van een rechter? Hoe verhoudt zich dit tot de raad van toezicht, het bestuur et cetera? Kan dit ook als de financiële situatie redelijk op orde is, maar een overgrote meerderheid van de leraren onbevoegd is of als er signalen van een klokkenluider zijn over diploma fraude? Wanneer wijs je dan aan? Ik krijg hiervan graag een praktisch voorbeeld.

Wat mij betreft is de aanwijzingsbevoegdheid een instrument om niet alleen branden te blussen, maar ook om die te voorkomen door een tijdige aanwijzing. De PvdA kan zich vinden in het schrappen van het risicogericht toezicht door de inspectie. Op dit punt sluit ik mij aan bij mijn collega van het CDA. Dit was naar mijn mening een onnodige dubbeling. Ik kom nu op de private aanbieders. De heer Duisenberg van de VVD heeft eigenlijk alle vragen gesteld die ik wilde stellen. Hij vroeg naar de rol van de niet-bekostigde opleidingen. Die gaan meedoen met de clusterwijze accreditatie. Dit gebeurt in het mbo en niet in het hbo, maar mijn vragen zijn vrijwel dezelfde. Daarom sluit ik mij volledig aan bij de vragen van de heer Duisenberg; ik zal ze niet herhalen.

Een ander punt is de studiebijsluiter. De Kamer heeft eerder gesproken over het belang van de studiebijsluiter. Dit onderwerp is onder andere bij de behandeling van de Wet kwaliteit in verscheidenheid aan de orde gekomen en ook in andere debatten. Is de Minister van mening dat geaccrediteerde opleidingen die onder de koepel van de NTRO vallen, ook moeten werken aan een studiebijsluiter? Ze zijn per slot van rekening geaccrediteerd en het lijkt mij goed dat ze hierin worden meegenomen. Ik ben wel benieuwd welke rol de Minister hier voor zichzelf ziet weggelegd, omdat dit niet-bekostigde opleidingen zijn.

Ik zal samen met de heer Duisenberg in de tweede termijn aandacht vragen voor een voorstel voor de versterking van de posities van de opleidingscommissies.

In de memorie van toelichting is sprake van reducering van het aantal bacheloropleidingen. Ik onderschrijf dit. Dit zou vooral moeten leiden tot

minder subvarianten en meer brede bachelors. In de memorie van toelichting staat dat er conform het regeerakkoord afspraken zijn gemaakt met de Vereniging Hogescholen. Hoe staat het hiermee? Ik geloof ook veel meer in brede bachelors. Deze stap is al grotendeels gezet met de Wet kwaliteit in verscheidenheid. Welke doelen heeft de Minister samen met het veld gesteld voor het aantal opleidingen? Bij bepaalde economische opleidingen zijn er bijvoorbeeld meer dan tien subvarianten. Wordt de Kamer concreet meegenomen in de ambities die het kabinet zich heeft gesteld?

Ik zei het al eerder: de samenleving moet erop kunnen vertrouwen dat de waarde van diploma's gewaarborgd is. Laat dit nu een belangrijk stap in de goede richting zijn.

De heer **Bisschop** (SGP): Voorzitter. Vorige week hadden wij in dit huis een gesprek met een delegatie van parlementariërs uit de Chinese Volksrepubliek. Zij wilden onder andere spreken met vertegenwoordigers van de vaste commissie voor Onderwijs. Zij begonnen met een schets van de organisatie van het onderwijs in China. Het is staatsonderwijs, eenduidig met een strikte staatscontrole. Dat levert een aantal problemen op. Die werden geschetst. Daarna waren wij aan de beurt. Wij hebben ingestoken op een schets van het Nederlandse duale stelsel met als centraal gegeven de vrijheid van onderwijs en de gelijke bekostiging van publiek en privaat onderwijs. Voorzitter. U kunt zich wel voorstellen wat de reactie was: ogen als schoteltjes, verbazing alom. Hoe was dit mogelijk? Er is zeker vier keer nagevraagd wat het de ouders die hun kinderen naar een «private school» – want zo noemden we het maar eventjes – sturen, dus naar een bijzondere school, extra kost. Toen we vertelden over de financiële gelijkberechtiging, werd de verbazing zo mogelijk nóg groter. Het gaf ons de gelegenheid om uit te leggen hoezeer naast het overheids-toezicht juist ook de kracht van de maatschappelijke organisaties en groeperingen van belang is in ons onderwijsmodel. Wij verwachten het niet geheel van de overheid, wij verwachten het van de samenleving. Dit betreft het belang van de kwaliteit en ook van het draagvlak voor het onderwijs. Ik realiseerde me toen ook hoe wezenlijk de ruimte is voor het onderwijsveld om kwalitatief uitstekend onderwijs te stimuleren. Bij de bestudering van dit voorstel realiseerde ik me echter dat wij wel voortdurend scherp moeten zijn, om te voorkomen dat de overheid alles dicht regelt. Die verleiding bestaat af en toe. Een van de eerste signalen die deze Minister, als Minister, afgaf, was gelukkig dat praten vaak beter werkt dan wetten maken. De SGP wil de Minister graag complimenteren met deze benadering. Ik denk dat die heel wezenlijk is; het is een heel fundamentele houding. Maar het woord moet wel worden gevolgd door de daad. In eerste instantie is de daad bij het woord gevoegd. De overhaaste wetsbehandeling is vertraagd, waardoor de evaluatie van eerdere wijzigingen kon worden meegenomen. De Minister volgt nu een logische procedurele en inhoudelijke lijn. Ook is een onderdeel uit het wetsvoorstel verwijderd. Prima werk! De SGP vindt echter dat het kabinet zijn koers nog wat verder moet bijstellen om het toezicht op het hoger onderwijs meer in de goede richting te krijgen. Gelet op het beleid van de afgelopen jaren is dat inderdaad een uitdaging, maar het is beslist mogelijk en naar onze overtuiging ook zeer wenselijk. Ik wil een viertal punten benoemen en zal daar kort op ingaan. Allereerst een procedureel punt: het moment waarop dit wetsvoorstel aan de orde is. Ten tweede wil ik ingaan op het toezicht. Ten derde op de aanwijzingsbevoegdheid. Ten vierde op de vrijheid. Men begrijpt, dat laatste is met name een knipoo in de richting van onze liberale vrienden. Ik zal afsluiten met een korte evaluerende opmerking. Allereerst het moment. De houding van de SGP ten opzichte van de kwaliteitswaarborging in het hoger onderwijs wordt in belangrijke mate gekleurd door de achtergrond van het beleid van de afgelopen jaren. Dit

wetsvoorstel volgt op een serie fundamentele wijzigingen in het accreditatiestelsel. Gelukkig is er nu een eerste evaluatie van dat accreditatiestelsel, maar laten we wel wezen: twee jaar is natuurlijk te kort om echt serieuze conclusies te trekken. De conclusie dat er geen bijzondere zorgpunten zijn in het nieuwe stelsel zou op dit moment bovendien juist een aanleiding moeten zijn om voorlopig maar geen wijzigingen door te voeren. Ik vraag graag aandacht voor het alarmsignaal van de NVAO, namelijk dat kwaliteit te veel is, wordt of dreigt te worden gezien als het naleven van vereisten, regels en procedures, en dat de aanscherping van regels een dergelijke cultuur juist kan versterken. Kwaliteit is natuurlijk veel meer dan voldoen aan formele regels. Kwaliteit is innovatief, is creatief en heeft ruimte nodig. Een actieplan governance opstellen en vervolgens nieuwe aanscherpingen doorvoeren, lijkt dan iets weg te hebben van het dweilen onderbreken om de kraan nog even iets verder open te kunnen zetten. De sturing van het stelsel is juist in het geding als we te veel doen. Dat klinkt paradoxaal, maar ik ben er vast van overtuigd dat ruimte bieden, binnen heldere en duidelijke kaders, de optimale kwaliteit oplevert. Graag een reactie van de Minister.

Het tweede punt betreft het toezicht. Het is een goede zaak dat de inspectie in het wetsvoorstel niet meer wordt belast met het risicogerichte toezicht op het hoger onderwijs. Toch is daarmee aan de rolverwarring tussen de twee belangrijkste toezichthouders in het hoger onderwijs geen einde gemaakt. Bij de zogenaamde «brandweerfunctie» behoudt de inspectie namelijk de mogelijkheid om ook de kwaliteit van het onderwijs te beoordelen, terwijl daarvoor nu juist de NVAO is bedoeld. Waarom kan niet worden volstaan met de melding van de inspectie aan de NVAO wanneer de indruk bestaat dat de kwaliteit van het onderwijs in het geding is, zodat een dubbele controle of een dubbel toezicht wordt voorkomen?

De SGP heeft op dit punt een amendement ingediend om deze onduidelijkheid uit de wet te halen. Overigens heeft de NVAO niet zelfstandig de bevoegdheid om onderzoek te doen wanneer zich kwaliteitsproblemen lijken voor te doen. En dat is opmerkelijk. Als zij verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de kwaliteit van de inhoud van het onderwijs, zouden ze op dat punt een eigenstandige toezichtpositie moeten hebben. Graag verneem ik hierop een toelichting.

De voordelen van clustergewijs visiteren worden breed uitgemeten. Dat is prima maar toch zijn er ook nadelen. De SGP hoort graag concreter hoe de eerdere problemen met de uitvoerbaarheid worden meegenomen. Hoe is het trouwens te verklaren dat Nederland hier actiever mee aan de slag gaat terwijl Vlaanderen vanwege geconstateerde problemen er juist van afstapt?

Dan mijn derde punt, de aanwijzingsbevoegdheid. Het inhoudelijke nut van de voorgestelde aanwijzingsbevoegdheid blijft voor de SGP een raadsel. Het lijkt erop dat dit instrument vooral bruikbaar is voor het persbericht maar niet voor de problemen die aangepakt moeten worden. Dat heeft een zeker cynisme, dat geef ik toe, maar beschouw het maar als ironie. In geen van de grote probleemgevallen in de verschillende sectoren zou deze aanwijzingsbevoegdheid namelijk hebben geholpen. Bij Amaranis waren we te laat geweest en betrof het probleem vooral de financiële onbeheersbaarheid. Bij Inholland zat het belangrijkste probleem vooral in het niet naleven van wettelijke eisen. Bij Ibn Ghaldoun was er zowel bestuurlijk als onderwijsinhoudelijk nog te weinig grond om in te kunnen grijpen. De voorgestelde onderwijsinhoudelijke uitbreiding biedt dus ook weinig soelaas. Bovendien doet het systeem in alle sectoren zijn werk, want de bestuurders verdwijnen in alle gevallen zonder dat de Minister zelfs maar een suggestie behoeft te doen. Wat voegt deze vorm van aanwijzingsbevoegdheid dus toe?

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik wil vragen of de heer Bisschop mij kan aangeven op welke positie Vlaanderen internationaal gezien staat met zijn hoger onderwijs.

De heer **Bisschop** (SGP): Dat zou ik niet aan kunnen geven, maar ik begrijp dat u die informatie bij de hand hebt. Misschien is het goed die te delen.

De heer **Duisenberg** (VVD): Het was een retorische vraag. Ik zou het in ieder geval niet als een voorbeeld aanhalen, want ik hoor er ook heel andere signalen over. Er zijn verschillen, maar als je een verschil aangeeft wil dat nog niet zeggen dat iets beter is.

De heer **Bisschop** (SGP): Maar dat hebt u mij ook niet horen zeggen. Dit was een redelijk neutraal geformuleerde vraag. Waarom investeren wij juist in verbreding, verdieping en intensivering, terwijl we zien dat het aan die andere kant minder is, terwijl je daar ook uitstekend onderwijs hebt? Ik ben het overigens met u eens dat het nogal varieert. Voorzitter. Er kleven ook juridische bezwaren aan dit plan. Het is bijvoorbeeld vreemd dat we met dit voorstel ons strafrechtelijk systeem gaan doorkruisen. De Minister kan ingrijpen vanwege een vermeend strafbaar feit, terwijl de strafrechter zich daarover niet heeft uitgesproken. Waarom voegt de Minister bij openbare universiteiten een aanwijzing toe terwijl zij in zulke ernstige gevallen juist de raad van toezicht zou moeten ontslaan? Kort gezegd, luidt de hartenkreet van de SGP: graag een toelichting op dit voorstel. De logica is ons namelijk niet geheel duidelijk.

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik proef een zekere mate van cynisme als het gaat om de aanwijzingsbevoegdheid. Ik vraag mij af waar dat cynisme vandaan komt. Zoals ik het heb gelezen en begrepen, kun je juist ook ingrijpen als het ergens financieel wel op orde is. Stel dat het bij Ibn Ghaldoun wel financieel op orde is maar dat de docentenkwaliteit ver onder de maat is. Dan moet je toch ook iets kunnen doen? Of begrijp ik dat verkeerd? U wilt dat toch ook?

De heer **Bisschop** (SGP): Zeker, dat moet je kunnen doen. Daarom heeft de inspectie haar taak hierin. De vraag is echter of je dat via een aanwijzingsbevoegdheid zou moeten doen. Ik zou veel meer willen insteken op integraal inspectietoezicht, waarbij zowel de beheersmatige als de onderwijskundige zaken gemonitord worden en waarbij adequaat kan worden gereageerd. Daarvoor heb je niet een uitbreiding van de aanwijzingsbevoegdheid nodig. Dus het instrument kan ik in bepaalde gevallen best begrijpen, maar ik vraag mij af of je op deze wijze niet te veel in de verkeerde richting zoekt in je zoektocht naar instrumenten om te kunnen ingrijpen. Ik zou een andere route willen kiezen.

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik denk dat er altijd een goede richting wordt gezocht. Volgens mij is dit de goede richting. De heer Bisschop had het over de rol van de inspectie. Kun je dan niet vaker te laat zijn? Kun je juist niet met een tijdige aanwijzing op tijd zijn?

De heer **Bisschop** (SGP): Als de inspectie werkelijk integraal toezicht houdt, kan zij wel degelijk tijdig acteren. Daar heb je dus deze aanwijzingsbevoegdheid niet voor nodig. Welk probleem zou je hebben voorkomen als de aanwijzingsbevoegdheid zoals die in dit wetsvoorstel voorligt, al in de wet had gezeten? Het is mijn taxatie dat je dan ook niet adequaat had kunnen ingrijpen bij die probleemgevallen, omdat je juist het integrale overzicht mist.

De heer **Duisenberg** (VVD): De heer Bisschop zegt dat een andere route mogelijk is, maar hij realiseert zich toch wel dat deze aanwijzingsbevoegdheid echt een soort ultimatum remedium is? De heer Bisschop noemt een aantal stappen die de inspectie kan nemen. Die stappen zitten er allemaal al voor. Er is een eerste inspectie geweest, er zijn gesprekken geweest tussen de Minister en het bestuur en er gaan vervolgens nog brieven heen en weer. Het is echt ongelooflijk als je bedenkt welke stappen er allemaal nog voor zitten. Als een bestuur in de huidige situatie dan nog steeds zegt «je kunt het heen-en-weer krijgen, wij doen niet wat je zegt», sta je als stelselverantwoordelijke met je rug tegen de muur. Dat is zeer vervelend. De heer Bisschop moet zich realiseren dat dit echt de laatste stap is die, als het goed is, helemaal niet genomen hoeft te worden, maar die wel kan helpen.

Ik wil verwijzen naar de discussie die hier heeft plaatsgevonden over artikel 23 en de breed gesteunde motie – ook door de SGP – waarin staat dat er nooit misbruik mag worden gemaakt van artikel 23. Hiermee wordt eigenlijk een correctie aangebracht, waardoor de Minister dus ook bij het bijzonder onderwijs die mogelijkheid heeft om in te grijpen. Nogmaals, het moet worden gezien als een ultimatum remedium. Het komt dus pas aan de orde als al die stappen genomen zijn. Ik denk ook dat het bijna nooit nodig zal zijn en dat het echt het laatste is wat je wilt doen.

De heer **Bisschop** (SGP): Ik denk dat dit instrument daar niet voor nodig is, omdat het systeem van toezicht en de verantwoordingsplicht voldoende aanknopingspunten zullen bieden. Ik zie echter wel een aantal hobbels. Ik heb het juridische punt al genoemd. Daar wil ik in ieder geval graag een reactie op horen. Ik hoor graag hoe de Minister daarin staat. In lijn met het funderend onderwijs dient de aanwijzingsbevoegdheid zich bij bijzondere instellingen overigens te richten op de rechtspersoon, en niet op een orgaan van de rechtspersoon. Ook op dat punt hoor ik graag een reactie van de Minister. Ik geef in overweging om als die stap dan toch wordt gemaakt, dan een eenduidige regeling daarvan te maken. Ik kom aan het vierde punt, het laatste inhoudelijke punt. Dat is de vrijheid. Hoogleraar Zoontjens heeft stevige kritiek geuit op het feit dat het hoger onderwijs in toenemende mate door beleid en niet door wetgeving wordt geregeerd. Dat schept onzekerheid vanwege de politieke instabiliteit en dat schept rechtsonzekerheid vanwege het ontbreken van een wettelijke basis. De regering antwoordt dat de heer Zoontjens het verschil tussen basisonderwijs, voortgezet onderwijs en hoger onderwijs onvoldoende snapt. Iedereen mag dat natuurlijk vinden, maar deze reactie getuigt van te weinig urgentie. De SGP merkt serieus dat instellingen zich in een keurslijf gedrongen voelen van bestuurlijke afspraken tussen ministerie en sectorclubs, terwijl daar geen wettelijke basis voor is. Dat kan niet door de beugel. Gaat de regering meer ernst maken met de grondwettelijke waarborg dat inbreuk op de professionele vrijheid op een wettelijke basis moet berusten?

De regering wekt in haar beantwoording de suggestie dat het hele hbo volgens de werkwijze van de commissie-Bruijn zal werken aan een gezamenlijke toetsing. Dat lijkt toch iets te kort door de bocht. De educatieve sector krijgt namelijk op basis van het advies-Meijerink met een strakkere vorm van eindtoetsing te maken. De betrokkenheid van instellingen en docenten staat hierbij sterker onder druk en voor de structurele kosten is er geen voorziening. Is de Minister bereid om de principes van de commissie-Bruijn echt op het hele hbo toe te passen? Hoe zit het met de structurele bekostiging?

Ter afsluiting, het beoordelen van wetgeving lijkt soms ingewikkeld maar is dat eigenlijk ook weer niet. Je hoeft vaak maar twee eenvoudige vragen te beantwoorden, allereerst: is er de noodzaak om nu in te grijpen? De SGP is er nog niet van overtuigd dat dit wetsvoorstel nu echt noodzakelijk is in deze vorm. Het is wellicht veelbetekenend dat het kabinet zelf ook

spreekt van «optimaliseren». Zelfs als wij het op dit punt eens worden, resteert nog een vervolgvraag, namelijk: zijn de voorgestelde oplossingen effectief? De SGP heeft de indruk dat de maatregelen allerlei kanten opgaan maar niet altijd de kant waar de problemen zitten. Bovendien kleeft er een groot risico van stropigheid aan het wetsvoorstel. De SGP heeft er daarom vooralsnog een hard hoofd in of wij op deze manier niet te veel toegeven aan de drang om naar aanleiding van uiterst vervelende incidenten een nieuwe deken van overheidscontrole over het hele veld uit te rollen. Laten wij Chinese toestanden voorkomen.

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Ik had hier niet horen te zitten maar mijn collega Jasper van Dijk. Hij is helaas finaal door zijn rug gegaan. Je hebt van die SP'ers die denken de last van de hele wereld op hun rug te moeten torsen. Hopelijk valt het mee. Ik heb een korte voorbereidingstijd gehad, maar laat dat vooral geen verontschuldiging vooraf zijn. Dit wetsvoorstel steunen wij. Laat ik daarmee beginnen. Het onderwerp doet wel sterk denken aan lid 1 van artikel 23 van de Grondwet die luidt: «Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering». Ik denk dat dit voorstel daar wel erg dicht tegenaan schurkt. Wij hebben het natuurlijk over één case, die de aanleiding is geweest om tot dit wetsvoorstel te komen, maar in een kort interruptiedebatje met collega Duisenberg is al gebleken dat wij het erover eens zijn dat zich van tijd tot tijd iets voordoet waarop een reactie volgt. In die zin is een reactieve aanwijzing, waarover wij het vandaag hebben, natuurlijk niet zo'n heel gek instrument. Dingen gaan fout en dat zal tot in lengte van dagen het geval zijn. De ene keer gaat dat bewust en had het niet moeten gebeuren, maar soms geschiedt het ook onbewust doordat we niet weten hoe een nieuwe situatie uitpakt. Ik denk dat daarom ook de essentie van deze wet is wat een balans zou zijn tussen proactief en reactief aanwijzen. Proactief aanwijzen betekent eigenlijk gewoon goede wetsvoorstellen maken waarmee het onderwijsstelsel zo goed mogelijk uit de voeten kan. Ik maak even de parallel omdat de ruimtelijkeordeningswetgeving ook een proactieve en een reactieve aanwijzing kent. Dat werkt toch wel als een stok achter de deur. Er wordt niet heel vaak gebruik van gemaakt, maar als bijvoorbeeld op gemeentelijk of provinciaal niveau vergunningen worden verleend die niet raken aan een nationaal belang, dan heeft de Minister gewoon dat instrument achter de hand en dat werkt vrij goed. Dus in die zin is dit wetsvoorstel zeer legitiem, gezien het aantal gevallen dat wij af en toe bij de hand hebben.

De heer **Van Meenen** (D66): Het is altijd gevaarlijk om dit soort vergelijkingen te maken. Als de heer Smaling de vergelijking echt zou doortrekken, moest hij in zo'n geval dus de wethouder of burgemeester in kwestie ontslaan. Dat is namelijk wat in deze wet gebeurt. Dus er wordt niet ingegrepen op het besluit dat een bestuurder heeft genomen. Nee, het bestuur zelf mag opstappen. Ik vraag de heer Smaling toch om daarvan enige afstand te houden, want dit leidt tot een vals beeld, lijkt mij.

De **voorzitter**: Ik hoor geen vraag. De heer Smaling hervat zijn betoog.

De heer **Smaling** (SP): Nee, het lijkt mij een perfecte vergelijking, want er is helemaal niet gezegd dat een individu dat met deze wet te maken krijgt ook ontslagen wordt. Er kan ook op een andere manier een correctie of een sanctie volgen. Dat is een beetje afhankelijk van de opbouw van het proces waarvoor de Minister op een gegeven moment kiest. Dus ik denk wel dat het redelijk bij elkaar in de buurt komt. In Holland is de case, maar wij hebben ook met Amarantis te maken gehad, net als recentelijk met een bestuurder van de Rijksuniversiteit Groningen bij wie wat hij te veel verdiende teruggevorderd wordt, en met

de situatie van de nepdiploma's waarbij het ROC West-Brabant betrokken was. Wij hebben Ibn Ghaldoun gehad. Wij hebben frauderende hoogle-raren gehad, net weer een. Er zijn heel veel situaties waarmee het onderwijs zich af en toe geconfronteerd ziet.

Is voorkomen beter dan genezen? Ja, maar in dit geval zijn wij toch aan het genezen. De Raad van State, die nogal wat moeite had met dit wetsvoorstel, is na de laatste wijziging niet meer om advies gevraagd. Verwacht de Minister dat de Raad van State er nu mee zal kunnen instemmen? Ik ben altijd geneigd om te bekijken wat de Raad van State op zijn lever heeft. Anders komt dat meestal in de Eerste Kamer terug. Er zijn twee typen misstanden. De eerste misstand is kwaliteitsgebrek of kwaliteitsachteruitgang zoals bij Inholland het geval was. Dat kan aan van alles liggen. Het kan liggen aan de bekostigingsstructuur. Er wordt dan ook vaak van perverse bekostigingsprikkels gesproken. Dit wordt onder andere genoemd in het rapport-Halsema. De vraag is wat je daaraan doet. Ik vraag mij af of de Minister er ideeën over heeft. Zij komt nog met wetgeving op basis van de governancediscussie. Wat zou je in het proactieve domein kunnen doen om kwaliteitsverlies te voorkomen? Een deel van de financiering is gebaseerd op aantallen studenten en diploma's. Ik heb zelf promovendi gehad. Het bestuur van een universiteit is altijd blij met de promotiebonus. Dat is nu eenmaal zo, maar het kan vrij gauw leiden tot verkeerde gedachten.

De tweede misstand is slecht beheer. Dat kan een personele en een financiële kant hebben. Het lastige is dat bestuurders in een semipublieke sector de risico's vaak niet goed inschatten. Zij worden niet gecorrigeerd door de markt, zo zegt ook de commissie-Halsema. Dat is een interessante constatering. Als een supermarkt niet verkoopt wat je wilt hebben of als het er allemaal shabby uitziet, ga je naar een andere supermarkt. Hier heb je die keuze echter vaak niet. Wat de commissie-Halsema zegt over het herdefiniëren van het fenomeen «semipubliek», vind ik erg interessant. Ik ben benieuwd wat de Minister daarvan vindt. Het wordt een beetje geduid als een halfslachtig concept. Een kant daarvan heb ik net aangegeven. Een andere kant is dat je ziet dat bestuurders in het vastgoed en in de derivatenhandel gaan zitten. Dat valt allemaal nog binnen de wet. Op een gegeven moment zie je echter dat onderwijsinstellingen, woningcorporaties, ziekenhuizen en ook wethouders die in de grondexploitatie te enthousiast zijn geworden tegen heel rode cijfers aanlopen. Dat is in het onderwijs beetje bij beetje het geval geworden. Het heeft ook te maken met de vermindering van het aantal hbo-instellingen – terug naar 40; rond 2000 waren het er nog 60 of misschien wel meer – terwijl de instroom van studenten enorm is gegroeid. Er zijn ongeveer 400.000 studenten, veel meer dan een tijd geleden.

Behalve het toezicht, dat wij bij de inspectie leggen, zitten in het voorkomen ook aspecten als lessons learned, schaalgrootte, gedragscodes en eden. De Minister is aan het begin van het academisch jaar nog ergens geweest waar eden werden afgelegd. Dat is prima, maar op zichzelf is het wel zacht. Is dat dan een manier om zaken te voorkomen? Het laatste punt wat het voorkomen betreft – dat komt ook een beetje door het rapport van de commissie-Halsema – gaat over de raden van toezicht. Houden die mensen echt adequaat toezicht? Zijn bestuurders echt goed als bestuurder? Wat is het cv van een ideale bestuurder? Ik kan mij voorstellen dat er in het onderwijs iemand hoog in de bomen komt te zitten die heel lang ervaring in het onderwijs heeft of in een ziekenhuis een arts die al heel lang actief is. Maar wat maakt een bestuurder tot een goede bestuurder en wat maakt een toezichthouder in een raad van toezicht tot een goede toezichthouder? Gaandeweg krijg je toch het idee dat toezichthouders van de ene receptie naar de andere onderweg zijn en misschien te weinig dagen krijgen om hun toezichtrol goed te vervullen. De commissie-Halsema geeft aan dat er toch problemen zijn en dat die groepen ook naar elkaar wijzen als er problemen zijn: de docenten naar

het bestuur, het bestuur naar de raad van toezicht, de raad van toezicht naar ons of naar de Minister en weer terug. Er is dus nog wel het een en ander te doen. Dat is het onderdeel «voorkomen». Als je dus wat zaken gaat voorkomen in governancewetgeving, waar wij op wachten, gaan de rendementseisen bijvoorbeeld, die nu in de prestatieafspraken zitten, dan niet juist de verkeerde kant op? Gaat die prikkel daar niet tegenin? Dan kom ik op het genezen. Daarbij beperk mij tot de aanwijzingsbevoegdheid. De commissie-Halsema heeft het over weeffouten. Daar heb ik het over gehad. De Eerste Kamer heeft een parlementair onderzoek gedaan naar verzelfstandigingen en privatiseringen. Daar zou ik ook nog op willen wijzen, want daar kunnen wij veel van leren. Wat vindt de Minister bijvoorbeeld van de aanbeveling van de commissie-Halsema om instellingen te laten schatkistbankieren? Dat vind ik een heel interessante. Dat gaat misschien een beetje over de portee van het wetsvoorstel heen, maar ik vind het zodanig interessant dat ik de mening van de Minister daar graag over wil horen. Dat zou de financiële bewegingsvrijheid van bestuurders namelijk aardig beperken.

Ik heb een aantal specifieke vragen over de aanwijzingsbevoegdheid. Ten eerste, heeft de aanwijzingsbevoegdheid betrekking op toezichthouders en bestuurders? Zo ja, kan de Minister de raad van toezicht dan passeren als zij een bestuurder op non-actief zou willen stellen? Ten tweede, gaat het om alle openbare en bijzondere instellingen? Ten derde, kan de Minister zelf bestuurders ontslaan of moet de rechter dat eerst goedkeuren? Ten vierde, hoe zit het met de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders? Als een bestuurder onterecht zaken heeft gedeclareerd of te veel heeft verdiend, moet hij dat dan persoonlijk terugbetalen? Wij hebben net het geval gehad van de Rijksuniversiteit Groningen waarbij de instelling terugbetaalt wat een individu te veel heeft geïncasseerd. Komt de Minister met een nieuw wetsvoorstel hierover en, zo ja, wanneer? Ten vijfde, Hoe zit het met oud-bestuurders die zich schuldig hebben gemaakt aan wanbeleid? Op een of andere manier moet voorkomen worden dat zij nog een functie in het onderwijs zouden kunnen bekleden. Ten zesde, in het wetsartikel over aanwijzingen staat veel terminologie als «ernstige nalatigheid», «onrechtmatig handelen» en «in ernstige mate verwaarlozen». Hoe moeten wij deze kwalificaties duiden? Of liever gezegd, hoe moet de rechter die duiden? Heeft de Minister op basis van deze kwalificaties een zaak? Wat zijn de mogelijkheden van bezwaar en beroep voor een partij die met zo'n aanwijzing te maken krijgt? Komt zo een zaak voor de rechter? Als het een individu betreft en er onenigheid is over het karakter van de aanwijzing, tot waar kan dat individu dan zijn recht halen bij de rechter?

Nogmaals, wij steunen dit wetsvoorstel. Wij denken dat het een goede toevoeging is aan wat er al is.

De heer **Van Meenen** (D66): Wij weten allemaal dat de SP 1 miljard op bestuur en management wil bezuinigen, met name in het hoger onderwijs en het mbo. Wat gaat dit wetsvoorstel daarin betekenen? Is het immers niet zo dat bestuur en management in ieder geval niet minder worden door dit wetsvoorstel?

De heer **Smaling** (SP): De heer Van Meenen drukt weer eens op de herhaalknop met zijn 1 miljard, zeg. Het wordt tijd dat wij een nieuw verkiezingsprogramma gaan schrijven, geloof ik.

Een en ander hangt ook af van de manier waarop de Minister erin staat. Ik heb al eerder gemerkt dat zij niet de neiging heeft om het systeem heel grondig op zijn kop te zetten, maar raden van toezicht kosten ook geld. Als je tot de slotsom zou komen dat raden van toezicht niet adequaat functioneren en de inspectie en de Minister samen kunnen doen wat een raad van toezicht doet, dan lijkt mij dat sowieso een heel aardige besparing.

De heer **Van Meenen** (D66): Alleen staat dat niet in dit wetsvoorstel. Dus is dat nu het voorstel van de heer Smaling? Anders is het een beetje loos. Gaat hij een amendement indienen om raden van toezicht op te heffen? Dat staat overigens los van het feit dat ik denk dat dat niet veel opbrengt, maar dat is weer wat anders.

De heer **Smaling** (SP): Nee, dat gaan wij niet doen, want dat past inderdaad niet bij dit wetsvoorstel. Ik vind het ook een beetje vergezocht om die tekst uit een begeleidende tekst van het Centraal Planbureau – laten wij dat vooropstellen – te koppelen aan de vraag wat dit wetsvoorstel eventueel voor extra kosten met zich meebrengt.

De heer **Duisenberg** (VVD): Op dit punt moet ik het toch voor de SP opnemen, maar de heer Smaling blijft wel als een oude langspeelplaat continu in dezelfde groef hangen en herhalen dat hij aan het bezuinigen is. Dat klopt op zich, maar volgens mij zou hij zich dan niet moeten richten op dit wetsvoorstel, waar een paar redelijk kleine pragmatische punten in zitten, maar kan hij beter heel positief en constructief kijken naar stofkamoperaties op andere terreinen in het onderwijs. Is de heer Smaling dat met mij eens?

De heer **Smaling** (SP): Ik dank de heer Duisenberg voor zijn hartelijke steun. Wij worden vaak geframed als de partij die bezuinigt op onderwijs, maar wij staan een herschikking van de financiële stromen voor. Wij willen af van te dikke bestuurslagen. Die kunnen wij behoorlijk terugschroeven. Wat wij daarmee aan financiën winnen, kunnen wij investeren in de klassen. Dat is wat wij beogen.

De heer **Van Meenen** (D66): Voorzitter! Ik wil allereerst even aansluiten op het laatste. Het is van tweeën één. Als wij willen snijden in onnodige staf- en managementfuncties, wat ik deel, dan zullen wij ook een keer stappen moeten durven zetten en naar verdiend vertrouwen moeten gaan. Die staffuncties zijn er niet voor niets gekomen. Die zijn er in hoge mate gekomen om te voldoen aan de eisen die de overheid stelt. De SP zal op dit punt een keer een keuze moeten maken. Maar dit even als amuse.

De heer **Smaling** (SP): Was dit een interruptie, of is de heer Van Meenen aan zijn termijn begonnen?

De heer **Van Meenen** (D66): Ik ben begonnen. Het originele wetsvoorstel dat vandaag aan de orde is, bestond uit verschillende onderdelen: de aanpassingen van het accreditatiestelsel, het risicogericht toezicht door de inspectie, de onafhankelijkheid van de examencommissie en de aanwijzingsbevoegdheid voor de Minister bij financieel bestuurlijk wanbestuur. D66 is vanaf het begin kritisch geweest op alle toezichtsverscherpingen in deze wet. Onderling spreken wij over de «wet georganiseerd wantrouwen naar aanleiding van Inholland». Immers, onder het mom van kwaliteitspoorten worden de administratieve lasten verhoogd en het toezicht verscherpt, om uiteindelijk elk probleem dat zich zou kunnen voordoen, uit te sluiten. Ik denk niet dat de wereld op die manier werkt. Wij kunnen niet alle problemen met regelgeving voorkomen. Nieuwe regels brengen nieuwe problemen, waarvan wij nooit hadden gedacht dat zij bestonden.

De heer **Duisenberg** (VVD): De langspeelplaat klinkt weer heel stoer. De heer Van Meenen zegt dat D66 van begin af aan kritisch geweest is over het wetsvoorstel. Het standpunt van de heer Van Meenen is inderdaad in eerdere discussies naar voren gekomen, maar blijkbaar kan de wind binnen D66 van alle kanten waaien. Voor mij ligt een motie van het lid Van Dijk van de SP-fractie, waarin wordt geconstateerd dat de regering stelt

dat wanneer er sprake is van gerede twijfel over de bestuurbaarheid van de instelling, de overheid de bevoegdheid zou moeten hebben om in te grijpen, en waarin de regering wordt verzocht een voorstel te doen om de bevoegdheid te krijgen om in te grijpen. Deze motie is ondertekend door de leden Van Dijk, Jadnanansing en Van der Ham. Is dat dezelfde Van der Ham als de Van der Ham van de D66-fractie?

De heer **Van Meenen** (D66): Ik denk dat het om de Van der Ham van de D66-fractie gaat.

De heer **Duisenberg** (VVD): De wind waait dus inderdaad van verschillende kanten bij D66, afhankelijk van wat het beste aanslaat.

De heer **Van Meenen** (D66): Ik ben sinds een jaar verantwoordelijk voor dit dossier. De 33 jaar ervaring die ik daarvoor in het onderwijs heb opgedaan, hebben mij gebracht op het standpunt dat volgens mij sinds de eerste dag van mijn aantreden onveranderd is. Wat de heer Duisenberg een langspeelplaat noemt, noem ik een constante wind uit dezelfde hoek. Natuurlijk is het mogelijk dat voorgangers in een emotionele bui naar aanleiding van incidenten een bepaald standpunt hebben ingenomen. Ik kan hier ook citaten geven van voorgangers van andere fracties. Wij kunnen daar elkaar mee om de oren slaan – dat vind ik prima en daar doe ik graag aan mee – maar wij zitten nu met de situatie die zich op dit moment voordoet. Overigens weet de heer Duisenberg helemaal mijn oordeel over dit wetsvoorstel nog niet. Ik spreek op dit moment nog over het originele wetsvoorstel, waar ik mij inderdaad tegen verzet heb en waar ik mij tegen zal blijven verzetten, ondanks hetgeen voorgangers van mij daarover gezegd hebben. Wie niet nadenkt, hoeft ook nooit van mening te veranderen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Meenen, u hervat uw betoeg.

De heer **Van Meenen** (D66): Je kunt niet alle problemen voorkomen met regelgeving. Ondertussen zit je wel met extra administratieve lasten, en met tijd en geld die niet aan onderwijs kunnen worden besteed. In het verslag van december vorig jaar was mijn fractie daarom bijzonder kritisch. Ik was ook blij dat dit wetsvoorstel voorlopig werd opgeborgen. Jammer genoeg betekende uitstel geen afstel. De regering beantwoordde in juni alsnog de vragen die door de Kamer werden gesteld. De regering kwam de Kamer enigszins tegemoet in een nota van wijziging. Zo werd het risicogericht toezicht geschrapt. Daarmee waren we er echter nog niet. In de tweede nota van wijziging werd het gebruik van het persoonsgebonden nummer in het hoger onderwijs mogelijk gemaakt. Dit is een element dat volgens mijn fractie niet bij dit wetsvoorstel hoort. Het was netter geweest om dat in een eigen wet onder te brengen. Het is geen halszaak, maar ik wilde het toch even noemen. Ik hoor graag van de Minister waarom dat element hierin een plaats moet krijgen. In de derde nota van wijziging werd de aanwijzingsbevoegdheid van de Minister weer uitgebreid. De Minister krijgt hiermee de mogelijkheid om in te grijpen als de kwaliteit in het geding is of om de goede voortgang te waarborgen. De Minister mag dit direct doen in alle onderwijssectoren. Toch blijft de Raad van State kritisch, want de extra bevoegdheden om bij onderwijsinstellingen in te grijpen door de Minister zijn misschien scherper begrensd, maar nut en noodzaak zijn nog allerminst helder. Begrijp mij goed. D66 vindt misstanden op scholen verschrikkelijk, maar betwijfelt of het nieuwe instrument van de aanwijzingsbevoegdheid echt de oplossing is of zelfs maar als stok achter de deur zal dienen. In de schriftelijke fase vroeg mijn fractie in welke situaties die zich het afgelopen decennium hebben voorgedaan, dit instrument problemen had

kunnen voorkomen. De Minister kwam tot twee half uitgewerkte voorbeelden waaruit zou blijken dat de bevoegdheid geholpen zou hebben als de bestuurders niet zelf waren vertrokken. Ze waren dus al zelf vertrokken; het CDA en de SGP hebben daar ook op gewezen. Deze bestuurders deden dat in reactie op druk vanuit de bestaande wetgeving. Daarom stel ik opnieuw de vraag: kan de Minister mij met voor mijn part fictieve voorbeelden ervan overtuigen waarom deze extra bevoegdheid nodig is.

Daarnaast zie ik een ander gevaar. De Minister trekt de verantwoordelijkheid voor kwaliteit en wanbestuur naar zichzelf toe. Er kan een situatie ontstaan die lijkt op «als de Minister mij niet wegstuurt, dan doe ik het goed». Mensen gaan leven langs de meetlat van hun regels: als ik binnen de regels blijf opereren, dan is het goed. Ziet de Minister dit gevaar ook? Ook vraag ik de Minister om haar voorstellen rondom de aanwijzingsbevoegdheid te plaatsen naast de adviezen van de Commissie Behoorlijk Bestuur, de commissie-Halsema. Deze commissie pleit er immers voor om juist niet te reageren met regels. Mijn fractie wil best geloven dat deze Minister prudent met haar nieuwe macht zal omgaan. Kan de Minister die garantie ook geven voor haar opvolgers?

Ook D66 wil geen misstanden op scholen, maar probeert dit niet te bereiken met hardere sancties of door keihard het bestuur weg te sturen als het kalf allang is verdronken. D66 wil liever preventief ingrijpen ofwel rampen voorkomen, en ziet daarbij een grote rol weggelegd voor intern en horizontaal toezicht, bijvoorbeeld via de medezeggenschap. Wij komen daar later nog over te spreken, maar ik krijg daar graag een reactie van de Minister op. Dat blijft namelijk onderbelicht. Is dat slechts in afwachting van de brief die wij nog gaan krijgen of ziet zij dat er ook niet van komen? Indien wel, had dat punt immers hierin kunnen worden opgenomen.

Ik heb nog enkele detailvragen. In de wet wordt verschillende malen verwezen naar de noodzaak om een onderzoek te doen conform artikel 11 van de WOT, de Wet op het onderwijstoezicht. Ik constateer dat er in artikel 11 onderscheid wordt gemaakt tussen een onderzoek en een nader onderzoek. Dit is belangrijk omdat het eerste vooral gaat om kwantiteit, bijvoorbeeld leerresultaten, voortgang in de ontwikkeling van leerlingen en studenten, en het nader onderzoek vooral gaat om kwalitatieve aspecten, bijvoorbeeld het leerstofaanbod, de leertijd, het pedagogisch klimaat en het schoolklimaat. Op welke variant doelt de Minister in deze wetstekst?

Wanneer de Minister sommeert om een bestuurder weg te sturen, is er dan sprake van een verstoorde arbeidsverhouding en heeft de bestuurder dan recht op een ontslagpremie? Of heeft de Minister een slimme oplossing om dit te voorkomen?

Het lijkt mij in ieder geval wenselijk om hierover na te denken, mede gezien de dalende onderwijsbudgetten. Ik ontvang hierop graag een reactie.

Ik kom op de accreditaties. De Kamer heeft de nodige evaluatierapporten ontvangen en wij zullen hierover nog uitgebreid met de Minister spreken. Om die reden lijken de voorgestelde wijzigingen op een merkwaardig moment te komen. Is het niet logischer om te wachten tot de evaluaties zijn besproken en alle consequenties voor nieuwe wetgeving bekend zijn en pas dan eventueel een nieuw wetsvoorstel in te dienen? Zo voorkom je dat je in een korte periode meerdere malen het systeem gaan wijzigen. Ik ontvang hierop graag een reactie.

De Minister probeert de maatregelen als quick wins te presenteren en zo deze wetgevingsronde te legitimeren, maar het is voor mijn fractie nog altijd niet duidelijk of hier nu echt wetgeving nodig is. Clustervisitaties vinden al plaats in het wetenschappelijk onderwijs en zouden nu ook kunnen worden afgedwongen in het hoger beroepsonderwijs. De benoeming van deskundigen is al geborgd omdat de NVAO vetorecht

heeft. Het benoemingsrecht bij meningsverschillen valt haar daarom logischerwijs al toe. Graag ontvang ik een reactie van de Minister. Een klein zijpad: de NVAO biedt ruimte om bij slechte beoordeling een herstelperiode in te lassen. De lengte van deze periode wordt afgestemd op het werk dat nodig is en het proces dat daarbij hoort. In het primair en voortgezet onderwijs gaat het een veel meer rigide kant op. Een jaar is het maximum. Zou die langere verbeterijd, afgestemd op elk specifiek geval, ook voor primair en voortgezet onderwijs kunnen gelden? Ofwel, kan er een realistisch tijdpad komen dat echte verbetering mogelijk maakt? Ook de administratieve lasten zijn de Minister een doorn in het oog, althans, dat geloof ik direct. Daarom mijn vraag: hoe staat het met de operatie stofkam?

Concluderend: hier ligt een wet voor waarvan nut en noodzaak niet geheel onomstreden zijn. De Raad van State is kritisch. Dat is de fractie van D66 ook, maar wellicht kan de Minister mij alsnog overtuigen.

De heer **Duisenberg** (VVD): Een van de voorstellen in dit wetsvoorstel betreft de toets nieuwe opleiding. Nu wordt een opleiding op papier getoetst. Vervolgens gaat die van start en wordt ze pas na zes jaar weer getoetst. Als een instelling met goed gevolg haar instellingstoets, een soort predicaat voor de kwaliteit, heeft gehaald, wordt volgens het voorstel niet tussentijds naar de opleiding gekeken. Als de instelling die toets niet heeft gehaald, als je dus niet zeker weet of ze een goed kwaliteitssysteem heeft, wordt voorgesteld om die nieuwe opleiding na drie jaar nogmaals te toetsen. Dat kan natuurlijk het geval zijn voor studies die leerlingen of studenten gaan volgen. Die gaan ermee aan de gang en dan blijkt na vier of vijf jaar dat deze nieuwe opleiding een wassen neus is. Een student heeft die dan vier of vijf jaar gevolgd. Die gaat de heer Van Meenen bellen. Wat gaat hij dan zeggen deze student? «Sorry, het waren me te veel regels?»

De heer **Van Meenen** (D66): Nee, maar ik zie ook niet wat dit wetsvoorstel daarbij zal voorkomen. Ook als je de toets na drie jaar uitvoert, is een student al drie jaar aan het studeren. Ik neem aan dat de heer Duisenberg met zijn vraag suggereert dat het een goede zaak is dat dit nu na drie jaar kan gebeuren als de instellingstoets niet naar tevredenheid is afgelegd. Dat blijft voor die individuele student te laat, op welk moment je dat ook doet. Je zou de kwaliteit eigenlijk na drie weken moeten vaststellen en niet na drie of zes jaar. Je moet er gewoon op vertrouwen dat instellingen niet zomaar opleidingen starten. Dat is in dit land met allerlei zorgvuldigheden omgeven. Als een instelling een opleiding begint, moet je die ook de tijd geven om te volgroeien naar een opleiding. Ik zie geen meerwaarde in een toets na drie jaar. De student die de heer Duisenberg beschrijft, heeft dan exact hetzelfde probleem, vrees ik. Of wellicht heb ik de vraag niet goed begrepen.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag wat de heer Van Meenen dan gaat zeggen tegen deze student. Het glas is halfvol of halfleeg. Je kunt het met de toets nieuwe opleiding inderdaad niet voorkomen voor de studenten die als eersten zijn begonnen. Na drie jaar zijn ze immers al ver gevorderd. Voor de studenten erna kan het wel. Als je niets doet, kun je niets voorkomen.

De heer **Van Meenen** (D66): Laten wij even afwachten of die student mij gaat bellen. Ik ga ervan uit dat opleidingen die in dit land gestart worden, over het algemeen wel hun waarde hebben. Als een opleiding geen waarde heeft zullen studenten, denk ik, geen drie jaar blijven zitten wachten. Die ene student die wel blijft, mag mij bellen. Dan zal ik hem uw telefoonnummer geven en kunt u hem uitleggen dat ik het helemaal verkeerd heb gedaan.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij aan het einde gekomen van de eerste termijn van de Kamer. Ik heb de Minister gevraagd hoelang wij zullen schorsen. Wij schorsen de vergadering tot 16.40 uur.

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik heb behoefte aan een schorsing tot kwart voor vijf. Dan kan ik nog even een belletje plegen. Is dat goed?

De **voorzitter**: Als dat een hartenwens is, gaan wij die inwilligen.

De vergadering wordt van 16.36 uur tot 16.45 uur geschorst.

De **voorzitter**: We zijn toe aan de eerste termijn van de kant van de Minister. De Minister heeft haar beantwoording in blokjes opgedeeld. Ik vraag de woordvoerders om zich te beperken tot twee interrupties per blokje, dan kunnen we altijd aan het eind nog even bekijken wat er is blijven liggen. Ik verzeker de woordvoerders dat zij zullen toekomen aan alles wat zij willen weten, maar misschien biedt een beperking wat structuur.

Minister **Bussemaker**: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng en voor hun nuttige vragen, die helpen om dit wetsvoorstel nog beter te maken. Aan de ene kant waren er vragen naar de betekenis van het wetsvoorstel. Waarom is de wet nodig? Dat vroegen D66 en de SGP. Het CDA vraagt zich van bepaalde onderdelen af of het noodzakelijk is om die in de wet op te nemen. Kan het niet op een andere manier? Ik begrijp die vragen goed, maar ik hoop toch dat ik woordvoerders ervan kan overtuigen dat het nuttig is om een aantal onderdelen in de wet op te nemen. Aan de andere kant gaf de SP aan, dit een goed wetsvoorstel te vinden. Dat memoreer ik ook maar even. Ik ben daar heel blij mee, want het gebeurt mij niet elke dag dat ik zo'n compliment van de SP krijg nog voordat ik zelf aan het woord ben geweest!

De heer Duisenberg gebruikte in zijn betoog een mooie beeldspraak over een vuur. Toen dacht ik: wat deze wet voor een deel doet, is de rol spelen van brandblusser. Dat geldt met name voor de aanwijzingsbevoegdheid. Want hoe mooi je vuur ook is en hoezeer je daar ook hout, takken en ander brandbaar materiaal voor nodig hebt, het is wel heel fijn als er een brandblusser in de buurt is. Normaal ga je ervan uit dat je die niet hoeft te gebruiken. Ook daarvoor gaat de parallel nog op, zeker wat betreft de aanwijzingsbevoegdheid. Want wanneer gebruik je die? In heel bijzondere gevallen, als iets echt, tegen alle verwachtingen in, helemaal uit de hand is gelopen. Dan heb je de brandblusser nodig om het vuur bijtijds te kunnen blussen. Iedereen die een brandblusser naast een mooi houtvuur heeft staan, gaat er echter van uit dat die niet nodig zal zijn.

Op de aanwijzingsbevoegdheid zal ik straks terugkomen. Ik zal eerst een aantal algemene opmerkingen met de Kamer delen. Vervolgens zal ik de vragen over het accreditatiestelsel beantwoorden. In het daaropvolgende blokje zal ik specifiek ingaan op alles wat met administratieve lasten te maken heeft. Tot slot kom ik bij de aanwijzingsbevoegdheid. Daartussendoor beantwoord ik een paar kleine vragen die daaraan raken, zodat ik die niet allemaal apart hoeft te doen.

Het gaat vandaag over het waarborgen van het onderwijs en van de diploma's die studenten krijgen in het hoger onderwijs. Studenten moeten nooit hoeven twifelen aan hun diploma. Dit hoorde ik verschillende sprekers zeggen. Ook werkgevers en anderen in de maatschappij moeten kunnen vertrouwen op diploma's die worden verstrekt. Dat betekent dat de kwaliteit van het hoger onderwijs zeker moet zijn. Die mag nimmer ter discussie staan. Daar moeten we voor zorgen.

Verschillende sprekers merkten het terecht op: de aanleiding voor dit wetsvoorstel werd gevormd door vervelende incidenten in het hoger onderwijs. Die incidenten hebben tekortkomingen aan het licht gebracht

in het stelsel van kwaliteitswaarborgen, en daarin ligt direct de legitimatie voor dit wetsvoorstel. Natuurlijk, die incidenten hebben zich met name voorgedaan bij een aantal opleidingen van één instelling, namelijk Inholland. De heer Rog heeft dat uitvoerig gememoreerd en heeft dat terecht geconstateerd. Naar aanleiding daarvan heeft de inspectie echter ook onderzoek gedaan bij andere instellingen.

Gelukkig bleek daaruit dat het bij heel veel instellingen allemaal goed verliep. De inspectie heeft echter ook geconstateerd dat bij een aantal instellingen er wel problemen waren. In deze wetswijziging zijn de lessen verwerkt die wij daaruit getrokken hebben en die in algemeenheid kunnen bijdragen tot een verbetering van de accreditatie. Tegelijkertijd is er een noodrem ingebouwd om te voorkomen dat dit nogmaals gebeurt of dat er misschien nog iets ergers plaatsvindt. De heer Rog heeft gelijk met zijn opmerking dat een deel van de problemen is ontstaan omdat bestaande wetten niet goed zijn toegepast. Wij hebben echter ook geconstateerd dat wij niet over voldoende wetgeving beschikken om in de toekomst ergere situaties te voorkomen. Wij moeten die situaties te allen tijde vermijden en doen nu voorstellen om een goed functionerend stelsel te waarborgen en daarin structurele verbeteringen aan te brengen.

Tegen de heer Bisschop in het bijzonder zeg ik dat ik verantwoordelijk ben voor het stelsel. De instellingen hebben hun eigen verantwoordelijkheid. Wij willen kunnen ingrijpen als een gebeurtenis bij één instelling effecten dreigt te hebben voor het stelsel, dus een bredere werking hebben. Tegen de CDA-fractie zeg ik dat dit een ultimatum remedium is en dus echt alleen in die situatie wordt gebruikt.

Het gaat hier om maatregelen waar de Kamer eerder om heeft gevraagd. Verschillende woordvoerders hebben dat ook aangegeven. O.a. met een motie van de SP, de PvdA en D66 is ons verzocht voorstellen te doen waarmee wij de bevoegdheid krijgen om te kunnen ingrijpen bij instellingen van hoger onderwijs. Wij hebben ook andere signalen gekregen over de accreditatie. Daarom willen wij het nu in één keer doen en ook maatregelen ten aanzien van accreditatie die bijdragen aan méér kwaliteit nu opnemen. Dat draagt bij aan een inhoudelijke verbetering. Hoewel het verschillende onderwerpen betreft, is er wel sprake van gemeenschappelijkheid, zowel bij de regelingen die betrekking hebben op de accreditatie als bij de aanwijzingsbevoegdheid. Zij vertrekken allebei vanuit drie uitgangspunten: het onderwijsstelsel moet over de juiste checks en balances beschikken; de instellingen zijn verantwoordelijk en nemen die verantwoordelijkheid; de cultuur binnen de instellingen staat open voor tegenspraak, vanuit het besef dat wij niet alles kunnen dichtregelen. Dit is in lijn met de commissie-Halsema. Het is ook geenszins mijn bedoeling. Dat betekent dat wij vertrouwen moeten geven. Nogmaals, ingrijpen moet een ultimatum remedium zijn als het echt niet anders kan.

Laten wij de drie onderdelen nog even langslopen. Allereerst de checks en balances. Tegen de woordvoerder van de SP zeg ik dat dit gaat over het verschil tussen proactief en reactief. Met proactief bedoel ik dat wij proberen de juiste randvoorwaarden te creëren om de verantwoordelijkheid te kunnen dragen. Ik denk dat hierbij ook de kracht van maatschappelijke organisaties een belangrijke rol speelt. Dit is iets dat je niet helemaal dicht kun regelen, maar het is wel belangrijk maatregelen in de wet op te nemen om de juiste balans bereiken. Het is belangrijk dat aan de voorkant de juiste checks zitten, bijvoorbeeld een goed functionerende medezeggenschapsraad, of het serieus nemen van een opleidingscommissie, of het creëren van een cultuur waarin mensen kritiek durven te uiten. Je moet echter ook kunnen ingrijpen als een instelling er onverhoopt toch een potje van maakt.

Tegen de heer Van Meenen zeg ik dat wij in de brief over versterking bestuurskracht al hebben aangegeven hoe wij de medezeggenschap willen versterken. Ik ben echt van mening dat de opleidingscommissies daarbij een heel belangrijke rol kunnen spelen, want zij gaan juist over de

inhoud van de opleidingen. Daar zitten studenten en docenten. Ik zal daar nu niet uitgebreid op ingaan, maar ik wil hierbij wel zeggen dat maatregelen in verhouding moeten staan tot het doel dat wordt beoogd. Wij moeten dus ook niet meer optuigen dan strikt noodzakelijk is, juist om de instellingen hun eigen verantwoordelijkheid te laten nemen.

Dat is mijn tweede punt. Met de SGP zeg ik dat de governancefilosofie moet uitgaan van eigen verantwoordelijkheid. Ik wil dit echt niet doorbreken. Ik wil dit op alle mogelijke manieren stimuleren. Instellingen zijn in eerste instantie aan zet om kwaliteitswaarborgen te versterken. Ik doel dan niet alleen op het college van bestuur, maar ook op de andere personen en organen die daarbij zijn betrokken zoals de medezeggenschap, examencommissie, docenten en ook de studenten. Zij hebben daar allen een verantwoordelijkheid in. Dit betekent ook dat wij early warning signalen willen oppakken als er ergens iets mis is, zo snel mogelijk in het proces. Het is immers altijd beter om vooraf en intern in te grijpen dan achteraf en extern te moeten ingrijpen.

Ik stel vast dat wij de afgelopen jaren hebben kunnen zien dat instellingen flinke stappen hebben gezet om de kwaliteit te waarborgen of de instelling te verbeteren. Dat is een compliment voor het hoger onderwijs waard. De naam Inholland is al gevallen. Ik heb geconstateerd dat ook bij Inholland een enorme verbetering is gemaakt. Ik heb daar buitengewoon veel waardering voor.

Net als de heer Van Meenen heeft gezegd dat hij het wetsvoorstel niet alleen beoordeelt op het vertrouwen dat hij al dan niet in mij als persoon heeft maar ook in mijn opvolgers, maak ik een wet niet alleen voor de situatie die wij kennen, maar ook voor mogelijke toekomstige situaties. Wij hebben geleerd van de mankementen die wij allen hebben geconstateerd toen er bij onder andere Inholland problemen waren. Dit moet een langere termijn kunnen meegaan. Er mag echter geen onduidelijkheid over bestaan: instellingen zijn verantwoordelijk.

Een derde element is de cultuurverandering. Zonder cultuurverandering waarbij kritiek en tegenspraak een rol spelen, komen wij er niet. Het eerste advies van de commissie-Halsema over Amarantis vond ik interessant. Het onlangs verschenen advies over de publieke sector dat breder is, vind ik ook interessant. Dat geldt ook voor de titel «Een lastig gesprek». Ik heb eerder gesproken over een moreel kompas en ik heb gezegd dat je met elkaar over morele dilemma's en problemen moet kunnen spreken. Dat is van groot belang.

In de richting van de heer Smaling zeg ik dat een eed daarbij ook kan werken. Ik was op bezoek bij een mbo-instelling waar de bestuurders ten overstaan van hun gemeenschap van studenten en docenten de eed aflegden. Ik besef ook dat dit alleen werkt als dit wordt gedragen door zo'n gemeenschap. Als dit alleen maar iets is wat zij opvoeren omdat ik er ben, heeft het geen zin. Dan gaat het ene oor in en het andere uit. Het is echter wel van groot belang dat wordt gewerkt aan die cultuurverandering. Dit betekent dus geen incidentenpolitiek maar een diepgaander streven om tot verbetering te komen.

In de richting van de SP zeg ik dat de commissie-Halsema een aantal interessante observaties heeft gedaan. Ze is ook kritisch en spreekt over weeffouten in de wet. Overigens hebben wij daarnaar al verwezen in de governancebrief. Het gaat dan om het klimaat waarin in de jaren negentig bij veel instellingen gemakkelijk de gedachte kon postvatten dat het steeds om groot, groter, grootst moest gaan en om groeien van kwantiteit in plaats van kwaliteit. Het kabinet komt integraal terug op alle punten die raken aan de commissie-Halsema. Het gaat dan niet alleen over onderwijs, maar ook over zorg en volkshuisvesting et cetera. Die reactie komt voor de kerst. Daarin zullen bijvoorbeeld ook het schatkistbankieren worden meegenomen en het belang van de leden van de raad van toezicht om onderdeel te zijn van de leergemeenschap.

De heer Rog heeft een vraag gesteld over de ontwikkeling van de raden van toezicht; kennis en kunde met name in het hbo. De branchecode van de Vereniging Hogescholen bevat voor het hbo ook een bepaling over de algemene en specifieke deskundigheid en expertise die in een raad van toezicht vertegenwoordigd zouden moeten zijn. Die branchecodes zijn overigens ook een enorme verbetering, dat moet ik de branches nageven, want mbo en hbo hebben echt strenge branchecodes opgesteld. Ook komt er een code waarin de permanente educatie van raad-van-toezichtleden is opgenomen. Voor de VSNU, de universiteiten, geldt een vergelijkbare bepaling met betrekking tot de deskundigheid van de leden van de raad van toezicht. Naar mijn idee is dat punt dus echt geborgd. De heer Van Meenen vroeg in dat kader ook nog of verdiend vertrouwen blijvend wordt beloofd. Ik denk van wel, want de aanwijzingsbevoegdheid zal alleen als ultimum remedium worden gebruikt. Ik zal daar zo uitgebreider op terugkomen. Instellingen die het goed doen, die een eigen verantwoordelijkheid dragen, die die culturele omslag hebben gemaakt en gebruikmaken van de juiste algemene checks and balances in de wet, zullen hier nooit iets van merken en er dus geen last van hebben. Ze hoeven immers niet vooraf allerlei regelgeving toe te passen. Men gaat er pas iets van merken als er een early warning is of als er veel signalen zijn geweest. Zo wordt voor een instelling die een instellingstoets kwaliteitszorg heeft gedaan en positief heeft doorlopen, ook geen toets na drie jaar ingevoerd, na een toets nieuwe opleiding. Ook dit gaat uit van verdiend vertrouwen. Ik zal op beide thema's meer in detail terugkomen. Dit gezegd hebbende als algemene opmerkingen, kom ik bij het accreditatiestelsel. Laten we ook hier positief beginnen: we kunnen constateren dat het accreditatiestelsel in Nederland een krachtig stelsel is, met een groot draagvlak. De maatregelen die we op dit gebied nemen, dienen dus niet om ergens een fundamentele wijziging aan te brengen, maar wel om een aantal verbeterlagen te maken; dit vanuit de observatie dat het accreditatiestelsel goed functioneert en tot de voorhoede behoort. Dat wordt wel bevestigd door de evaluatie van het accreditatiestelsel. We zien dat peerreview werkt, dat daardoor ook het – om het maar zo te zeggen – «timmermansoog» de ruimte krijgt en dat de focus ligt op de inhoudelijke kwaliteit. Dat is mooi, dat is goed nieuws en dat is echt een grote verdienste van alle betrokkenen: de instellingen, de docenten, de NVAO, de visitatiebureaus, de panels et cetera. Dit neemt niet weg dat we onze ogen niet moeten sluiten voor het beperkte aantal tekortkomingen van het stelsel. Eerdere onderzoeken van de NVAO en de inspectie naar incidenten in het hoger onderwijs hebben laten zien dat er toch nog wel wat structurele verbeteringen mogelijk zijn, juist om de waarde van het diploma te allen tijde te kunnen blijven garanderen en verdedigen, zodat deze boven alle twijfel verheven is. Ook de evaluatie van het accreditatiestelsel laat zien dat er zicht is op de aandachtspunten. Ik heb geconstateerd dat het in het kader van de kwaliteitsborging wenselijk is om nu al een aantal veranderingen op te nemen; en dat terwijl we, als de Kamer dat wil, nog uitgebreid over alle accreditatieonderzoeken kunnen praten. Aan de SGP zeg ik: dat is niet om het stelsel overhoop te halen, maar inderdaad – in haar woorden – ter optimalisering. Het gaat dus niet zozeer om aanscherping, maar om optimalisering. Daarbij staan de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs centraal. Dit moet kunnen rekenen op draagvlak van de betrokkenen. Wij hebben signalen dat het draagvlak afneemt. Ik kom daar zo op terug. Dat heeft specifiek te maken met de administratieve lasten. Waar we kunnen, moeten we er dus te allen tijde voor zorgen dat we deze beperken.

De heer **Bisschop** (SGP): Ik begrijp het betoog van de Minister. Maar onze zorg is dat je gewoon te vroeg bent met ingrijpen, als je al na zo'n korte tijd een evaluatie hebt en je geen echte, concrete ontsparingen constateert. Het heeft zijn tijd nodig om een goede bedding te kunnen vinden. Je

zou dit pas moeten laten ingaan als je daadwerkelijk stappen kunt zetten om de administratievastendruk naar beneden te brengen. Dan ben je evenwichtig bezig. Als je er tussendoor aan sleutelt, grijp je in het proces in. Dat doet mij dan een beetje denken aan die manager die een plantje in zijn vensterbank had staan en elke dag eventjes dat mooie plantje uit de aarde haalde en keek hoe lang de worteltjes al waren. Dat plantje ging dood natuurlijk. Dus zijn we niet te snel?

Minister **Bussemaker**: Als dat zou gebeuren, zouden we inderdaad een groot probleem hebben. De wijzigingen die we toepassen, zetten niet het hele stelsel op zijn kop, maar zorgen wel voor een aantal verbeteringen. Ik denk bijvoorbeeld aan het clustergewijs visiteren. Ook uit de onderzoeken van de Algemene Rekenkamer blijkt dat dit echt gezien kan worden als een inhoudelijke verbetering. Dat neemt niet weg dat er nog punten zijn waar we nog aan moeten werken. Dat kan voor een deel met wetgeving maar het kan ook voor een heel groot deel zonder wetgeving, is mijn vaste overtuiging. Dus we nemen nu de maatregelen die als zodanig geen nieuwe administratieve lasten met zich brengen. Ze dragen bij aan kwaliteitsverbetering en worden tevens breed gedragen door zowel de instellingen als de organisaties daaromheen, zoals de Algemene Rekenkamer. Bovendien passen ze goed in mijn opvatting over high trust, high penalty. Dus je moet uit kunnen gaan van verdiend vertrouwen. Ik zou dat nog wel op een aantal punten willen intensiveren. Ik denk dat we daarover waar het gaat om de lange termijn nog nader van gedachten zouden kunnen wisselen. Dus dit zal wellicht niet de laatste wetgeving op dit punt zijn. Wel denk ik dat de wetgeving die nu voorligt, een verantwoordelijke is, ook omdat die ervoor zorgt dat de kwaliteitswaarborgen gegarandeerd zijn.

Dat brengt mij meteen op het clustergewijs visiteren. Het interessante is dat de opleidingen die ook onderwijsinhoudelijk met elkaar te vergelijken zijn, samen in een visitatiegroep zitten. Dat heeft nadrukkelijk inhoudelijke meerwaarde. Het is naar mijn idee ook eerlijker richting de opleidingen. Het betekent namelijk dat een opleiding minder afhankelijk is van persoonlijke voorkeuren van leden in de panels. Het betekent dat er één gezamenlijke beoordeling door één commissie van deskundigen plaatsvindt. Ik vind dat echt een grote inhoudelijke verbetering die niet tot extra administratieve lasten behoeft te leiden. Ze behoeft ook niet te leiden tot meer ingewikkelde regelgeving. Misschien zelfs wel minder, want eenieder weet namelijk waar die aan toe is. De deskundigen in afzonderlijke visitaties hanteren dezelfde maatstaf zodat het transparanter en eerlijker wordt. Tevens bevordert het de scherpste. Je kunt dus ook zeggen dat de oordelen betrouwbaarder worden. Het betekent ook dat de commissie niet afhankelijk is van één instelling en dat hiermee dus geen sprake meer is van een een-op-eenrelatie. Met alle goede dingen die het huidige accreditatiestelsel bevat, zie ik daarin namelijk wel een potentieel gevaar; een instelling kan wel heel erg vriendelijk worden voor leden omdat er in theorie een een-op-eenrelatie mogelijk is. Met het clustergewijs visiteren zorgen we ervoor dat dit niet meer het geval is. Hetzelfde geldt voor de kleine veranderingen die we aanbrengen. Ik noem de waarborg voor de tussentijdse toets nieuwe opleidingen, waarbij we ook rekening houden met de instellingen die het goed doen bij de instellingstoets kwaliteitszorg. Dus ook daar geen nieuwe regelgeving, maar een beloning als je de instellingstoets kwaliteitszorg goed hebt doorstaan. Dan heb je een verlicht regime bij de nieuwe opleiding. De benoeming van de commissie van deskundigen betekent dat we niet meer een-op-een de relatie leggen tussen commissie en instelling. Wat dat betreft ontstaat er dus ook meer transparantie. Ook dat leidt niet tot enorm veel extra ingewikkelde regelgeving. Dat geldt ook voor het waarborgniveau door scheiding van het criterium eindniveau en toetsing. Dat zat in één criterium en dat worden er nu twee. Dat was ook een

aanbeveling van de inspectie. Dus we nemen ook over wat we de afgelopen jaren aan belangrijke stappen hebben gezet ter bevordering van de kwaliteit. Ook dat hoeft niet tot heel ingewikkelde regelgeving te leiden. Een volgend punt is het verruimen van de maximale termijn voor de hersteloperatie naar twee jaar. Dat gebeurt op grond van de adviezen van de NVAO. Ik vind het logisch om over te gaan tot een iets langere herstelperiode voor een opleiding die een negatief oordeel heeft gekregen als we weten dat daar meer tijd voor nodig is, namelijk die twee jaar. We hoeven die opleiding dan niet onmiddellijk te sluiten. Je zou kunnen zeggen dat dit zelfs tot een vermindering van lasten voor instellingen zal leiden, omdat ze in voorkomende gevallen een wat ruimere periode kunnen krijgen om datgene wat ze moeten doen, in de praktijk vorm te geven.

De bewaartermijn van eindwerken van afgestudeerden gaat naar minimaal zeven jaar. Dat kost de instellingen wellicht iets meer kastruimte. Je kunt dan twisten over de vraag of dat een zwaardere last is. Het creëren van kastruimte is inderdaad een extra last, maar ik denk dat die overkomelijk is. Die is ook goed te verdedigen met het oog op de problemen die we eerder hebben gesignaleerd bij instellingen waar het eindniveau niet goed was.

De woordvoerder van het CDA heeft een specifieke vraag gesteld over het vergroten van de onafhankelijkheid van de examencommissie. Dat is immers het volgende punt. We zeggen dat de bevoegdheid bij de examencommissie ligt, maar we gaan de wet wel op twee onderdelen aanscherpen. We wisten al dat er met de Wet versterking bestuur belangrijke stappen zijn gezet om de onafhankelijkheid van deskundigen van de examencommissie te versterken. Zo kan het college van bestuur geen aanwijzing of richtlijn meer geven over de beoordeling van examenkandidaten en is er geen hiërarchische relatie tussen de examencommissie en het college van bestuur. Dat vind ik allemaal heel erg positief. We gaan nu nog twee stappen zetten die in het gehele proces van examinering de kwaliteit binnen de instelling nog kunnen versterken. Ik vind ze niet heel erg revolutionair, maar ik vind ze wel nuttig.

De eerste stap is dat we het gebruikmaken van externe deskundigen in de examencommissie vastleggen. Dat leidt ook tot een inhoudelijke verbetering. Je krijgt immers een frisse blik, je krijgt praktijkkennis. We willen dat ook omdat we de kennis uit de beroepspraktijk meer in het hbo willen krijgen. Je krijgt dus iemand die vanuit een externe legitimiteit naar de toetsing en examinering kijkt. Ook uit een onderzoek van ResearchNed blijkt dat een extern lid een toegevoegde waarde heeft. Dit doen we dus niet zomaar. Die toegevoegde waarde heeft betrekking op de inbreng van kennis, de frisse, kritische blik en een grotere standvastigheid ten opzichte van bestuur, management en docenten. Iemand kan immers gewoon echt zeggen wat hij vindt en hoeft geen rekening te houden met de samenwerking die hij de dag daarna weer moet zoeken.

De tweede wijziging is dat personen met een managementfunctie die een financiële verantwoordelijkheid binnen de instelling dragen, geen zitting mogen nemen in de examencommissie. Zoals een college van bestuur geen voorwaarden aan de examencommissie mag meegeven, mag het ook nooit zo zijn dat iemand zegt: laat die studenten nu toch maar afstuderen, want dan vangen we als instelling meer geld. Dat moet te allen tijde voorkomen worden. Gelukkig heb ik geen signalen dat dit op grote schaal gebeurt, maar er zijn wel signalen dat de examencommissies beter kunnen functioneren. Dat concludeert ook de Onderwijsraad. Die stelt namelijk dat examinering in de praktijk nog te veel een opleidingsafhankelijke aangelegenheid is, met weinig kwaliteitsborging en een geringe betrokkenheid van externe deskundigen. Dus ook hier volgen we inhoudelijke adviezen die we gekregen hebben. Het betreft verbeteringen voor in dit geval de examencommissie.

Er is een aantal vragen gesteld over het accreditatiestelsel. De heren Duisenberg en Mohandis hebben vragen gesteld over de relatie tussen bekostigd en onbekostigd onderwijs en de commerciële aanbieders. Waarom vallen die buiten de clusterwijze accreditatie? Instellingen zijn zelf bevoegd om de eindtermen van de opleidingen te bepalen. De bekostigde instellingen hebben onderling afgesproken dat zij dat met elkaar afstemmen voor het bekostigd onderwijs. Samen optrekken in het kader van landelijke opleidingsprofielen draagt ook bij aan een grotere transparantie en de vergelijkbaarheid van opleidingen en werkt in het voordeel van deelnemers in het werkveld. Ik vind echter wel dat wij hier de verantwoordelijkheid bij het veld moeten leggen. Ik zou hier niet meer wettelijke voorschriften willen maken. Het werkt namelijk ook vooral als de instellingen het zelf doen. De bekostigde instellingen zijn verenigd in de Vereniging Hogescholen. Zij hebben dit met elkaar afgesproken. Zij betalen daar ook contributie voor. De opleidingsprofielen zijn ook niet bepalend bij de accreditatie. Als een opleiding er niet aan meedoet, heeft die niet een nadeel. Ook bij clusterwijze visiteren levert het geen voordeel op als de eindtermen gezamenlijk zijn vastgesteld. Bij de accreditatie dient een opleiding namelijk zelf de beoogde eindkwalificaties aan te geven, die worden beoordeeld door de commissies van deskundigen. Het kan dus overeenkomstig het opleidingsprofiel zijn, maar het hoeft niet. Er speelt nu iets tussen enerzijds de Vereniging Hogescholen en anderzijds de NRTO, de vereniging van het onbekostigd onderwijs. Die kan eigenstandig opleidingsprofielen vaststellen. Dat lijkt mij ook niet problematisch. De Vereniging Hogescholen en de NRTO kunnen natuurlijk altijd met elkaar in gesprek gaan of er aanleiding is om het voor verschillende opleidingen meer samen te trekken. Dat heeft echter niet per definitie een meerwaarde. Laat dit dus over aan het veld en laten wij daarvoor niet een wettelijke normering maken. Dan zou ik namelijk de verantwoordelijkheid van de instellingen overnemen.

De heer **Van Meenen** (D66): Dit «laat het veld het zelf uitzoeken» klinkt mij natuurlijk als muziek in de oren. Laat men met elkaar in gesprek gaan. Wellicht heb ik het verkeerd begrepen, maar blijkbaar wil de NRTO dat gesprek wel aangaan en meegaan in de gezamenlijke vaststelling, maar willen de hogescholen dat niet. Ik ben graag bereid om te aanvaarden dat wij dit niet meteen bij wet gaan regelen, maar is de Minister wel bereid om met de Vereniging Hogescholen nog eens het gesprek te voeren om te kijken wat er precies in de weg staat? Voor de uiteindelijke kwaliteit, ook van het niet-bekostigd onderwijs, lijkt het mij beter als het gesprek wel op gang komt.

Minister **Bussemaker**: Ik ben bereid om met beide organisaties het gesprek te voeren, maar ik wil het toch ook bij hen neerleggen. Het zijn volwassen organisaties waarvan je mag aannemen dat zij hierin samen kunnen optrekken als dat een meerwaarde heeft. Ik relativer die meerwaarde echter ook. Zij hebben die samenwerking niet nodig om tot een goede accreditatie te komen. Het onbekostigd onderwijs, de NRTO, heeft niet op voorhand nadeel als men dit niet samen met het bekostigd onderwijs doet.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik kan de heer Van Meenen bijvallen, want mijn exacte vraag was of de Minister het gesprek wil aangaan en niet of zij wetgeving wil bedenken. Blijkbaar is het gesprek wel nodig. Als de Minister wil doen wat zij aangeeft, is dat heel goed. Voor het totale onderwijs is het goed als bekostigd en onbekostigd tegelijkertijd in een cluster geaccrediteerd zouden worden. Het diploma dat iemand uiteindelijk krijgt, bijvoorbeeld een diploma economie, staat voor een bepaald niveau bachelor en dat wil je kunnen vergelijken. Het zou betrouwens-

waardig zijn als de gesprekken tot niets leiden en dit er uiteindelijk toe leidt dat de niet-bekostigde opleidingen een apart cluster vormen. Ik zou dat heel erg betreuren.

Minister **Bussemaker**: Ik heb de heer Duisenberg gehoord. Ik zal het gesprek aangaan. Uiteindelijk gaat het om de eindkwalificaties en die moet de opleiding zelf vaststellen. De NVAO doet uiteindelijk het onderzoek en stelt uiteindelijk de visitatiegroep vast. Daarin hoeft dit geen groot probleem te zijn. Ik ben dus graag bereid om het gesprek met de beide organisaties aan te gaan.

De **voorzitter**: Bent u dan ook bereid om de Kamer daarover te informeren?

Minister **Bussemaker**: Vanzelfsprekend, voorzitter.

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik ben blij dat de Minister het gesprek aangaat over het punt van de niet-bekostigde opleiding. Ik ben het met haar eens als zij zegt dat het veld die taak heeft en dat men volwassen genoeg is om er zelf uit te komen. Het viel mij alleen op dat het mbo het samenwerken en het opstellen van de eindkwalificaties wel heeft geregeld. Klopt dat? Dan blijft bij mij de vraag bestaan dat dit bij het mbo zo is maar kennelijk hoger nog niet werkt. Misschien kan de Minister dit ook nog meenemen in haar gesprekken.

Minister **Bussemaker**: Dat kan ik doen, maar er is natuurlijk wel een verschil tussen mbo en hbo omdat wij bij het mbo met kwalificatiedossiers werken. Dat is een wettelijke taak van de kenniscentra. Dus daar ligt het ook eigenlijk wel meer voor de hand om dit te doen. In het hoger onderwijs zijn het de instellingen zelf die de eindtermen bepalen. Als ik daar nu iets aan ging doen, zou ik echt met een buitengewoon fundamentele wijziging bezig zijn die ook heel veel extra werk met zich mee zou brengen. Dat wil ik niet. Dat verklaart misschien ook voor een deel het verschil, maar de vergelijking met het mbo zal ik meenemen in de gesprekken.

De heer **Van Meenen** (D66): Bij dit onderwerp, dus de vaststelling van de eindtermen, is er wat mij betreft een heel grote parallel met de achterkant van het proces, namelijk de visitatie. Waarom kan nu dezelfde redenering niet gelden voor de geclusterde visitatie? Uiteindelijk is elke opleiding immers ook verantwoordelijk voor het behaalde eindniveau. Op basis van vrijwilligheid zou je dan ook kunnen zeggen dat die clustering vanuit het veld zou moeten plaatsvinden. Waarom moeten wij dat dan wel weer wettelijk afdwingen?

Minister **Bussemaker**: Ik weet niet helemaal of ik u goed begrijp. Bekostigd en onbekostigd kunnen natuurlijk samen optrekken maar dat hoeft niet.

De heer **Van Meenen** (D66): Het gaat mij nu om het eind van het proces, de visitatie. Daarin gaan we nu regels vaststellen waarbij er clustering gaat plaatsvinden. Waarom kan daar nu niet dezelfde redenering worden gevolgd als bij het opstellen van de eindtermen? Daarbij is het aan het veld. De redenering die de Minister hanteert, zou je in principe ook precies zo voor de geclusterde visitaties kunnen hanteren, want ook dat kun je laten voortkomen uit het gezamenlijk optrekken van bepaalde opleidingen die met elkaar besluiten om in gezamenlijkheid gevisiteerd te worden.

Minister **Bussemaker**: Het is daar steeds zoeken naar een evenwicht. Ik zou beide echt te zwaar vinden, maar clustergewijs heeft wel als voordeel

dat de beoordeling transparanter en inzichtelijker wordt en dat het risico van een-op-eenbenadering tussen leden uit het panel en de opleiding vermindert. Dat draagt dus bij aan de kwaliteit van onderwijs. Dan hoef je die eindtermen niet ook nog eens vast te stellen, want dan heb je een stimulans ingebouwd om vergelijkenderwijs te kijken. Dat vind ik ook eerlijk voor de opleiding. Anders zou elke opleiding apart geaccrediteerd worden. Het kan dus gewoon afhangen van de samenstelling van de commissie. Als het clustergewijs gebeurt, is dat risico veel minder groot omdat men dan opleidingen met elkaar vergelijkt. Daar bovenop dan nog eens een keer de eindtermen nemen lijkt mij te veel en niet nodig. Ik constateer dat de clusterwijze aanpak – overigens anders dan ik u hoorde zeggen – ook als positief middel door de Algemene Rekenkamer is gezien om tot kwaliteitsverbetering te komen. Dat heb ik voor het hoger onderwijs als het gaat om eindtermen nog niemand horen zeggen. Dus ik probeer mij in dit opzicht wel te baseren op de onderzoeken van de Onderwijsraad, van de Rekenkamer en van anderen, niet alleen bij de veranderingen maar vooral bij de verbeteringen die wij proberen aan te brengen.

De heer **Van Meenen** (D66): Ik begrijp de redenering van de Minister. Zij wil in gezamenlijkheid kwaliteit stimuleren, maar dat zou toch eigenlijk het streven van de instelling zelf moeten zijn. Er zou een natuurlijke prikkel moeten zitten in het feit dat men op de kwaliteit wordt beoordeeld, zodat men automatisch vergelijkbare opleidingen zoekt om na te gaan hoe het met de eigen kwaliteit gesteld is. Mijn stelling blijft dat het ook zou gebeuren als je dit aan het veld zou overlaten, omdat het de kwaliteit van de opleiding ten goede komt. Ik ben er nog niet geheel van overtuigd dat dit nu wettelijk moet worden geregeld.

Minister **Bussemaker**: Volgens mij zitten wij wel dicht bij elkaar in de trits die ik net aangaf. Je hebt de juiste checks and balances nodig met wetgeving, je hebt de eigen verantwoordelijkheid van een instelling waar het eerst moet gebeuren en elke zichzelf respecterende instelling zou er alles aan moeten doen om de kwaliteit te waarborgen en om er open en transparant over te zijn naar andere instellingen. Alleen hebben wij kunnen constateren, zeker in het verleden, dat dit niet als vanzelfsprekend gebeurt. Ik hoor geen geluiden van instellingen dat ze bezwaren hebben tegen de clusterwijze accreditering. Zij zien er vooral de voordelen van. Wat dat betreft, is het voor een deel codificatie van de houding die de instellingen hebben ontwikkeld in de afgelopen tijd om open en transparant met elkaar te werken.

Nu ik het toch over het onbekostigd onderwijs heb, kom ik bij de vraag van de heer Mohandis over de studiebijsluiters. De NRTO gaat aan de slag met de bijsluiters. Dat zal niet gelijktijdig zijn met de Vereniging Hogescholen, omdat de private instellingen nog niet zijn aangesloten op objectieve data. Er wordt wel aan gewerkt, maar het zal waarschijnlijk niet lukken voor het eind van 2014–2015.

De heer Bisschop en de heer Van Meenen hebben vragen gesteld over de NVAO en de inspectie. De heer Bisschop vraagt of kwaliteit niet te veel wordt gezien als het naleven van regels. Met de accreditatiewet van 2011 werd juist beoogd meer inhoudelijke beoordelingen te geven in plaats van regels af te vinken. Blijkens de evaluatie heeft de accreditatie zich ook in die richting ontwikkeld. Dit is een tussenstand. Het gaat de kant op die wij willen. Wij zijn er echter nog niet, want het kan nog meer de inhoudelijke kant opgaan. Dan kom ik weer terug op de clusterwijze accreditatie en andere accreditatievoorstellen. De kwaliteit en de kwalitatieve beoordeling worden juist versterkt. In die zin zetten wij geen revolutionaire, maar een kleine volgende stap in de lijn die de heer Bisschop ook voorstaat, namelijk om meer toe te gaan naar een inhoudelijke beoordeling en minder naar het afvinken.

De heer Bisschop spreekt over de relatie tussen de NVAO en de inspectie. Hij zegt dat de NVAO ook zelf onderzoek kan doen. Formeel is er in het hoger onderwijs één loket voor signalen, te weten de inspectie. Ik hecht met hem aan een duidelijke scheiding van rollen tussen de NVAO en de inspectie. Als de inspectie een signaal ontvangt en signaleert dat het om een kwaliteitsprobleem gaat, schakelt zij de NVAO in, die het vervolgens in het geheel van haar kwaliteitsoordeel kan meenemen. Met het amendement op stuk nr. 20 wil de heer Bisschop nadrukkelijker het onderscheid aangeven tussen datgene wat de inspectie moet doen en datgene wat de NVAO moet doen, waarmee het takenpakket wordt verhelderd. Ik laat het oordeel over dit amendement aan de Kamer over. Het wetsartikel destijds beoogde hetzelfde wat de heer Bisschop nu bepleit, namelijk die heldere scheiding van rollen tussen de NVAO en de inspectie. In het samenwerkingsprotocol tussen beide organisaties wordt de taakverdeling al zo vormgegeven. Je zou kunnen zeggen dat het amendement dat verder aanscherpt en preciseert, dus in die zin mag ik de heer Bisschop dankbaar zijn voor deze verdere verbetering van de wet. De heer Van Meenen heeft ook gevraagd naar de relatie tussen de inspectie en de NVAO. Dan gaat het met name om artikel 11 van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT). Een aantal bepalingen van het wetsartikel kunnen analoog worden toegepast op de onderzoeksbevoegdheden van de inspectie in het hoger onderwijs. De inspectie kan onderzoek doen naar naleving van de wettelijke voorschriften, financiële rechtmatigheid of incidentele gevallen. In het kader van deze onderzoeken kan de inspectie na een bepaalde termijn de kwaliteitsverbeteringen onderzoeken die de instelling heeft gerealiseerd. Daarbij kan het zowel om kwantitatieve als kwalitatieve aspecten gaan. Daar vroeg de heer Van Meenen naar.

De heer **Van Meenen** (D66): Is de vraag welke van de twee het wordt dan afhankelijk van het geconstateerde kwaliteitsprobleem? Kan het allebei zijn? Kan het ook een van de twee zijn?

Minister **Bussemaker**: Ja.

De heer **Van Meenen** (D66): Helder.

Minister **Bussemaker**: De heer Duisenberg vroeg of de positie van de student wel voldoende gewaarborgd is. Hij verwees daarbij naar de motie-Besselink c.s. (31 821, nr. 45). Naar mijn idee wordt de positie van de student nu ook beter geborgd, omdat hij feitelijke informatie krijgt over de vormgeving van het onderwijs. Die moet opgenomen worden in de OER. Dat biedt handvatten om tegenspraak aan te gaan of een goed gesprek te voeren binnen de organisatie. Dat zal soms misschien een lastig gesprek zijn. Het kan gaan om informatie over het aantal contacturen, werkvormen et cetera. Die zaken zouden, gezien de functie van de OER, nu al in de OER moeten staan. Dat gaan wij nu eenduidig wettelijk verplichten, zodat studenten meer informatie krijgen en hun positie sterker wordt als zij het gesprek met een instelling willen aangaan. Als zij een en ander immers eerst in de studiebijsluiters hebben gelezen, dan hun studiekeuze op hebben gebaseerd en zij daar eenmaal studeren, dan willen ze dat ook inzichtelijk krijgen. Ook dit brengt geen extra administratie met zich mee, want men had het eigenlijk al moeten doen. Het geeft wel een aanzet voor studenten om een goed gesprek met een opleiding en haar bestuur te voeren.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik wil onderstrepen wat de Minister zegt. Het is op zich een goede zaak dat dit wordt vastgelegd in de OER en dat daarmee de positie van de student verbetert, maar in de motie-Besselink c.s. stond ook wat je dan zou kunnen opnemen, bijvoorbeeld het aantal contacturen, de verhouding tussen hoor- en werkcolleges et cetera. De

Minister heeft ervoor gekozen de verplichting om die informatie op te nemen vrij open te stellen. Blijkbaar heeft zij het vertrouwen dat die openstelling voldoende is om uiteindelijk voldoende concrete beschrijvingen te krijgen in de OER. Heeft zij dat vertrouwen gekregen uit juridisch advies of wat dan ook?

Minister **Bussemaker**: Dat vertrouwen heb ik op grond van hoe instellingen ervoor staan. Daar ligt allereerst de verantwoordelijkheid om dit soort dingen vorm te geven. Ik heb er vertrouwen in dat instellingen dat zullen doen, want ze zijn heel serieus met de studiebijsluiters bezig. Dus je kunt je voorstellen dat ze een aantal thema's die daarin een rol spelen, ook op zullen nemen, maar het kan ook van opleiding tot opleiding veranderen. Andere dingen kunnen relevant zijn. Dus ook hier gaat het om het zoeken van de balans tussen niet meer zaken regelen dan nodig en het goede signaal afgeven dat opleidingen en instellingen hun studenten goed dienen te informeren, zodat ze weten waar ze aan toe zijn. De heer Bisschop vroeg naar de toetsing en de commissie-Bruijn. In januari hebben wij afspraken gemaakt over de uitwerking van de adviezen van die commissie over versterking van externe validering. Daar wordt nu aan gewerkt, weliswaar niet door alle hogescholen en alle opleidingen, maar alle hogescholen nemen inmiddels wel deel aan een of meer pilots. Ze zijn uiteindelijk allemaal erbij betrokken. Dat gaat om gemeenschappelijke beoordeling van eindwerkstukken alsook om gezamenlijke toetsing van een of meer vakken. Naar mijn mening loopt dit nu goed. Ik heb er vertrouwen in dat de instellingen hun verantwoordelijkheid hebben genomen op het vlak van de kwaliteitsverbetering, het zoeken naar de peer review tussen instellingen en het nadenken over gezamenlijke toetsing.

Voor de lerarenopleiding is het een wat ander verhaal. Daar zijn wij bezig met de kennisbasis. Wij kunnen zeggen dat de educatieve faculteiten op het vlak van de externe validering een inhoudelijke voorsprong hebben op de andere opleidingen. Ik wil dat ook niet kwijtraken, gezien het belang dat wij hechten aan goede lerarenopleidingen. Binnenkort zal de Kamer daarover een brief van ons ontvangen. Wij willen de lerarenopleiding streng toetsen, omdat wij zeker willen weten dat de studenten die worden opgeleid goed geprepareerd zijn om de docenten van de toekomst te worden.

De heer **Bisschop** (SGP): Natuurlijk onderschrijven wij dat van harte. Op dat gebied gebeurt er heel veel moois. Ik probeerde duidelijk te maken dat de educatieve sector aan een centralistisch systeem van toetsing onderworpen is dan de andere faculteiten van het hbo. De SGP-fractie heeft er moeite mee dat wij, terwijl wij vinden dat het best goed gaat, toch kiezen voor de centralistische benadering, bijvoorbeeld in de vorm van de centrale toetsen voor de pabo. Volgens mij belasten wij de instellingen daar onnodig mee, zeker in het licht van het feit dat de ontwikkeling in de goede richting gaat. Ik pleit voor meer ruimte voor de educatieve sector.

Minister **Bussemaker**: Het gaat juist in de goede richting omdat ook de faculteiten zelf enthousiast zijn over de gezamenlijke kennisbasis die zij nu hebben opgebouwd. Die kennisbasis staat nog in de kinderschoenen, maar wordt op een heel goede manier ontwikkeld – ook daarvoor verdienen de faculteiten waardering – dus het laatste wat ik wil doen, is de faculteiten met weer een andere boodschap op pad sturen. Het gaat om opleidingen waar heel veel van afhangt. Die opleidingen behoren tot de belangrijkste die wij in Nederland hebben, want wij vertrouwen onze kinderen straks toe aan de docenten die van de pabo's en de lerarenopleidingen komen. Daar wil ik niet te licht mee omgaan. Wij hebben dit nu vormgegeven op een manier die gedragen wordt door de opleidingen zelf. Laten wij ervoor zorgen dat wij dit verantwoord, stap voor stap, met

zo min mogelijk administratie – daarover wil ik wel met de faculteiten in gesprek – verder ontwikkelen.

De heer **Bisschop** (SGP): Ik wil hier toch even de vinger bij leggen. De informatie die ik ontving uit de contacten met hogescholen, waaronder pabo's, is nadrukkelijk anders dan de informatie die de Minister nu presenteert. Ik wil niet twifelen aan haar woorden, maar ik krijg heel nadrukkelijk signalen dat de voorgeschreven centralistische toetsing als een behoorlijke extra organisatie en administratieve druk wordt ervaren.

Minister **Bussemaker**: Het kost natuurlijk extra werk, maar wij zijn van mening dat een echte verbetering van de opleidingen nodig is. Wij moeten er zeker van zijn dat onze toekomstige docenten op een aantal basale niveaus voldoende kennis hebben. Ik heb al vaker tegen de instellingen gezegd dat ik graag met hen wil praten over manieren om een en ander te vergemakkelijken, als zij het idee hebben dat er erg veel over elkaar rolt qua administratieve lasten. Ik wil in dat geval graag met hen bekijken of wij dat kunnen aanpassen. De afspraak over de kennisbasis wil ik echter niet loslaten. Ik herhaal dat de Kamer zeer binnenkort een brief over leraren en lerarenbeleid van ons zal ontvangen, waarin wij ook heel specifiek aandacht zullen besteden aan de kennisbasis. Ik kan zelfs verklappen dat de Kamer deze brief binnen een week krijgt toegestuurd, ergens rond het weekend.

De **voorzitter**: De Minister hervat haar beantwoording.

Minister **Bussemaker**: De heer Duisenberg heeft gevraagd of clustergewijze visitatie niet leidt tot onnodig lange doorlooptijden. Wij weten dat clustergewijze visitatie uitvoerbaar is, want die is ook al gebruikelijk in het wetenschappelijk onderwijs en daar gaat het goed. In de wet worden visitatiegroepen geïntroduceerd, zodat niet alle opleidingen tegelijkertijd worden gevisiteerd. Daardoor kunnen de lasten enigszins gespreid worden. Bijvoorbeeld de economieopleidingen zullen niet in één keer gevisiteerd worden. Het cluster zal daarentegen opgedeeld worden in visitatiegroepen – bijvoorbeeld tien opleidingen in een groep – waardoor er geen negatieve gevolgen voor de doorlooptijd zullen zijn. Ook dat kan bijdragen aan verbeteringen.

Interessant in dat verband is de verwijzing naar Vlaanderen. De heer Rog stelde dat ze in Vlaanderen net zijn afgestapt van clustergewijze visitatie. Hij vroeg zich af waarom wij het dan gaan invoeren. De reden waarom het daar werd afgeschaft, waren de te lange doorlooptijden. Daar was het wel anders georganiseerd. In Nederland hebben we niet één commissie van deskundigen maar een paar, namelijk de visitatiegroepen. In Vlaanderen was er één groep. Dat leidde tot lange doorlooptijden. Men komt er nu alweer op terug, althans de NVAO heeft vorige week in het Vlaamse parlement gepleit voor het afschaffen van de verplichting om te stoppen met clustergewijze visitatie. De Algemene Rekenkamer heeft juist aangegeven te hechten aan clustergewijze visitatie in Nederland. Ik denk dat we op andere punten iets kunnen leren van de Belgen – daar kom ik later op terug – maar juist nog niet op dit punt. Op grond van informatie van de NVAO zelf en van de Rekenkamer zie ik ze in België eerder de beweging terug maken.

Het is echter wel van belang om na te denken over de doorlooptijd. Een korte doorlooptijd is een belangrijke voorwaarde bij de samenstelling van de visitatiegroepen. Men mag het als een toezegging beschouwen dat ik met de NVAO en anderen de komende tijd het gesprek zal aangaan om er echt voor te zorgen dat de doorlooptijd kort blijft. Misschien geeft dat de heer Rog enig gerief.

Ik kom er zo dadelijk op terug dat we wel wat kunnen leren van de Belgen als het gaat om de administratieve lasten.

De heer **Rog** (CDA): Ik wil nog even doorgaan op de clustergewijze visitatie en het voorkomen van lange doorlooptijden. De Minister maakt de vergelijking met het wetenschappelijk onderwijs. Echter, sommige clusters in het hbo zijn veel omvangrijker. Hoe gaan we ervoor zorgen dat er voldoende peers in het hbo blijven?

Minister **Bussemaker**: Ik maak me daar op zich niet zoveel zorgen over. Ik heb net het voorbeeld van de economieopleidingen genoemd. Je kunt een cluster maken van tien opleidingen. Zowel voor wo als voor hbo zijn daar dan voldoende deskundigen voor. In visitatiecommissies voor hbo-opleidingen zitten namelijk ook vaak mensen met een wetenschappelijke achtergrond. Ik vind niet dat we daar te weinig deskundigheid voor hebben. Dat is nu ook geen probleem. Ik zie dus niet in waarom dat bij de clustergewijze visitatie wel een probleem zou zijn. Het probleem zou dan juist minder moeten worden, omdat er meer opleidingen door één visitatiegroep worden bezocht.

De heer **Rog** (CDA): Dat is een zienswijze. Ik ben echter bang dat het in de praktijk anders zal uitpakken. Er gebeurt op dit moment ontzettend veel op het gebied van visitatie, ook op vrijwillige basis. Er zijn goede voorbeelden. Waarom lopen we straks het risico dat het door die wettelijke verplichting voor een aantal opleidingen buitengewoon ingewikkeld gaat worden, terwijl er veel initiatieven zijn die passen bij de sector? Ik houd het gevoel dat wij iets gaan opleggen waarvoor de werkelijke noodzaak eigenlijk ontbreekt.

Minister **Bussemaker**: Ik hoop toch dat ik de heer Rog kan overtuigen. Elke opleiding wordt nu gevisiteerd. Er wordt dus voor elke opleiding een visitatiegroep ingesteld. Met die clustergewijze visitatie doe je dat met een groep van opleidingen, met één visitatiegroep. Dat je dan de peers, de deskundigen, niet zou hebben, daar ben ik het niet mee eens. Ik zou zeggen dat het eigenlijk alleen maar makkelijker wordt, omdat het er minder zijn. Je hebt namelijk minder mensen nodig, die meer opleidingen gaan bekijken. Of je krijgt toch steeds dezelfde mensen, maar dan is het administratief ingewikkelder, of je hebt nog meer mensen nodig. Wel doen wij die clustergewijze visitatie ook op grond van echt inhoudelijke onderzoeken, de ervaringen die wij in Nederland en in Vlaanderen, bij de NVAO, de Algemene Rekenkamer, hebben opgedaan. Wel speelt daarbij hoe wij ervoor zorgen dat wij niet visitatie op visitatie stapelen. Daarbij is er wat mij betreft wel een zorgpunt. Bij de instellings-toets kwaliteitszorg kan een instelling een visitatie doorlopen om vast te stellen of ze haar zaken op orde heeft, of een bestuur in control is en goed zal ingrijpen als men problemen signaleert. Dat had moeten leiden tot een vermindering van administratieve lasten. Dat zien wij nog te weinig. Dat moeten we, naar mij idee, aanpakken. Anderszins zie ik niet hoe dit zou leiden tot onnodig beleid. Als de heer Rog daarvan concrete voorbeelden heeft, verneem ik die graag. Dan kan ik zijn bezwaren misschien iets beter wegnemen. Ik denk dat we met de clustergewijze visitatie, met korte doorlooptijden en door niet alles tegelijk te doen, over een redelijk systeem beschikken dat uitvoerbaar is voor zowel de NVAO als de instellingen.

De **voorzitter**: Ja, u wordt uitgedaagd, mijnheer Rog.

De heer **Rog** (CDA): Eén voorbeeld: hoeveel opleidingen bedrijfseconomie zijn er bijvoorbeeld? Hoe kunnen wij dat organiseren?

Minister **Bussemaker**: Nederland heeft het voordeel dat het, althans geografisch, een klein land is en dat men binnen een redelijke afstand een aantal opleidingen kan bezoeken. Ik weet het niet uit mijn hoofd, maar ik

denk dat er niet meer dan tien of twaalf zijn. Ik heb net het aantal van tien genoemd.

De **voorzitter**: De heer Duisenberg bevestigt dat het er twaalf zijn.

Minister **Bussemaker**: Ik ben blij dat ik dat goed gegokt had. De heer Rog noemt een van de opleidingen die echt veel voorkomen en waaraan veel studenten meedoen. Mochten ze echt te groot zijn, dan zou je er nog voor kunnen kiezen om ze op de een of andere manier in tweeën te splitsen. Dat verbieden we ook niet. Ik heb het nog nooit ergens vernomen, maar mocht er aanleiding voor zijn, dan kan dat. Ik sta er oprecht voor open om het voor de instellingen zo simpel en gemakkelijk mogelijk te maken. Ik zal de vraag of men daaraan behoefte heeft nog wel eens doorspelen aan de koepels.

De **voorzitter**: Het zijn er overigens tien.

Minister **Bussemaker**: De heer Mohandis heeft gevraagd naar de stand van zaken bij het verminderen van het aantal opleidingen. Daaraan wordt nu gewerkt binnen het hbo. Er is inzet bij de bacheloropleidingen. Bij techniek zijn wij bezig om het aantal opleidingen terug te brengen van 65 naar 25. Bij hbo economie beraadt men zich op het opleidingsaanbod. Men is nog iets minder ver dan bij techniek, maar ook aan de slag. Ook dat draagt eraan bij, zeg ik tot de heer Rog, dat wij straks minder opleidingen en minder brede bacheloropleidingen hebben, waardoor het weer makkelijker wordt om ze clustergewijs te visiteren. Dat argument was ik nog vergeten, maar daarbij helpt de heer Mohandis mij nu. De informatie daarover komt in de brief over macrodoelmatigheid. Die zal de Kamer halverwege 2014 ontvangen.

De heer Bisschop heeft verwezen naar de opmerking van de heer Zootjens over wat wij doen met beleid en wat met wettelijke middelen. Ik heb geprobeerd om in de nota naar aanleiding van het verslag uitgebreid uiteen te zetten dat de wijzen waarop de verschillende onderwijssoorten zijn geregeld soms verschillen en soms andere instrumenten vereisen. Welke instrumenten wij zoeken, heeft ook met de aard van de sectoren en van de problemen te maken. Natuurlijk moet er altijd een deugdelijke juridische basis zijn. De heer Bisschop noemde prestatiebekostiging. Daarvoor is een afzonderlijke juridische basis gevonden in het experimenteerartikel experiment prestatiebekostiging. Soms helpt het ook om gewoon afspraken met het veld te maken, omdat wij daarmee voorkomen dat wij al te veel onnodig juridiseren. Waar het nodig is, doen wij het en waar het niet hoeft, zorgen wij dat er een wettelijke basis is, maar maken wij soms ook afspraken.

De fracties van SP en D66 vroegen naar de verlenging van de herstelperiode. Voor alle sectoren hanteren wij de lijn: de school is verantwoordelijk, maar als ingrijpen noodzakelijk is, moet dat kunnen, op basis van onderzoek door de inspectie.

Bij een zwakke school is beëindiging het sluitstuk van een langer lopend traject. Dat sluitstuk moet naar het oordeel van de Staatssecretaris en mij sneller kunnen, namelijk binnen één jaar. De vraag was of wij wel consistent zijn in wat wij doen. In het basisonderwijs heb je echter alleen de keuze tussen een school sluiten of haar openlaten. Je hebt geen herstelbaarheid. Dat is in het hoger onderwijs anders. Daar kun je de opleiding binnen een beperkte periode alsnog accreditatiewaardig achten en een hersteltermijn verstrekken. Wij kiezen voor een termijn van twee jaar in plaats van één jaar. Soms is het immers praktisch nodig om wat meer tijd te hebben om een aantal tekortkomingen weg te werken. Die mogelijkheid bestaat in het basisonderwijs niet.

De heer **Van Meenen** (D66): Dat begrijp ik niet. Waarom zou er in het basisonderwijs geen hersteltermijn kunnen zijn? De kwaliteit is op een bepaald moment onder de maat en dan kan er blijkbaar niet meer hersteld worden.

Minister **Bussemaker**: De verschillen in de onderwijssectoren zijn groot. In het basisonderwijs is er een veel langer traject aan voorafgegaan, met een veel grotere bemoeienis van de inspectie dan in het hoger onderwijs. Dat heeft echt een andere status. Wij hebben met onze brief over governance geprobeerd recht te doen aan zowel de uniformiteit in onder andere de aanwijzingsbevoegdheid – die kan altijd gelden – als aan de grote verschillen tussen de onderwijssectoren.

De heer **Van Meenen** (D66): Ik begrijp het niet helemaal. Zojuist was het idee dat er al een heel traject aan vooraf is gegaan voordat de Minister tot een aanwijzing komt in het hoger onderwijs. Op een bepaald moment is het zover en dan kan er blijkbaar nog steeds sprake zijn van een herstelperiode. Het ontgaat mij ten enenmale waarom je niet meer kunt spreken van een hersteltermijn als je constateert dat de kwaliteit van een basisschool onvoldoende of zeer zwak is. Het argument is dat er al een heel traject aan vooraf is gegaan.

Minister **Bussemaker**: Ik wil dat debat best met u voeren, maar dan wel in een kader en ook samen met de Staatssecretaris. Het gaat dan om de vraag hoe wij omgaan met kwaliteit in de verschillende sectoren. De inspectie heeft een veel grotere rol, ook bij de kwaliteitsbepaling, in het basisonderwijs dan in het universitair en hbo-onderwijs. De heer Bisschop heeft daar volgens mij terecht op gewezen. Sterker nog, hij heeft een amendement ingediend om voor het hoger onderwijs de taken van de inspectie en de NVAO sterker te benadrukken. Voor het basisonderwijs zitten de taken die de NVAO voor het hoger onderwijs heeft, veel meer bij de inspectie. Dat traject is dan ook anders.

De heer **Van Meenen** (D66): Ik weet niet of er een andere gelegenheid is om hierover te spreken. Die bevoegdheid lijkt hier nu geregeld te worden, ook voor de andere vormen van onderwijs.

Minister **Bussemaker**: Nee. Ik zei alleen dat de aanwijzingsbevoegdheid onderwijsbreed is. Maar die bestond al in het po en vo. Wij breiden deze uit naar onder andere het hoger onderwijs. Het gaat dan niet alleen om financieel mismanagement, maar ook om kwaliteit. Dan heb je misschien meer mogelijkheden en kun je een aanwijzing geven die betrekking heeft op de kwaliteit. Je kunt dan ruimte bieden om ook naar andere oplossingen te zoeken. Dat gaat echter over de aanwijzingsbevoegdheid. In dit geval gaat het over het verschil tussen wat de NVAO doet en wat de inspectie doet ten aanzien van kwaliteit. Dat onderscheid wil ik wel blijven maken.

De **voorzitter**: Ik geef de Minister de gelegenheid om haar beantwoording af te maken.

Minister **Bussemaker**: De heer Van Meenen vroeg naar de administratieve lasten. Is het wel nodig? Ik heb geprobeerd aan te geven dat wij op grond van een evaluatie en een gedegen deskundig onderzoek tot een aantal wijzigingen komen die verder niet tot veel extra lasten leiden. Hoe gaan wij dat de komende tijd doen, gaat de inspectie elke twee jaar onderzoek doen naar het accreditatiestelsel? Is dat bij het permanente toezicht wel nodig? De inspectie houdt toezicht op het accreditatiestelsel en zal over twee jaar, in 2015, ook de verbeteringen naar aanleiding van

de vijf aanbevelingen onderzoeken. Over vier jaar, in 2017, volgt een nieuw breed onderzoek op basis van de inspectiestandaarden. Ik hecht wel aan een evaluatie en een gedegen rapport. We moeten daarbij echter rekening houden met het volgende. Als de inspectie over twee jaar kritisch gaat kijken naar de lasten die instellingen dan te verwerken hebben gekregen, brengt dat onderzoek van de inspectie ook zelf weer lasten met zich mee voor de instellingen. We moeten dus bekijken wat nodig is. Wellicht is elke twee jaar een onderzoek nodig, of wellicht is dat een beetje te veel van het goede. Als we allemaal het idee hebben dat het de goede kant op gaat, zouden we kunnen besluiten om een keer over te slaan.

Daarmee ben ik gekomen aan het blokje over administratieve lasten. Er is één grote zorg, ook wat mij betreft, over het nieuwe accreditatiestelsel. Die zorg is dat het stelsel de lasten had moeten verlagen, maar dat uit de evaluatie blijkt dat dit nog niet is gelukt. Ik vind dat een ernstige conclusie en ik wil het daar ook niet bij laten. Ik ga op drie punten maatregelen nemen. Het eerste punt betreft de praktijkgevallen waarbij het misgaat. Dat zijn de no-goarea's van accreditatie die we signaleren. Het tweede punt betreft de lasten in een breder perspectief en het derde punt betreft de vergezichten op het accreditatiestelsel.

Ik begin bij het eerste punt, de praktijkgevallen waarbij het misgaat. Sommige instellingen doen heel veel meer dan nodig is om de kwaliteit van hun opleidingen te waarborgen. Het toppunt is een onderwijs- en examenregeling (OER) van maar liefst 320 pagina's, die wij aantreffen. Mensen hebben zich uit de naad gewerkt om elke mogelijke vraag te kunnen beantwoorden en elk risico weg nemen, en zijn tot een reglement gekomen dat zijn doel voorbijschiet. Studenten zullen het allemaal niet meer kunnen lezen, medewerkers kunnen het niet meer uit hun hoofd leren en het leidt tot heel veel onnodige bureaucratie. Erger is nog dat men dacht dat het moest van de inspectie. Zo zie ik heel veel voorbeelden van regeldruk waarbij men denkt dat het van een ander moet. Ik wil dus bekijken hoe we vooral de onzekerheid, het gevoel dat het moet en de reflex om dan maar omvangrijke documenten te maken, weg kunnen nemen. Daar ga ik over praten met de inspectie en de NVAO, ook om duidelijk te maken wat wel en wat niet nodig is. Ook onnodig onderzoek valt daaronder. Ik herken namelijk wat de heer Rog zei. Ik ken ook een aantal voorbeelden waarin eerst de NVAO langskwam voor de instellings-toets kwaliteitszorg en vervolgens de inspectie in het kader van governance. Ik heb die twee partijen en de reviewcommissie bij elkaar gebracht en gezegd: dames en heren, u moet er echt voor zorgen dat er niet elke keer nieuwe mensen langskomen en er nieuwe uitvraag wordt gedaan. Er wordt nu gewerkt aan een betere afstemming. Ik wil ook voorbeelden ophalen uit de praktijk, dus ik roep studenten, instellingen, de inspectie en de NVAO op om voorbeelden te melden.

Dat hebben we vorig jaar overigens ook gedaan. Toen hebben we de VSNU, de Vereniging Hogescholen en de NFU gevraagd om met voorbeelden te komen. Dan zie je dat instellingen er zelf achter komen dat een deel van hun lasten niet zozeer van het Rijk komt maar van de koepels of van de instellingen zelf. Daaruit leren we ook dat een aantal praktische knelpunten is op te lossen door goede communicatie, het uitwisselen van goede praktijken tussen instellingen en voorlichting door OCW. Dit soort acties willen we voortvarender inzetten, waardoor voor instellingen ook duidelijker is wat niet nodig is, bijvoorbeeld in de vorm van een openbare zwarte lijst met geanonimiseerde voorbeelden.

De heer Van Meenen vroeg in dit verband waarom het persoonsgebonden nummer hoger onderwijs in de nota van wijziging is opgenomen. Dat is omdat het een technisch veranderingstraject is. We hadden het ook in een aparte wet kunnen doen, maar dan had het veel langer geduurd. Het is belangrijk om het nu te doen, omdat het bijdraagt aan minder administratieve lasten. Ik wilde dit jaar niet verloren laten gaan, temeer daar we ook

het College bescherming persoonsgegevens gevraagd hebben om een en ander goed te toetsen. Het college had geen opmerkingen. Er is dus geen inhoudelijke zorg over privacy. Het is echt een technisch wetgevings-element, dat bijdraagt aan vermindering van lasten. Gezien de conclusies over die lasten vond ik het belangrijk om dat gelijk te doen.

Ik ga nu in op mijn tweede punt, de lasten in breder perspectief. Daarmee zijn wij al langer bezig. Wij hebben met de VSNU en de Vereniging Hogescholen in het Hoofdlijnenakkoord afspraken gemaakt over administratieve lasten. Er lopen nu gesprekken en die zullen wij de komende tijd voortzetten. Ik denk dat ik hiermee antwoord gegeven heb op de vraag van verschillende leden hoe het met stofkamoperatie gaat. Dat is echt iets dat wij samen moeten doen. Wij moeten beter communiceren. De inspectie, de Review Commissie Hoger Onderwijs en de NVAO moeten beter samen optrekken en wij moeten nadenken over de vraag waar men in de praktijk echt last van heeft. Wij moeten die voorbeelden blijven ophalen en nadenken hoe wij in de bestaande wet- en regelgeving tot verbeteringen kunnen komen, bijvoorbeeld bij de accreditatiewetgeving. Daarmee kom ik bij het derde punt van de administratieve lasten: het vergezicht bij het accreditatiestelsel.

Ik wil echt «verdiend vertrouwen». Dat kan en dat moet zich uitbetalen in proportioneel toezicht. Ik neem geen genoegen met het feit dat instellingen nu ook niet minder lasten ervaren. Ik vind dat instellingen die goed functioneren en die de instellingstoets doorlopen hebben, echt moeten merken dat zij daarna minder lasten hebben bij de opleidingsaccreditaties. Dat is nu nog niet het geval. Wij gaan kijken hoe wij ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen en nadenken over de lange termijn. Hoe willen wij het bijvoorbeeld in 2020 hebben? Hoe willen wij instellingen daarin meer verantwoordelijkheid geven? Ik heb daarover in het begin van mijn antwoord gesproken. Wat kunnen wij leren van andere landen? Dat brengt mij terug bij Vlaanderen waar dit jaar het nieuwe accreditatiestelsel in werking treedt. Dat gaat ook uit van «verdiend vertrouwen». Daar geldt dat als de instelling de tweede kwaliteitszorgaccreditatie doorstaat, de accreditaties voor alle opleidingen van die instelling vanaf de derde accreditatieronde door de NVAO vanzelf verleend worden. Dan hoeft een instelling niet meer voor al haar opleidingen die accreditatie te doorlopen. Dat houdt in dat instellingen niet meer worden beoordeeld door een commissie van deskundigen maar kunnen volstaan met het indienen van een kritische zelfreflectie. Wij weten nog niet of dat het juiste pad is. Wij moeten daarover met elkaar gesprekken aangaan en dat gaan wij ook zeker doen. Ik constateer dat men in Vlaanderen nog nadenkt over de vraag hoe het precies zal gaan. De eerste ronde loopt van 2013 tot 2018. Men is zich nu aan het bezinnen op de derde ronde waarin het voorstel voor een instellingsreview aan de orde komt en de accreditatie van de opleiding verder wordt vereenvoudigd. Dat kan dus allemaal. Daarmee heeft de inspectie in Vlaanderen ook een mindere rol. Dat wij het anders hebben geregeld, hoeft volgens mij geen probleem te zijn als wij maar tot een scherpe en goede afstemming komen tussen inspectie en NVAO. Wat mij betreft is dit geen eindplaatje. Wij kunnen natuurlijk verder met elkaar praten en nadenken over alles wat nu in recente onderzoeken aan de orde komt. In sommige opzichten vraagt dit misschien wel een wat langeretermijnperspectief. Dat zal afhangen van hoe het de komende jaren gaat. Als het allemaal heel goed gaat, is het gemakkelijker om straks een lichter regime toe te kennen dan wanneer wij constateren dat er toch grote problemen zijn bij instellingen.

Voorzitter. Ik kom nu bij mijn laatste blok: de aanwijzingsbevoegdheid.

De voorzitter: Ik stel voor om dat af te maken. Daarna kijken wij even hoe wij verder zullen gaan. Uiteindelijk zullen mensen ook moeten eten. Wij kijken ook even welke leden met moties willen komen en hoe lang wij nodig hebben om het helemaal af te maken.

Minister **Bussemaker**: Dan hebben wij in ieder geval de eerste termijn gedaan. De leden kunnen wellicht eten en tegelijkertijd nadenken over moties. Ik ga daar echter niet over, want ik ben niet van de orde van de vergadering. Daar gaat u over, voorzitter.

De aanwijzingsbevoegdheid hebben wij aangekondigd in de aprilbrief, juist in het kader van het punt dat ik in het begin van mijn antwoord noemde: de goede verhouding tussen checks en balances; een goed functionerende raad van toezicht, medezeggenschap et cetera.

De instelling, ik zeg het nog maar een keer, is zelf allereerst verantwoordelijk voor een goed bestuur en kwaliteit van onderwijs. Wij kennen de incidenten van de afgelopen jaren en daarmee ligt het voor de hand om, als ultimum remedium in het geval dat er echt een groot ernstig probleem is, de gelegenheid te hebben om in te grijpen. Ik zeg er nogmaals bij dat dit een brandblusser moet zijn waarvan je hoopt dat je die nooit hoeft te gebruiken.

De heer Bisschop heeft gevraagd naar het nut van de aanwijzingsbevoegdheid. Die bevoegdheid is doelgericht, gebaseerd op uitkomsten van eerder onderzoek van de inspectie naar ernst en problemen die acties rechtvaardigen. Met die aanwijzingsbevoegdheid kunnen bewindslieden niet zo maar lukraak ingrijpen. Bij een aantal incidenten, ik noem Inholland maar ook Amarantis, moeten de instellingen in het ideële geval aan bod zijn. Dat is daar iets te weinig gebeurd. Er moet bestuurskracht zijn, maar het helpt wel als een Minister kan beschikken over een stevig instrument – ook al denk je dat je het nooit hoeft te gebruiken – om te kunnen ingrijpen mocht het uiteindelijk toch ergens misgaan.

Wij krijgen nu voor het hoger onderwijs en het mbo die aanwijzingsbevoegdheid. Daarmee kan ik de raad van toezicht opdragen concrete maatregelen te nemen om de misstand te herstellen. Die maatregel kan ook gelden als alternatief voor de bekostigings sanctie die in sommige gevallen namelijk ongewenste effecten kan hebben. Ik meen dat de heer Van Meenen heeft gesproken over het bekostigingsinstrument. Dat kan echter nadelige gevolgen hebben doordat het primaire proces of het voortbestaan van de instelling in gevaar kan komen. Daarmee tref je dan onnodig en ongewenst studenten, terwijl je met de aanwijzingsbevoegdheid eerder kan ingrijpen.

De aanwijzingsbevoegdheid kan een opdracht zijn tot het vervangen van een of meer bestuurders. Die opdracht is allereerst gericht op de raad van toezicht, maar als de raad van toezicht weigert de opdracht uit te voeren, is er sprake van het handelen in strijd met de bekostigingsvoorwaarden en kan op die grond de bekostiging geheel of gedeeltelijk worden ingehouden of opgeschort. Met de derde nota van wijziging geldt de aanwijzingsbevoegdheid, die al gold voor po en vo, nu ook voor mbo en hoger onderwijs, en niet meer alleen bij financieel wanbeheer, fraude of intimidatie, maar ook bij ernstige nalatigheid in het waarborgen van de kwaliteit en een goede voortgang van het onderwijs.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik dank de Minister voor haar opheldering dat de aanwijzingsbevoegdheid een opdracht kan zijn aan de raad van toezicht om een bestuurder te vervangen. Het klinkt misschien theoretisch, maar ik stel de vraag toch: kan het ook een aanwijzing zijn aan de raad van toezicht om een lid van de raad van toezicht te vervangen? Dit lijkt niet uitgesloten, als ik het zo lees.

Minister **Bussemaker**: Dat is niet uitgesloten. Er moet echter wel iets aan vooraf gaan. Ik kan toezichthouders of bestuurders ook niet rechtstreeks ontslaan behalve de toezichthouders van de openbare universiteiten die ik benoem. De heer Bisschop heeft daarnaar gevraagd. Ik heb tegen hen gezegd dat het met deze nieuwe aanwijzingsbevoegdheid valt te overwegen om die benoemingen niet meer door mij te laten doen. Er is nu immers een slot op de achterdeur. De toezichthouders hechten hier

echter aan. Het is zo gegroeid en het werkt volgens mij tot ieders tevredenheid. Bij de andere sectoren kan ik toezichthouders of bestuurders dus niet rechtstreeks ontslaan. Daarvoor is een wetswijziging nodig. Wij overwegen overigens wel om die op te stellen. Die wijziging zal er dan niet toe leiden dat ik bestuurders en toezichthouders kan ontslaan, maar wij kunnen de rechter dan verzoeken om de bestuurders of toezichthouders te schorsen of te ontslaan. Dat wordt dan een tijdelijke voorziening.

De leden hebben gevraagd hoe die aanwijzing in de praktijk eruit zal zien. Ik heb al gezegd waarvoor zij kan gelden en dat die aanwijzing niet zo maar kan worden gegeven. Wij kunnen niet zo maar een aanwijzingsbevoegdheid gebruiken als wij denken dat er sprake is van fraude of slechte kwaliteit. Er moet altijd een inspectierapport aan ten grondslag liggen, want dat is de basis voor de invulling van een aanwijzing. Daarin moeten de tekortkomingen en de nalatigheden zijn aangegeven, evenals de maatregelen die nodig zijn.

Zo'n aanwijzingsbevoegdheid kan wel een breed scala aan opdrachten inhouden, en ook een combinatie is mogelijk: het verzoek om bestuurders te vervangen, bijvoorbeeld als gevolg van verwijtbaar handelen of aangetoonde nalatigheid; het verzoek aan de Raad van State om toezichthouders te vervangen; de opdracht om de instelling of een onderdeel daarvan te reorganiseren of om bepaalde voorzieningen in te richten, bijvoorbeeld indien uit het inspectierapport blijkt dat een zeer slecht systeem van interne kwaliteitszorg of het feitelijk ontbreken daarvan de oorzaak is van ernstige risico's voor de kwaliteit. Ook is mogelijk de tijdelijke aanstelling van een externe materiedeskundige als adviseur van het college van bestuur als aanwijzing te geven, met de opdracht om een bepaald onderdeel van de instelling op de schop te nemen of om de financiën op orde te brengen. Indien blijkt dat de instelling financieel zwaar in de problemen is gekomen door onverantwoorde uitgaven, bijvoorbeeld door investeringen of financiële speculaties of bouwprojecten, kan zelfs worden gedacht aan het aanstellen van een bewindvoerder, die rechtstreeks aan de Minister rapporteert, of aan het tijdelijk onder curatele stellen van de instelling, vergelijkbaar met de artikel 12-status van de Nederlandse gemeenten. Misschien is het goed om in dit verband aan te geven dat het kabinet dit, mede in relatie tot de commissie-Halsema, ook sectorbreed wil bekijken. Dit geldt voor de bewindvoerders, maar ook breder bij de aansprakelijkheid van toezichthouders en bestuurders. Naar aanleiding van de problemen in het onderwijs en in andere sectoren – Meavita in de zorg, Vestia in de volkshuisvesting – hebben wij namelijk geconstateerd dat wij niet overal dezelfde instrumenten in handen hebben om te kunnen ingrijpen. Zo kent men in de zorg al langer de figuur van de bewindvoerder, maar in het onderwijs niet. Wij proberen dit dus op elkaar af te stemmen, van elkaars instrumenten te leren en ook zo veel mogelijk samen op te trekken. Die bewindvoerder of externe adviseur is daar een voorbeeld van.

Alle leden hebben gevraagd welke stappen moeten worden gezet, of welke stappen ik moet zetten, voordat ik een aanwijzing kan geven. Nogmaals, er moeten problemen worden geconstateerd. Er moet een inspectieonderzoek zijn. Meestal is dat op basis van diverse soorten signalen, zoals de early warnings waarover we het eerder hadden. Het kunnen ook klokkenluiders zijn, krantenberichten, eigen inspectieonderzoek, signalen over financieel wanbeheer of kwaliteitsproblemen. Dat inspectierapport moet zware, ernstige conclusies bevatten over problemen bij de instelling. Vervolgens neem ik als Minister de conclusies van de inspectie over. Ik moet me dus laten overtuigen door de conclusies van de inspectie, inclusief de voorgestelde maatregelen. Ik kan dan ook nog tussendoor een bestuurlijk overleg met de instelling voeren. Indien de instelling niet akkoord gaat met de conclusies van de inspectie, die door de Minister zijn overgenomen, en met de maatregelen die noodzakelijk

worden geacht, kondigt de Minister aan dat deze gebruik zal maken van diens aanwijzingsbevoegdheid. De Minister stelt dan het bestuur in po en vo, of de raad van toezicht in bve en hoger onderwijs, in de gelegenheid zijn zienswijze naar voren te brengen, binnen een bepaalde termijn. De heer Duisenberg vroeg of er objectieve waarborgen zijn, naast politieke. Dit alles is een complete stap-voor-stapbenadering, bedoeld om die objectieve waarborgen te creëren. Dan kan ik als Minister het bestuur of de raad van toezicht een aanwijzing geven; dat wil zeggen ik draag het bestuur of de raad van toezicht op om deze of gene maatregel te nemen. Vervolgens kan de instelling weer in bezwaar gaan bij de bestuursrechter; zij kan in beroep gaan tegen de aanwijzing. Zij heeft dus ook weer een mogelijkheid om zich te verzetten. Indien de instelling de aanwijzing niet naleeft, kan ik altijd alsnog de aangekondigde bekostigings sanctie opleggen.

Kortom, er is een verschil tussen de onderwijssectoren. De heer Bisschop vroeg daarnaar. In het hoger onderwijs en in het mbo is de positie van het bevoegd gezag anders dan in het po en vo; in het ho en in het mbo hebben we geen bekostigingsrelatie met het bevoegd gezag. Daar zitten dus verschillen. Die aanwijzingsbevoegdheid geldt in de kern uiteindelijk voor alle sectoren, maar deze kan zich dus wel verschillend richten: bij mbo en hoger onderwijs zal ze zich altijd richten op de raad van toezicht, bij po en vo op het bestuur. Daarmee is volgens mij de vraag van de leden Mohandis en Duisenberg beantwoord. Moet ik altijd eerst naar de rechter? Nee, ik moet wel altijd eerst naar de inspectie, maar de instelling kan wel naar de rechter. Mocht ik het willen wijzigen, in de zin dat we ook de raad van toezicht en de leden van het college van bestuur direct willen kunnen ontslaan, dan zou dat altijd alleen met tussenkomst van de rechter kunnen.

Verskillende leden hebben gevraagd naar praktijkvoorbeelden. Dat is niet zo simpel, omdat wat betreft de praktijkvoorbeelden die we kennen uit het verleden, we niet weten hoe het daarmee was gegaan als we toen die aanwijzingsbevoegdheid hadden gehad. Misschien dat alleen al de druk van die aanwijzingsbevoegdheid tot andere situaties had geleid. Maar laten we toch maar even uitgaan van het voorbeeld van Inholland. Daar was sprake van een ernstige situatie omdat het vertrouwen in de waarde van een hbo-diploma en de kwaliteit van een hbo-opleiding op het spel stond. Inholland heeft uiteindelijk zelf krachtige maatregelen genomen. Ik noem de instelling van de commissie-Leers, het vertrek van het bestuur en de aanstelling van nieuwe bestuurders die toen mede op basis van het inspectierapport de nodige verbeteringen in gang hebben gezet. Dat is goed gegaan. Maar stel nou als het bestuur en de raad van toezicht dat niet gedaan hadden. Dan hadden we als Rijk geen enkele mogelijkheid om ze op een ander spoor te zetten. Dan hadden we echt toe moeten kijken hoe dat diploma waarvan de kwaliteit nooit ter discussie mag staan, aan alle kanten werd bedreigd, dus zonder dat we iets hadden kunnen doen. Ik weet dan wel hoe het was gegaan. Dan hadden velen van u een spoeddebat aangevraagd en dan was er tegen mij gezegd: Minister, doe dat toch, het is een schande dat dit niet kan. Welnu, we doen het nu wel. We leggen het vast in de wet. We hopen het niet te gebruiken. Ik hoop dat in alle gevallen – het gaat ook goed, gelet op wat ik om mij heen zie – de instellingen die verantwoordelijkheid zelf nemen, zodat we die aanwijzingsbevoegdheid niet nodig hebben. In gevallen waarin het echt helemaal misgaat, hebben we die bevoegdheid dus wel, althans als u er als Kamer mee akkoord gaat. Overigens zonder dat dit voor instellingen die het goed doen, ook maar ergens toe leidt. Ze krijgen namelijk ook geen vreselijk onderzoek van de inspectie aan hun broek. Ze krijgen pas met die aanwijzingsbevoegdheid te maken als ze toch al zwaar onder vuur liggen bij de inspectie. Dus het levert ze verder geen problemen op.

De heer Smaling en de heer Duisenberg hebben gevraagd of de aanwijzingsbevoegdheid ook betrekking heeft op toezichthouders en bestuurders. Volgens mij heb ik al aangegeven dat dat verschilt. De heer Duisenberg heeft gevraagd of ik door deze aanwijzingsbevoegdheid niet partner in crime word en de heer Van Meenen heeft gevraagd of je hiermee niet de verantwoordelijkheid bij besturen wegneemt om die zelf vervolgens op je te nemen. Ik denk zelf dat dit niet het geval is, omdat de verantwoordelijkheid allereerst daar blijft liggen en de aanwijzingsbevoegdheid pas aan de orde komt als er echt sprake is van een zeer ernstig rapport van de inspectie. Als ik dat overneem en ik wellicht tussendoor met die instelling een gesprek heb gevoerd en er dus een heel traject aan voorafgegaan is, komt die aanwijzingsbevoegdheid in beeld. Dus ik zie mijzelf en mijn opvolgers helemaal niet als partner in crime maar meer als stimulator van verbeteringen die voor noodzakelijke gevallen de brandblusser ergens paraat heeft staan.

De heer Smaling heeft verder gevraagd of de aanwijzingsbevoegdheid geldt voor openbare en bijzondere instellingen. Ja, die geldt voor alle instellingen en maakt geen onderscheid tussen openbare en bijzondere instellingen.

De heer Smaling heeft daarnaast gevraagd naar de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders. Als een bestuurder onterecht heeft gedeclareerd, kan de instelling het te veel betaalde van hem terugvorderen op grond van onverschuldigde betaling. Dat doen we nu bij de Rijksuniversiteit Groningen. In het geval er sprake is van onbehoorlijke taakuitoefening kunnen nu al bestuurders hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld op grond van artikel 2.9 van het Burgerlijk Wetboek. Een bestuurder is dan aansprakelijk tegenover de rechtspersoon in geval van onbehoorlijk bestuur. Dat vereist dat hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt over zijn onbehoorlijke taakvervulling. De Minister van OCW is bevoegd om namens en ten behoeve van de instelling het bestuur aansprakelijk te stellen voor schade ten gevolge van uitgaven in strijd met de wet. Ons nieuwe wetsvoorstel over de versterking van de bestuurskracht zal een regeling bevatten voor de aansprakelijkheid van ook interne toezichthouders in het onderwijs. Die is er dus nog niet, maar ik hoop dat ik de Kamer die medio volgend jaar kan sturen. We weten ook naar aanleiding van de casus van Amarantis hoe lastig het is om ook op grond van het genoemde artikel BW mensen aansprakelijk te stellen.

Er is voorts een vraag gesteld over de oud-bestuurders. Dat is vooral een zaak van de instellingen. Ik heb daar geen eigen bevoegdheid in. Het is wel een ingewikkeld vraagstuk. Ik zal daarop terugkomen bij de bespreking van de verantwoordelijkheid van de bestuurders over wie ik zojuist heb gesproken. Wij kunnen in de zomer van 2014 met een voorstel naar de Kamer komen over de aansprakelijkheid van interne toezichthouders en bestuurders. Dat voorstel geldt dan ook voor oud-bestuurders. Het is ook wel weer een probleem dat breder is dan het onderwijs. We moeten dat probleem dus ook in breder verband bekijken.

Ik ben al uitgebreid ingegaan op het feit dat ik niet individueel verantwoordelijk word voor instellingen. Die verantwoordelijkheid zal pas naar mij toe gaan als zich zeer ernstige incidenten hebben voorgedaan en de inspectie dat uitgebreid heeft onderzocht.

De heer Van Meenen heeft gevraagd naar artikel 11 van de WOT. In dat artikel wordt geen onderscheid gemaakt tussen kwantiteit en kwaliteit. Het gaat over regulier en nader onderzoek afhankelijk van wat men aantreft. De heer Duisenberg heeft een vraag gesteld over de evaluatie van de wet. Het wetsvoorstel voorziet niet in een evaluatie van de wet. Het gaat eigenlijk om een fundamentele aanpassing. Ik heb er echter ook niets op tegen om de aanwijzingsbevoegdheid te evalueren. Ik zeg toe dat we over vijf jaar kijken hoe het functioneert. Hopelijk kan ik dan melden dat het middel in die vijf jaar als een goede brandblusfunctie ergens in de kast heeft gestaan, dat we het niet hebben hoeven te gebruiken en dat geen

enkele instelling er last van heeft gehad. Het lijkt me heel fijn als ik de Kamer dat over vijf jaar kan melden. Ik zou daar overigens dan zelf niet de conclusie uit willen trekken dat we het middel wel kunnen schrappen, want ik vind het toch ook fijn om die brandblusser ergens in een hoek te hebben staan.

Voorzitter. Dat was mijn beantwoording in eerste termijn.

De **voorzitter**: Ik kijk even naar de leden of er nog vragen zijn blijven liggen. Ik zie dat de heer Duisenberg nog een vraag heeft. Ik wil hem de gelegenheid geven om de vraag opnieuw te stellen. Misschien is het goed om daarna te schorsen tot 19.00 uur.

De heer **Van Meenen**: Kan het ook tot 19.15 uur?

De **voorzitter**: Ik doe wat de Kamer vraagt. Ik kijk even naar de minister.

De heer **Mohandis** (PvdA): Mag ik een suggestie doen? Wat mij betreft, kunnen we ook doorgaan. Ik weet echter niet wat de inbreng van de collega's in tweede termijn is. Ik weet dus niet hoe lang het overleg nog zal duren. Als we binnen een uur klaar zijn, dan vind ik het niet erg om door te gaan.

De **voorzitter**: Ik kijk even naar de notulisten en hoor van de griffier dat zij hiermee akkoord gaan. Ik kijk even naar de andere leden.

De heer **Duisenberg** (VVD): Ik wil het voorstel om door te gaan graag steunen.

De **voorzitter**: Ik zie dat de overige Kamerleden en de Minister het ook goedvinden. Dan stel ik voor dat de heer Duisenberg nog even zijn vraag stelt en dat die vraag beantwoord wordt. We proberen om voor 19.30 uur klaar te zijn. Dat vind ik dan ook wel echt de limiet. We vragen veel van iedereen die hier is.

De heer **Van Meenen** (D66): Dat is prima, maar ik zal even vijf minuten weg moeten. Ik moet zo meteen echt even iets doen.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de heer Duisenberg zijn vraag nog stelt en dat we vervolgens vijf minuten schorsen. Daarna gaan we door tot uiterlijk 19.30 uur.

De heer **Duisenberg** (VVD): Voorzitter. Dank voor de beantwoording. De Minister heeft veel zeer verhelderende antwoorden gegeven, ook over de aanwijzingsbevoegdheid. Ik heb daarover nog één vraag en die betreft een belangrijk onderdeel van het advies van de Raad van State. Die heeft opgemerkt dat de aanwijzingsbevoegdheid, als de regering die toch erin wil houden, in elk geval dient te worden beperkt tot het herhaaldelijk handelen in strijd met bekostigingsvoorschriften. Uit de inbreng van de heer Rog heb ik begrepen dat in de memorie van toelichting staat dat die koppeling heel duidelijk wordt gemaakt. Kan de Minister bevestigen dat dit zo is?

Minister **Bussemaker**: Dat kan ik bevestigen. Er lag ook nog een terechte vraag van de heer Rog of de Raad van State het nu wel zou goedkeuren. Dat kan ik natuurlijk niet garanderen, want ik kan niet namens de Raad van State spreken, maar wij hebben wel heel goed gekeken naar het advies van de Raad van State. Wij hebben de aanwijzingsbevoegdheid overeind gehouden, maar op een aantal punten hebben wij in de regelgeving en de voorlichtende tekst erbij de adviezen van de Raad van State overgenomen. Ik kan dus de vraag bevestigend beantwoorden.

De vergadering wordt van 18.28 uur tot 18.35 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering voor de tweede termijn van de kant van de Kamer en ik geef het woord aan de heer Duisenberg.

De heer **Duisenberg** (VVD): Voorzitter. Ik dank de Minister voor de beantwoording. Ik benadruk nogmaals dat de VVD dit een goede wet vindt, waarvoor steun. Ik ondersteun absoluut de richting van verdiend vertrouwen. Immers, om nog even de metafoor te volgen, vuur heeft zuurstof nodig om te vlammen.

Ik dank de Minister met name voor de aanvullende toelichtingen op de aanwijzingsbevoegdheid, die mij vertrouwen geven in de voorstellen en in de uitvoerbaarheid. Ik zie deze aanwijzingsbevoegdheid echt als een reparatie van artikel 23, in lijn met de motie hierover die Kamerbreed is aangenomen en in lijn met de eerdere motie die hiertoe opriep en die mede was ingediend door onze welwillende collega's van D66, althans hun voorgangers, want zij hadden een andere mening dan de huidige fractie van D66.

Specifiek over die aanwijzingsbevoegdheid heeft de Minister mij op een aantal punten echt comfort gegeven. Ten eerste is die aanwijzingsbevoegdheid voldoende geobjectiveerd en gedepolitiseerd, waarbij de Minister duidelijk de stappen heeft aangegeven die moeten worden doorlopen. Zij heeft ook aangegeven dat er een externe toetsing kan plaatsvinden via de rechter. Dat soort objectieve stappen voorkomt mijns inziens dat dit een emotioneel instrument zou kunnen worden, bijvoorbeeld doordat emotionele Kamerleden roepen: je moet iets doen. Die objectieve stappen maken dit een gedepolitiseerd instrument. Deze objectivering vind ik heel belangrijk.

Ten tweede is de Minister erop ingegaan dat het wetsvoorstel nu tegemoetkomt aan het advies van de Raad van State om de aanwijzingsbevoegdheid te koppelen aan handelen in strijd met de bekostigingsvoorschriften. Ik vind dat ook een belangrijk punt om te benadrukken voor dit wetsvoorstel.

Ten derde verwijs ik naar mijn vraag over het failliet kunnen laten gaan van een instelling. Ik voorzie hierbij nog steeds wel enige complexiteit, maar niet zodanig dat wij nu anders over dit wetsvoorstel zouden kunnen denken. Ik vind dit wel iets om op te pakken bij de uitwerking van de versterking van bestuurskracht, want daarbij heeft de Minister met name uitgesproken dat zij het mogelijk wil laten zijn dat instellingen ook daadwerkelijk failliet kunnen gaan. Dat vind ik een goed streven, zo lang het stelsel en de studenten niet in gevaar komen. Dit zou hier nog wel voor complexiteit kunnen zorgen. Tot zover mijn comfort hieromtrent. Het andere gebied is dat rond de accreditatie. De Minister heeft daarbij een uitgebreide toelichting gegeven. Ik zeg met name tegen mijn uiterst redelijke en zeer praktische collega van het CDA dat ik bij het horen van die toelichting in elk geval het gevoel heb dat bij elk van de maatregelen de adviezen zijn gevolgd van de inspectie, MVO en de Rekenkamer en dat die stappen ook pragmatisch zijn. Ik weet hoe mijn collega van het CDA denkt over de aanwijzingsbevoegdheid. Dat is positief. Ik weet dat hij grote en terechte twijfels heeft bij de administratieve lastendruk. Maar bij de maatregelen op grond van dit wetsvoorstel spreek ik uit dat de Minister naar mijn mening heel duidelijk heeft aangegeven dat hiermee de adviezen zijn gevolgd en dat het praktische maatregelen zijn, waarmee wij niet fundamenteel het hele stelsel op zijn kop zetten.

Ik dank de Minister voor een paar toezeggingen, allereerst het gesprek dat zij wil aangaan met de Vereniging Hogescholen en de NRTO.

De tweede toezegging gaat over het gesprek met de NVAO over de korte doorlooptijden van de clustergewijze visitaties en de uitspraak dat deze wijziging uitvoerbaar en haalbaar is. De derde toezegging gaat over de evaluaties die zullen plaatsvinden. Sowieso werd er gesproken over een

evaluatie na twee jaar en na vier jaar rondom de accreditaties en na vijf jaar rondom de aanwijzingsbevoegdheid.

Mijn vierde punt betreft geen toezegging. De Minister heeft duidelijk aangegeven dat zij met de VSNU en de Vereniging Hogescholen tot een aanpak van de lastendruk wil komen.

Tot slot wil ik samen met collega Mohandis van de PvdA een motie indienen. Met dit wetsvoorstel wordt weer een stap gemaakt ter versterking van de positie van studenten door de verplichting om informatie over de opleiding op te nemen in de OER. Wat ons betreft, moeten de opleidingscommissies in het hart van de kwaliteitscultuur zitten. Hierin werken studenten en docenten samen aan de kwaliteit van het onderwijs. Ik heb hierover veel gesprekken gevoerd in het veld.

Samen met collega Mohandis kom ik tot de conclusie dat de opleidingscommissies er nu toch te veel bij hangen. Daarom willen wij de opleidingscommissies een extra stevige positie in het stelsel geven. Daartoe dienen wij de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat opleidingscommissies maar beperkt deelnemen binnen het huidige accreditatiestelsel;

van mening dat opleidingscommissies het dichtst op de inhoud van het onderwijs staan en daarmee bij uitstek een rol hebben in het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs;

verzoekt de regering om in overleg met de NVAO te bezien hoe de opleidingscommissies explicieter een plaats kunnen krijgen in zowel de instellingstoets als in het kader voor de opleidingsaccreditatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Duisenberg en Mohandis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 22 (33 472).

De heer Rog (CDA): Voorzitter. Ik ben van mening dat wij kunnen terugkijken op een goed en zinnig debat waarin ook de goede bedoelingen van de Minister met deze wetgeving helder naar voren zijn gekomen. Voor het CDA waren twee elementen van groot belang toen wij deze vergadering met elkaar ingingen. Wij willen dat de lastendruk in het hoger onderwijs wordt verminderd en wij willen minder wet- en regelgeving.

Wat het eerste element betreft, ben ik zeer tevreden met de toezeggingen van de minister. Ik vind het goed dat zij in de praktijk de voorbeelden gaat ophalen. Ik vind het goed dat zij ook kijkt naar de voorbeelden uit België rondom de instellingstoets en de opleidingsaccreditatie. Dat geeft vertrouwen dat wij er eindelijk iets mee gaan doen, zodat wij die gezamenlijke ambitie van 25% minder administratieve lastendruk kunnen realiseren.

Ik constateer ook dat wij door dit wetsvoorstel toch weer met nieuwe regels, nieuwe verplichtingen voor het onderwijsveld, te maken hebben. Mijn fractie is er niet van overtuigd dat wij daarmee een goede weg

opgaan. Er is in de afgelopen jaren, zeker sinds 2011, ontzettend veel gebeurd rond de aanpassingen van de accreditatie en nieuwe wetgeving en vooral ook in het onderwijs zelf. Misschien doet het recht aan de veroorzakers van het feit dat wij hier nu zitten, Inholland, om hier een keer te benoemen dat met name daar ontzettend veel is gebeurd. Ik vind dat wij recht moeten doen aan die sector en dus niet wetgeving op wetgeving moeten stapelen, zelfs niet wanneer die beperkt is.

Tussen de Minister en het CDA leven ook wel wat verschillen van interpretatie over hetgeen de Algemene Rekenkamer, de Raad van State en de Onderwijsraad hebben gezegd. Dat geldt ook voor mijn rechterbuurman, de heer Duisenberg. Ik lees in het stuk van de Rekenkamer dat maatregelen uit 2011 de kans moeten krijgen om zich te bewijzen en dat intensiever gebruikgemaakt kan worden van bestaande bevoegdheden van de NVAO. Wat onze reactie betreft, moeten wij ons beperken tot datgene wat werkelijk nodig is of wat werkelijk van toegevoegde waarde is. Zoals ik in eerste termijn al heb betoogd, steunt het CDA de aanwijzingsbevoegdheid, maar ziet het minder reden om steun te geven aan de overige maatregelen.

Het is goed om te horen dat de Minister bij de clustering aandacht heeft voor de doorlooptijd en dat clusters kunnen worden gesplitst. Ik herhaal dat ook om daar nog een bevestiging van te krijgen. Tegelijkertijd heb ik daar nog steeds zorgen bij, aangezien dat er zo veel zijn dat het maar de vraag is of dat werkelijk in een doorlooptijd van een jaar gerealiseerd kan worden. Via de sociale media en de mail krijg ik zorgen binnen van diverse opleidingen over de vraag of dit werkelijk haalbaar is. Moeten wij dan pleisters gaan plakken op de eigen wetgeving, zoals de Minister nu al bereid is te doen? Of moeten wij misschien geen nieuwe generieke maatregel opleggen aan de hele sector?

Het CDA waardeert het wel positief dat de Minister in gesprek gaat met de Vereniging Hogescholen en de NRTO om hen hierbij te betrekken als wij uiteindelijk toch tot dit soort wetgeving overgaan. Maar met de hartelijke steun van de Socialistische Partij zit het wel snor met die parlementaire meerderheid.

Ik eindig graag met het verzoek om artikelsgewijs te stemmen over dit wetsvoorstel.

De heer **Mohandis** (PvdA): Ik volg de redenering over de lastendruk van collega Rog niet helemaal. Die ambitie wordt gedeeld. Dus wat vindt hij ervan dat zowel de VSNU als de HBO-raad wel te spreken zijn over de voorgestelde maatregelen? Van deze maatregelen zegt het veld dus niet: doe het alsjeblieft niet.

De heer **Rog** (CDA): Ik krijg reacties van onderwijsinstellingen die wel lasten in deze wetgeving ervaren. Dat is één aspect. Het andere aspect is dat ik vind dat wij zorgvuldig moeten zijn met het stapelen van nieuwe wetgeving op nieuwe wetgeving. Dat heb ik in eerste termijn uitvoerig betoogd. Er is sinds 2011 ontzettend veel gebeurd qua wetgeving, accreditatiestelsel en ontwikkelingen in de sector zelf. Geef de sector de kans en de rust om dat te implementeren. Ga dat later goed met elkaar evalueren. En als het nodig is, laten wij dan overgaan tot aanvullende wetgeving. Hoe goed dit ook bedoeld is, het is voor mijn fractie op dit moment een stap te ver.

De heer **Mohandis** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de Minister voor de beantwoording en de toezeggingen. De motie spreekt voor zich. Daar sluit ik mij volledig bij aan als medeondertekenaar.

Ik grijp even de metafoor van de brandblusser aan die de Minister gebruikte. Als ik naar mijn 28-jarige verleden kijk, dan zie ik dat je brandblussers bijna nooit gebruikt. Laat dat ook voor deze het geval zijn.

Laten wij hem hebben maar vooral zo min mogelijk uit de kast halen, alleen als het werkelijk nodig is.
Met de beantwoording van de Minister over de aanwijzingsbevoegdheid kan ik leven. Daar bestonden nog wat vragen over in de zin van: wanneer wel, wanneer niet, in welke situaties gebruik je die? Deze maatregelen worden voorgesteld naar aanleiding van verschillende gebeurtenissen. Het uiteindelijke voorstel dat hier ligt, is wat de Partij van de Arbeid betreft een stap in de goede richting. Het kan uiteraard op onze steun rekenen.

De heer **Bisschop** (SGP): Voorzitter. Ik dank de Minister voor de beantwoording van de vragen en de toelichtingen daarop. Dat is zeer verhelderend geweest. Het gebeurde op een grondige en gedegen wijze. Dat heeft een aantal aarzelingen bij mij weggenomen.

Wij hebben twee amendementen ingediend. Dank voor het advies over het eerste. Het amendement op stuk nr. 21 over de aanwijzingsbevoegdheid handhaaf ik op dit moment toch.

De Minister heeft gesproken over de structuur van het mbo en het ho, maar wij baseren ons op andere informatie. Als alle sectoren gelijk zouden hebben, zou dit amendement een verbetering van het wetsvoorstel kunnen betekenen. Wij oriënteren ons verder op dit punt. Vooralsnog handhaven wij het amendement.

Daarnaast wil ik graag een motie indienen. Die motie betreft de professionele ruimte voor de man en de vrouw voor de klas en de afspraken die gemaakt worden tussen bijvoorbeeld de sectororganisaties en de overheid. Die afspraken worden weliswaar met de beste bedoelingen gemaakt, maar missen een heldere wettelijke basis. Om die reden dienen wij de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat voor de kwaliteit van het hoger onderwijs de professionele ruimte van docenten van groot belang is en dat beperkingen van deze ruimte democratische legitimatie behoeven;

constaterende dat de professionele ruimte van docenten in het hoger onderwijs in toenemende mate beperkt wordt door bestuurlijke afspraken met sectororganisaties, terwijl kernelementen van deze afspraken geen basis hebben in de wet op het hoger onderwijs;

verzoekt de regering, maatregelen die een wezenlijke inbreuk vormen op de professionele vrijheid van docenten in het hoger onderwijs uitdrukkelijk in de wet te regelen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Bisschop. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 23 (33 472).

De heer **Bisschop** (SGP): De motie is ook ingediend vanuit het meedenken over de wijze waarop wij de kwaliteit kunnen vergroten. In het wetsvoorstel zijn enkele regelingen opgenomen die op zichzelf daaraan kunnen bijdragen, of voor een belangrijk deel daaraan kunnen bijdragen, maar het geheim van echt kwalitatief goed onderwijs en innovatief

onderwijs is: ruimte voor de professional, ruimte voor de creativiteit die de betrokken persoon aan de dag kan leggen. Daar wil de motie een duidelijk signaal over afgeven.

De heer **Smaling** (SP): Voorzitter. Ik dank de Minister voor haar beantwoording. Het is fijn dat zij zich gevleid voelt door de complimenten van de SP-fractie, maar vanuit het revalidatiecentrum word ik gesouffleerd dat het aanvankelijk een idee van de SP is geweest om hiermee te beginnen. De voormalige Staatssecretaris, thans leider van de VVD-fractie, heeft dat toen op zich genomen. Ik kan het niet bevestigen, maar ik weet zeker, omdat de betrokken man al zo lang meeloopt, dat het zo is. Ik zie uit naar de integrale reactie van het kabinet op de rapportage van de commissie die wordt geleid door Femke Halsema. Het is jammer dat de Minister niet tot een reactie op de suggestie van het schatkistbankieren was te verleiden. Misschien heeft zij daarvoor geen toestemming, maar wellicht kan zij toch een tipje van de sluier oplichten. Ik vraag dit ook omdat ik nog worstel met de vraag wanneer iets een morele grens overschrijdt. Ook pensioenfondsen stoppen het geld niet in een geitenwollen sok; ook die beleggen, dus waar ligt voor een bestuur van een school de grens tussen wel en niet ernstig falen of onrechtmatig handelen. Derivatenpakketten zijn ooit vanuit de Verenigde Staten deze kant opgewaaid, met triple-A-ratings van ratingbureaus, dus wij kunnen ons afvragen of het verwijtbaar is dat een schoolbestuur daarmee aan de gang is gegaan. Ik ben daar natuurlijk geen voorstander van, maar tot aan de slibverwerking in Noord-Brabant wordt er gewerkt met derivatenpakketten. Als de inspectie op een gegeven moment komt met een rapportage en vindt dat er sprake is van ernstig falen of onrechtmatig handelen, wat moet de rechter daar dan mee? Is het voor de rechter duidelijk? Wat is de betekenis van het woord «ernstig» en wat is de betekenis van het woord «onrechtmatig»? Een conflict kan vervolgens bij de bestuursrechter belanden, maar kan de benadeelde dan eventueel nog een beroep in tweede instantie instellen? Is het helder hoe ver dat kan gaan? Voor mij is dat nog te veel een kwalitatieve kwestie. Ik deel de zorgen van collega Rog dat we misschien niet wetgeving op wetgeving moeten stapelen. Ik vind echter dat hiermee een nuttig accent wordt gelegd. Zo kijkt mijn fractie tegen dit wetsvoorstel aan. Tegelijkertijd zien we dat de langstudeerboete komt en gaat, de plannen voor het collegegeld voor de tweede master misschien weer gaan veranderen, de maatschappelijke stage komt en gaat, de 1.040 urennorm in de onderbouw van het voortgezet onderwijs komt en gaat, en de gratis schoolboeken komen en gaan. Misschien moeten wij dus met zijn allen eens op de hei gaan zitten, want wij belasten de sector met een heleboel dingen die later weer anders worden. In die zin ga ik mee met de heer Rog. Ik vind echter dat met dit wetsvoorstel een nuttig accent wordt gelegd. Gezien de maatschappelijke verontrusting die de casussen Inholland, Amarantis et cetera teweeg hebben gebracht, is dit een goede zaak. Ik sluit af met een klein puntje dat ik misschien niet helemaal heb begrepen, de zaak met de Rijksuniversiteit Groningen. Is zo'n te veel betaald bedrag te verhalen op de persoon of kan dat alleen op de instelling worden verhaald? Dat heb ik niet helemaal meegekregen. Wij dienen geen moties in, want we zijn tevreden met hoe het is.

De heer **Van Meenen** (D66): Voorzitter. Ik dank allereerst de Minister voor de uitgebreide beantwoording en voor de intenties die ze heeft getoond. Ik ben ook blij met de constatering van de heer Duisenberg dat dit geen aspect meer is van incidentenpolitiek; daar moeten we inderdaad van af. Ik weet echter niet of dat voor iedereen hier aan tafel – ik kijk vooral naar mijn collega ter rechter zijde, de heer Smaling – het uiteindelijke argument

is om dit wetsvoorstel te steunen. In ieder geval zal ook mijn fractie het steunen. Dat wil ik graag uitleggen, want ik kom van heel ver. De oorsprong van dit wetsvoorstel is echt niet goed geweest. Dat was naar aanleiding van een incident. Het was de teneur van die tijd dat je op incidenten reageerde met een pak wantrouwen en nieuwe regels. Deze Minister heeft laten zien dat het ook anders kan. Het is overigens niet de eerste keer dat dit gebeurt. Zij heeft het wetsvoorstel namelijk dusdanig aangepast dat het met haar uitleg erbij voor ons aanvaardbaar is. Wij zijn geen voorstander van extra regels, maar in dit geval kan het – laat ik het voorzichtig zeggen – misschien ook wel geen kwaad. Met de Minister hoop ik dat dit wapen, dit brandblusapparaat of hoe je het wilt noemen, dat zij in handen krijgt, ongebruikt zal staan te verstoffen. In mijn ogen zijn er twee redenen waarom het kan. Ten eerste omdat er substantiële verbeteringen in het hoger onderwijs hebben plaatsgevonden. Ten tweede wil ik niet onvermeld laten dat niet alleen de kwaliteit van het hoger onderwijs maar ook de kwaliteit van de bewindspersonen inmiddels gestegen is. Dat geeft mij op dit moment het vertrouwen dat deze bewindspersonen er in ieder geval verstandig mee om zullen gaan. Dat brengt mij dus tot de conclusie dat wij dit kunnen steunen. Omdat voor elke bewindspersoon de termijn eindig is, vind ik een evaluatie van het instrument aanwijzingsbevoegdheid over vijf jaar wel erg laat. Ik verzoek de Minister daarom om die termijn iets te bekorten; dat wil ik niet bij motie doen. Ik denk eerder aan een termijn van twee à drie jaar, ook al begrijp ik dat de kans dat er dan iets gebeurt, natuurlijk kleiner is. Dat moet kunnen, want zo ingewikkeld is het niet, zeker niet als er niets bijzonders gebeurt. Ik krijg dus graag de toezegging dat we over een jaar of twee weer eens bekijken hoe het ervoor staat. Dat ga ik zelf overigens ook doen.

De voorzitter: Dan zijn we toegekomen aan de tweede termijn van de minister. Zij zal meteen reageren.

Minister Bussemaker: Voorzitter. Ik ben blij om te horen dat veel partijen kunnen instemmen met dit wetsvoorstel, in ieder geval met onderdelen ervan. In het bijzonder ben ik blij met de opmerkingen van de heer Van Meenen, die laat zien dat debatten in dit huis echt zin kunnen hebben en we op basis van argumenten met elkaar van gedachten kunnen wisselen, en niet alleen op grond van emoties of politieke discussies met een kleine p.

Daar ben ik oprecht blij mee. Ik zal dat vertrouwen niet misbruiken. Ik zeg onmiddellijk een evaluatie toe. Ik denk zelf aan drie jaar. Het kan hopelijk een heel korte evaluatie zijn, ongeveer blanco. Die levert dan ook geen administratieve lasten op. Wij kunnen constateren dat het allemaal perfect gaat in de sector en dat niemand aanleiding heeft gezien om überhaupt te spreken over de aanwijzingsbevoegdheid.

Ik kom terug bij de heer Duisenberg. Dank. Ik vind het inderdaad van belang dat het wordt geobjectiveerd. Ook hiervoor geldt dat dit niet moet gebeuren op grond van politieke emoties en een discussie na een incident, waarin de Minister wordt gevraagd nu eens iets te doen. Ook dan zullen wij stap voor stap moeten blijven aangeven wat wij doen. Hij heeft een opmerking gemaakt over het failliet kunnen laten gaan. Dit zullen wij inderdaad oppakken bij de versterking van de bestuurskracht. Ook dit is overigens een thema dat niet alleen voor de onderwijssector van belang is, maar voor de publieke sector als geheel. Daarvoor hebben wij het ook gezegd. Ik heb mijn ervaring in de zorgsector. Wij hebben indertijd gezegd: wij staan pal voor de belangen van de cliënten. C.q. geldt dit voor de belangen van de leerlingen en studenten. Die moeten altijd goed onderwijs kunnen blijven volgen. Wij gaan niet een instelling in leven houden omwille van die instelling. Dat zou voor heel veel bestuurders een vrijbrief zijn om te experimenteren met publieke

middelen. Ik herken dit voorstel inderdaad als een aantal pragmatische oplossingen. Ik ben dan ook blij dat er zeker geen administratieve lasten bij komen.

Wat de motie van de heer Duisenberg betreft: ik draag de opleidingscommissies een warm hart toe. Ik merk op dat ze formeel al een rol hebben in het accreditatieproces, dat het accreditatiekader is opgenomen doordat het visitatiepanel tijdens het locatiebezoek in elk geval met de opleidingscommissie spreekt. Of dat altijd gebeurt en in welke mate, daarover kun je met elkaar twisten. Ik begrijp zijn motie zo, dat dit een aansporing is voor de visitatiepanels om vooral niet lichtzinnig met de opleidingscommissies om te gaan. Op grond van die redenering laat ik het oordeel over deze motie aan de Kamer.

Ik ben blij van de heer Rog te horen dat wij elkaar op een aantal punten betreffende de praktijk, de lastenvermindering en de relatie met Vlaanderen wat dichtert tegemoet zijn gekomen. Hij constateert toch nog dat er nieuwe regels en administratieve lasten komen. Ik zie dat zelf niet zo, maar ik denk dat wij daarover van mening blijven verschillen. Ik denk ook dat de nieuwe regels voor de instellingen geen lasten met zich meebrengen.

Ik ben het wel met hem eens dat Inholland ook een positief voorbeeld is. Het is mooi dat wij Inholland intussen niet meer alleen kunnen noemen als een instelling waar het fout is gegaan, maar ook als een instelling waar men echt op een nieuwe manier met de kwaliteit en de invulling van het onderwijs is omgegaan. «Samenwerken is het nieuwe concurreren» zegt de voorzitter, de heer Terpstra ook. Dat is een uitgangspunt dat mij zeer aanspreekt.

De heer Rog heeft nog zorgen over de clusterwijze accreditatie in de doorlooptijd. Ik zie niet zozeer dat ik pleisters moet plakken, want ik zie dat de uitvoering van de clusterwijze accreditatie goed loopt en dat men in staat is om de doorlooptijden goed vorm te geven. Ik hoop dat ik hem daarin niet zal teleurstellen. Om te proberen hem toch nog wat dichterbij te krijgen, wijs ik hem op rapportage van de Algemene Rekenkamer, die in zijn aanbevelingen aangeeft dat ingezette maatregelen inderdaad de kans moeten krijgen om zich in de praktijk te bewijzen. Die krijgen ze ook, want daaraan tornen we niet fundamenteel. De Rekenkamer merkt echter ook op dat dit nog kan worden verbeterd door clustergewijs visiteren, door het gerealiseerde eindniveau en de wijze van examineren bij accreditatie afzonderlijk te beoordelen en door de NVAO meer gebruik te laten maken van bestaande bevoegdheden om aanvullende vragen te stellen. Ik geef het hem maar mee, mocht straks dit wetsvoorstel in onderdelen in stemming komen.

De SGP-fractie heeft het amendement op stuk nr. 21 ingediend. Ik ontraad dat amendement. Ik zie de meerwaarde daarvan niet zozeer. Wij kunnen het technisch beschouwen. Dan verwijs ik terug naar mijn eerdere opmerking dat er een verschil is tussen de manier waarop het funderend onderwijs is georganiseerd aan de ene kant en het mbo en het hoger onderwijs aan de andere kant. Het is een andere structuur. In het ene geval is het cvb het bevoegd gezag en in het andere geval, in het funderend onderwijs, is dat het stichtings- of verenigingsbestuur. De aanwijzingsbevoegdheid richt zich dan ook op een ander bestuur. In zijn toelichting heeft de heer Bisschop het ook over het bijzonder onderwijs. Dan lijkt het net alsof het veel meer is dan een technische wijziging. Als wij het bijzonder onderwijs anders moeten behandelen in het kader van de aanwijzingsbevoegdheid dan het openbaar onderwijs, verzet ik mij daartegen. Ik was het helemaal eens met de opmerking van de heer Rog dat artikel 23 en het bestaan van bijzonder onderwijs nooit een argument mogen zijn om niet te voldoen aan strenge eisen aan kwaliteit van onderwijs. Als het echt technisch is bedoeld, kunnen wij er misschien nog even naar kijken. Vooralsnog zie ik eerlijk gezegd geen meerwaarde, maar ik ben altijd bereid om er nog even naar te kijken.

De heer **Bisschop** (SGP): Dat zou ik zeer op prijs stellen. De opmerking die de heer Rog maakte, heb ik in een ander verband ook gemaakt. Artikel 23 uit de Grondwet mag niet als schaamlap dienen voor falend bestuur, dat is uitgesloten. Daar is het nooit voor bedoeld. In die zin mag het amendement ook niet geïnterpreteerd worden. Het gaat om de organisatie. Er zijn wat verschillen in taxatie. Volgens onze informatie is dit een verbetering. Als de Minister er in die zin nog even naar wil kijken, in technische zin, dan bevordert dat een goede afweging.

Minister **Bussemaker**: Dan begrijp ik het goed – ik ben overigens blij met wat de heer Bisschop zegt over bijzonder onderwijs en kwaliteit – dat dit amendement niet is bedoeld om een onderscheid te maken tussen bijzonder en openbaar onderwijs, maar om een technische verbetering aan te brengen in de wetstekst. Ik heb nog even tijd nodig, ook om onze juristen ernaar te laten kijken. Ik stel voor dat wij dit nog met de heer Bisschop opnemen.

De heer Bisschop heeft ook nog een motie ingediend waarin wordt verzocht, maatregelen die een wezenlijke inbreuk vormen op de professionele vrijheid van docenten in het hoger onderwijs uitdrukkelijk in de wet op te nemen. Ik heb op zich niet zo veel bezwaar tegen het dictum, maar ik heb wel moeite met de constatering die eraan voorafgaat, alsof wij die professionele vrijheid enorm zouden beperken en alsof wij daar geen wettelijke basis voor zouden vinden. Kijk naar de prestatieafspraken. Die hebben een wettelijke basis in de experimenteerruimte gevonden. Ik ben het er van harte mee eens dat daarvoor een wettelijke basis moet zijn. Ik herken mij echter niet in het beeld dat de professionele ruimte in toenemende mate beperkt wordt door afspraken met sectororganisaties, tenzij de heer Bisschop doelt op BKO of SKO. Dat is echter weer onderdeel van de prestatieafspraken en leidt ook tot organisaties die niet meer met elkaar concurreren maar van elkaar willen leren. Alles overwegende, zeg ik dat het oordeel over deze motie uiteindelijk aan de Kamer is. Ik plaats wel de kanttekening dat ik afstand neem van de constatering.

Ik kom bij de opmerkingen van de SP-fractie. Schatkistbankieren is ingewikkelder dan het lijkt. Er zitten ook veel nadelen aan, maar dat komt allemaal terug in de brief over de commissie-Halsema.

Wanneer overschrijdt men de grens van onrechtmatig handelen? Volgens mij hebben wij daarover uitgebreid gesproken in eerste termijn. Dat is een kwestie van: biedt het BW aangrijpingspunten dan wel vinden wij moreel iets niet deugen? Dat onderscheid moeten wij wel maken.

Er werd ook gevraagd naar de Rijksuniversiteit Groningen. Ik geloof dat ik hierover niet helder was in mijn beantwoording; daar werd ik al op gewezen. De vraag ging over een bestuurder die onterecht heeft gedeclareerd. Dan kan de instelling het te veel betaalde van hem terugvorderen. Toen ik dat zei, had ik het voorbeeld in gedachten van Groningen, waarin het Rijk terugvordert van de instelling omdat de bestuurder een salaris heeft gekregen boven de Wopt-norm c.q. de WNT-norm. Dat kon in het verleden niet verhaald worden op de bestuurder, maar dat kan het wel met ingang van 1 januari jongstleden. Sinds 1 januari kan het op de persoon verhaald worden op grond van de WNT-norm.

Ik kom bij D66. Ik heb mijn blijdschap over de opstelling van de heer Van Meenen al geuit, dus daaraan heb ik niets meer toe te voegen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Wij zijn bijna aan het eind van dit overleg. Ik lees nog de toezeggingen voor, voor zover dat nog niet is gedaan door de heer Duisenberg!

- De Kamer wordt voor het kerstreces geïnformeerd over de kabinetsreactie op de commissie-Halsema. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan het schatkistbankieren.

- De Minister zal de Kamer informeren over haar gesprek met de koepels van bekostigd en onbekostigd onderwijs over het clustergerwijs visiteren.
- De Minister zal bij het overleg met de NVAO over clustergerwijze visitatie in het hbo ook de noodzaak van een korte doorlooptijd aan de orde stellen.
- De Kamer ontvangt medio 2014 een brief over macrodoelmatigheid in het hoger onderwijs, waarin ook aandacht zal worden besteed aan de brede bacheloropleidingen.
- De wet, en in het bijzonder de aanwijzingsbevoegdheid, wordt binnen drie jaar geëvalueerd.

Minister **Bussemaker**: Sorry, het geldt alleen voor het artikel dat betrekking heeft op de aanwijzingsbevoegdheid.

De **voorzitter**: Oké. Dit waren de toezeggingen.

De heer **Van Meenen** (D66): Ik weet niet of het in dit rijtje thuishoort, maar de Minister heeft ook toegezegd om in gesprek te gaan met de NRTO en de Vereniging Hogescholen.

De heer **Mohandis** (PvdA): Dat is al genoemd.

De heer **Van Meenen** (D66): O, dat is al gezegd. Neemt u mij niet kwalijk.

De **voorzitter**: Daarmee zijn we gekomen aan het eind van dit overleg. Ik dank de Minister en haar ambtenaren. Stemming over de amendementen, de moties en het wetsvoorstel vindt volgende week dinsdag plaats. Er is verzocht om artikelsgewijze stemming.

Sluiting 19.16 uur.

Volledige agenda

1. Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de versterking van de kwaliteitswaarborgen voor het hoger onderwijs alsmede tot wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met de introductie van een aanwijzingsbevoegdheid voor de Minister (Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs)
Kamerstuk 33 472 Wetgeving d.d. 07-11-2012
Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, H. Zijlstra

2. Nota naar aanleiding van het verslag
Kamerstuk 33 472, nr. 10 – *Nota naar aanleiding van het (nader) verslag d.d. 18-06-2013*
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

3. Nota van wijziging
Kamerstuk 33 472, nr. 11 – *Nota van wijziging d.d. 18-06-2013*
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

4. Tweede nota van wijziging
Kamerstuk 33 472, nr. 14 – *Nota van wijziging d.d. 06-09-2013*
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

5. Derde nota van wijziging
Kamerstuk 33 472, nr. 15 – *Nota van wijziging d.d. 16-09-2013*
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

6. Informatie over toezending van de derde nota van wijziging en het advies van de Raad van State

Kamerstuk 33 472, nr. 13 – Brief regering d.d. 06-09-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

7. Reactie op de motie van het lid Duisenberg c.s. (Kamerstuk 33 472, nr. 7) i.r.t. proces wetsvoorstel Versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs

Kamerstuk 33 472, nr. 12 – Brief regering d.d. 18-06-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

Kamerstuk 33 472, nr. 9 – Brief regering d.d. 24-05-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

8. Aanbieding van de overkoepelende rapportage van de evaluatie van het nieuwe accreditatiestelsel

Kamerstuk 32 210, nr. 24 – Brief regering d.d. 12-09-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

9. Kwaliteitsbewaking in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen: vervolgonderzoek 2013

Kamerstuk 31 554, nr. 4 – Rapport/brief Algemene Rekenkamer d.d. 12-09-2013

president van de Algemene Rekenkamer, S.J. Stuiveling

10. Lijst van vragen en antwoorden inzake «Kwaliteitsbewaking in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen: vervolgonderzoek 2013» (Kamerstuk 31 554, nr. 5)

Kamerstuk 31 554, nr. 6 – Brief regering d.d. 26-09-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

11. Kamerstuk 33 472 Nota naar aanleiding van het nader verslag inzake de Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs

Kamerstuk 33 472, nr. 18 – Nota naar aanleiding van het (nader) verslag d.d. 26-09-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

12. Kamerstuk 33 472 Vierde Nota van wijziging inzake de Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs

Kamerstuk 33 472, nr. 19 – Nota van wijziging d.d. 26-09-2013

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker